

AYLIK SİYASİ DERGİ

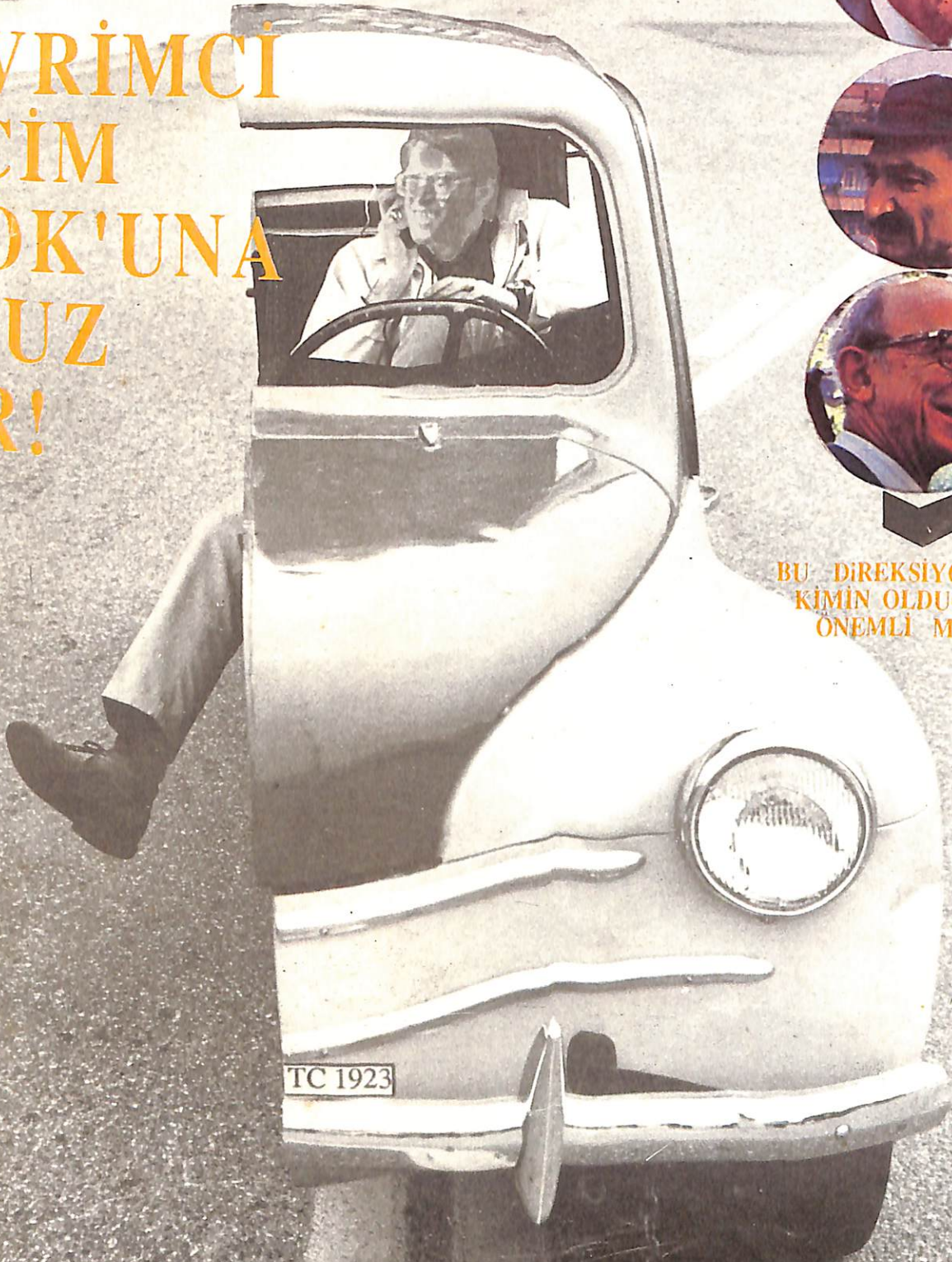
komün

EYLÜL-EKİM 1991 YIL: 2 SAYI: 14 FİYATI: 5000 (KDV DAHİL)

95'LER VE KÜRT SORUNU

SB'DE SON DARBENİN ÖTESİ

DEVİRİMCİ SEÇİM BLOK'UNA OMUZ VER!

BU DİREKSİYONDA
KİMİN OLDUĞU
ÖNEMLİ Mİ?

K A M U O Y U N A

Burjuvazi, içinde debelendiği iktisadi ve siyasal krizden kurtulmanın yollarından biri olarak "erken seçim"i siyasal gündemin odağına oturttu. Düzen sahipleri, bu taktik manevrayla, hem yönünü düzen dışına çeviren toplumsal muhalefetin temel dinamiklerini yeniden düzen içine çekmek hem de bu yeni dönemdeki saldırıları için güç toplamayı amaçlıyor. Seçimleri, yeni bir zam furyası izleyecek. Seçim ekonomisinin bedeli siyasal zor yoluyla işçi sınıfı ve emekçi yığınlar fatura edilecek. Hangi biçimde olursa olsun, yeni hükümetin ilk icraatı ezilen ve sömürülen milyonlara yönelik ekonomik ve siyasal baskıyı yoğunlaştırmak olacaktır. Zira, düzen sahiplerinin başka seçenekleri yok.

İçinde bulunduğumuz siyasal konjonktürde sosyalizm, temel hak ve özgürlükler taleplerini n toplumun gündemine sokulması sorunu, devrim ve sosyalizm güçlerinin sorunu olarak gündemdedir. Düzen partilerinin hiçbirisi bu işlevi yüklenemeyecek kimliğe sahip değildir. Mevcut partiler içinde, herhangi birini desteklemek işçi ve emekçi yığınların lehine olmaz. O halde, bu seçimlerde de şiarımız, "BURJUVA PARTİLERİNE OY YOK" olacaktır.

Bu bakımdan, biz (*), işçi ve emekçilerin gerçek sesi olabilecek, devrimin ve sosyalizmin görevlerini işçi sınıfı ve diğer emekçilerin gündemine sokabilecek devrimci, demokrat, yurtsever, sosyalist nitelikte bağımsız adaylarla seçimlere gireceğiz.

Seçim süresince, düzen partilerinin yalan ve demagojilerinin açığa çıkarılması, kapitalizmin, emperyalizmin ve emperyalizmin "yeni dünya düzeni" planlarının tüm boyutlarıyla teşhirine özel önem verilmesi;

Devrim ve sosyalizm propagandasının esas alınması;

Ayrı devlet kurma hakkı da dahil, UKKTH'nın savunulması ve ulusal baskı politikasının bütün yönleriyle teşhir edilmesi; Cins ayrımcılığına karşı mücadele edilmesi temeli üzerinde, "DEVREMCİ SEÇİM BLOKU"nu oluşturduk.

Burjuva partileri ve parlamentarist çevreleri dışta tutarak, halklarımızın temel hak ve özgürlüklerine ilişkin ilkeler çerçevesinde, bizimle olmak isteyen herkesi bu mücadelede ve bütün süreç boyunca tüm faaliyetleri belirleyip, birlikte uygulamaya ve işbirliğine çağırıyoruz.

İşçiler, emekçiler!

Bölgenizde, DEVREMCİ SEÇİM BLOKU'nun çıkaracağı adayları destekleyin!

DEVREMCİ SEÇİM BLOKU'nun aday göstermediği bölgelerde bağımsız devrimci, demokrat, yurtsever ve sosyalist adayları destekleyin!

Kampanyamıza güç verin!

DEVREMCİ SEÇİM BLOKU

(*)Deng, Direniş, Devrim, ~~Devrimci Partiler~~, Emekçi Bayrağı, Eksen, ~~İşçi Partisi~~ Yolunda Politika, Kurtuluş, Komün, Newroz, Özgürlük Dünyası, Sosyalizm, ~~Devrimci Partiler~~

DÖNÜŞÜM YAYINLARI

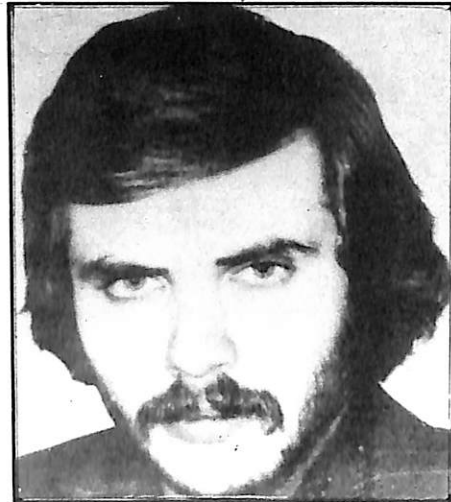
ULUSLARARASI KOMÜNİST HAREKETİN BELGELERİ

- 1- 3. ENTERNASYONAL'DE ÖRGÜTLENME SORUNU
A. Bewer - A. Müller - B. Yakovlev
- 2- BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMİN PROLETER DEVRİME DÖNÜŞMESİ
• EK
KAPİTALİST ÜLKELERİN EKONOMİK COĞRAFYASI
K. Popov - A.S. Dobrov
- 3- POLİTİK BİR ÖRGÜTLENME BİÇİMİ OLARAK HALK DEMOKRASİSİ
A. Sobolev - H. Minc
- 4 - 3. ENTERNASYONAL'DE FAŞİZM TARTIŞMALARI
BELGELER - I (ÇIKIYOR)

- STALİN ELEŞTİRİLERİ ÜZERİNE
- EKİM DEVRİMİ ÜZERİNE
- KADIN SORUNU ÜZERİNE YAZILAR
- İŞÇİ SINIFI HAREKETİ ÜZERİNE YAZILAR
- DÜNYADA VE ÜLKEMİZDEKİ GELİŞMELER, ŞİMDİKİ DURUM GELİŞME PERSPEKTİFİ VE GÖREVLER ÜZERİNE
- TKP/ML 3. KONFERANS ELEŞTİRİSİ
- AEP DEĞERLENDİRMESİ (ÇIKIYOR)

Alemdar Mah. Hamam Sok. 2/6 Cağaloğlu - İst. Tlf: 528 03 41

M. ZEKİ YUMURTACI

10 Eylül 1980'de, İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1. Şube ekiplerince gözaltına alındı. 17 Eylül 1980'de, Avcılar'da öldürüldü. UNUTULMAYACAKTIR!

Arkadaşları adına
FARUK AYDIN

KOMUN

EYLÜL-EKİM 1991 YILI: 2 SAYI: 14
FİYATI: 5.000 TL. (KDV DAHİL)

Hasat Yayıncılık
Adına Sahibi

Av. Ahmet H. KIRIM

Sorumlu Yazışları
Müdürü

Fethi ÖZDEMİR

Yayın Yönetmeni
Hasim KUTLU

Dizgi

Hasat Dizgi

Basım

Aydınlar Matbaası

Genel Dağıtım

Hürriyet Hold. A. Ş.

Yönetim ve Yazışma
Adresi

İnkilap Cad. Öktem Apt.

No: 21/3 Aksaray-

İSTANBUL

Tel: 589 37 83

Kartal Büro

Üsküdar Cad. Bayramlar
İşhanı Kat. 5

Banka Hesabı

Av. Ahmet H. Kırım Akbank

Bahçelievler Şb. Hesap no:

136.2 A00/03

İlan Koşulları

Arka kapak: 400.000

Kapak içi : 300.000

Tam sayfa : 240.000

1/2 sayfa : 120.000

1/4 sayfa : 60.000

Abone koşulları

Yurtiçi 6 aylık: 25.000

Yurtiçi 1 yıl : 50.000

Yurtdışı 1 yıl : 60 DM

Yurtdışı fiyatı : 5 DM

İÇİNDEKİLER

BAŞYAZI

*Sor bir hamle ve hüsrar.....4

KAPAK

*Kendi seçimini yap.....6

*İlk tavır ve önerilerimiz.....8

FORUM

*Rejimi sürdürme çabalarına karşı..13

MEDYA

*95'lerin metni üzerine..... 14

DÜNYA

*Bir açık oturum üzerine notlar.....20

*PKP'nin uluslararası hattı.....26

POLEMİK

*Prusya tipi ve Yeni Demokratlar....30

BİR GÜNDEM

*12 Eylül ve sol.....35

YANKI

*Köklü atılımlar.....40

KADIN

*Kadın ve ideoloji.....42

DEVİRİMİZİN SORUNLARI

*Artığın gasbı ve az gelişmişlik.....45

TARTIŞMA

*Demokratik halk iktidarı ve proletarya diktatörlüğü.....50

RÖPORTAJ

*Ama Ata Aıdoo ile.....54

CEZAEVİ

*125'likler unutuldu mu.....58

SANAT-EDEBİYAT

*Yazar ve yayıncının sorumluluğu.....63

*Müzik.....63

OKUR KÖŞESİ

*Mektuplar.....64

MEKTUPLAR.....67

KOMUNARCA

21 Ekim'de yapılacak erken genel seçimsüreci, burjuva partileri açısından tam bir panayır havasında başladı ve birbir entrikayla süslenerek devam ediyor. Ortada partiler değil, panayırda ürünlerini satma yarışındaki, "parti şirketler" var. Her "parti şirket", kendine bir reklam ajansı bulup ve gerçekten bütün işleri onun eline vermiş durumda. ANAP, yine "en akıllı"ları olarak, "seçim" (tırnaksız; panayır) faaliyetlerini Fransız reklamcı Seguela'ya yükledi. Adamcağızın şirketi, şu sıralar iflasın eşliğinde imiş. Türkiye'deki erken seçimler hızır gibi yetişti. Seguela'nın, bizde de hayli yankı yapan kitabının yaptığı çağrışımla, partilerin meramını şöyle özetlemek mümkün:

"Halka parti olduğumuzu söylemeyin, o bizi, 'halka açık şirket' biliyor."

Son on yılda, meyve-sebze festivallerinin enflasyonist bir biçimde seyrettiği Türkiye'de, seçimlerin panayırlaşmasına şaşmamak gerekiyor. Malsahibinin değil ama, mal'ın ideolojisi yoktur. Malsahipleri olarak parti yönetimleri de, burjuva partilerinin ideoloji ve programlarını esasen tedavülünden çekerek, onları, kitlelere kapışılacak 'mal' gibi sunuyor. 1983 Genel Seçimleri'nde, ANAP'ın "tek değil, çok eğilim", "şu bu eğilim değil iş önemli" gibi USA patentli, "iş bitirici" kampanya tarzı, bir humma gibi tüm burjuva partilerini sarmış durumda.

Günden güne yoksullaşmanın alt sınırlarına ilen geniş halk kitleleri, toplumun sorunlarına programatik yaklaşım ve çözümleri değil, bireysel yarar sağlama kışkırtılarak, büyük pastadan kırıntılar vaad ediliyor. Uzun vadeli ve toplumsal çıkarın programatik çözümleri esas almayı gerektirdiği, böylece sıkıştırılmış birey açısından dikkate değer bulunmaz oluyor.

Muhasebe yazısını geçen sayıdan itibaren noktaladık. Bundan sonraki görev kolektifin ve tek tek bireylerin yaklaşımı olan yazılardan yola çıkarak; eksik ve yanlışları ayıklayıp, sonuçları bir program taslağına dönüştürmektir.

İşbölümümüzde bazı düzenlemeler yaptık. Komün'ün daha faal olması için, süren düzenlemeler de var. Amaç, herkesin en azami verimliliği tutturmasıdır.

Son bir hamle ve hüsrân

SB'inde 19 Ağustos'da gerçekleşen darbeyi izleyen günler, büyük değişiklikler, politik altüst oluşlara sahne oldu. Gelişmeler başdöndürücü bir hıza ulaşarak, otuz küsur yıllık bürokratik devlet kapitalizminin kurum ve örgütlenişini tahrip etti. Darbe, çürüyerek çöküş sürecine giren devlet tekeline sahip bürokrat burjuvazinin umutsuz bir çıkışıydı. Başarısızlığa uğraması kaçınılmaz olarak, elindeki iktidar mevzilerini de geri gelmemek üzere kaybettirdi ve kaçınılmaz sonucu hızlandırdı. Merkezi devlet, dağılmayla yüz yüze kaldı. Açık kapitalizmin temsilcisi liberal burjuvazi, darbeyi bozguna uğratarak, devlet iktidarı üzerinde hakimiyetini sağladı. Kapitalizm açık saldırısı, bugüne kadar biçimsel olarak korunan kurumları ayaklar altına aldı. Sverdlov'un, Lenin'in heykelleri yıkıldı. Kızıl bayrak ayaklar altına atılıp, gericiğin sembolü bayraklar Kremlin'in burçlarına çekildi.

İktidarın yeni sahibi liberal burjuvaziydi. KP, feshedilip, devlet yönetimi üzerindeki tekeline son verildi. Halk Temsilcileri Kongresi dağıtıldı. SB'nin yapısı, bağımsız devletlerin gevşek bir konfederasyonuna dönüştürülerek cumhuriyetlerin ayrılması önlenmek isteniyor. Merkezin yetkileri kısıtlanırken, yönetim ağırlığı cumhuriyetlerde toplandı. Devlet biçiminde köklü değişiklikler gerçekleşti.

Kısa bir süre içinde büyük gelişmelerin gerçekleşmesinde, kıvılcım rolünü oynayan darbe girişiminin arkasındaki güçleri ve hedeflerini anlamak için, SB'nin egemenleri arasındaki kamplaşma ve çatışmaya bakmamız gerekir. Gelinek nokta, glastnost ile başlayan sürecin, başka ifadeyle iflas halindeki SB ekonomisinin çıkış yolu olan "reform" sürecinin ileri bir aşamasıdır. Darbe, çıkarları zedelenen muhafazakar kanadın bu süreci durdurma çabasıydı.

SB'de burjuvazinin iki kampa bölünüşü

1956 sonrası Kruşçev'ci darbeyle proletarya

iktidarını gasbeden bürokrat burjuvazi, Sovyet toplumsal sistemine kapitalizmi egemen kıldı. Bu kapitalizm, klasik tiptekilerle biçim yönünden ayrı almak zorundaydı. Üretim araçlarının mülkiyeti burjuvaziye özel olarak dağıtılmadı. Devlet mülkiyeti olarak burjuvazinin kolektif mülkiyeti halinde korundu. Oluşturulan imtiyazlar sistemi, devlet kapitalizmi olarak örgütlenmişti. Burjuvazi, devlet kademelerini paylaştı işçilerin elkonan artı-emeği bu kademelere göre bölüştürüldü. Bürokrat burjuvazinin aldığı pay, bulunduğu kademe ve mevkiye göre idi. Doğal olarak alt kademeler daha büyük pay alıyorlardı. Bunların sahip oldukları ayrıcalıkları mevkileri yükseldikçe artıyordu. Özel mülkiyet, bu devlet kademeleri biçiminde örgütlenişin, hem burjuvazi arasındaki saflaşmanın, entrika ve ayak oyunlarının hem de ekonomik iflasın kaynağıdır. Artı-değerden daha büyük bir paya sahip olmanın yolu, üretimi artırmaktan, pazar payını genişletmek ve yeni teknik kullanmaktan vb. değil, daha üst bir mevkiye gelmekten geçiyor. Kademelerini yükseltmek için üste yaranma, yiyicilik ve rüşvet geçerli. Devletin mevkilerini paylaşma çeteleşmeden geçiyor. KGB ve orduyu elinde bulunduran kanat, partinin ve devletin kilit noktalarıyla birlikte, artı-emeğin de "ası payı"nı alıyordu. Bürokrat burjuvazi, yönetim kademeleri üzerinde birbiriyle savaşa girmiş çıkar gruplarına bölünmüştü.

Artık, "Sovyet" toplumu burjuva toplumuydu ve kapitalist hırsları körüklüyordu. Devrim, emekçi sınıfların kurtuluş umudu olmaktan çıkmıştı ve bu yüzden emekçiler, bulundukları yerden kurtulma mücadelesini daha üst bir sınıfa geçmekte arar hale gelmişti. Ancak bürokrasinin devlet üzerindeki tekeli, üretim araçlarının mülkiyetinin dağılmasını engelliyordu. Bu durum değişik bir burjuva kampına kaynaklık ediyordu. Diğer yandan artı-değeri yönetim kademelerinin dışında paylaşmak isteyen ve bu yüzden devlet mülkiyetine karşı çıkan muhalif burjuva kanat!

Devlet ve parti kademelerinde çakılıp kalan, ya da yaygın olan gayrı-meşru yolla servet biriktiren, ancak bunu sermayeye dönüştürüp yatırım yapamayanlar, mülkiyet hakkının serbest bırakılmasını istiyordu. Bu kanat, muhalefetini devlet biçimine karşı yürütüyordu. Soljenitsin'den Zaharov'a kadar pekçok muhalif bu kanadın taleplerini dile getiriyordu.

Devlet tekeli elinde bulunduran bürokrat burjuvazi, üst yapıda buna denk düşen koyu bir faşizm uyguluyordu. Muhalifleri akıl hastaneleri ve toplama kamplarında ve ağır cezalara uğratiyordu. Enküçük muhalefete bile tahammül yoktu. Sosyalizm maskesi ardına bürünerek, faşist bir ditatörlük ile sömürü sistemini ayakta tutmaya çalışıyordu.

Teknik elemanlar, kısacası liberal burjuvaların, parti ve devletin üst mevkileri işgal etmiş olmaktan başka bir yetenekleri ve üstünlükleri olmayan bürokratlara karşı yürüttükleri mücadele bugüne değin devam edegeldi. Bürokratik burjuvazi ve devlet tekeli 'komünist' gösteren bu kesim, mücadelesinde Batılı emperyalistlerin desteğini alıyordu. Yeltsin'in temsil ettiği burjuva kanat, bürokrat burjuvaziyle çatışma içinde bugüne kadar gelmiş oldu.

Tekelci devlet kapitalizminin iflası ve reform hakereti

Devlet kapitalizmi, Amerika'yla giriştiği yayılma ve rekabette, silah ve uzay teknolojisinin yanında geride kaldı. Ekonominin pekçok alanında 1950'lerin teknolojik ve üretim kapasitesi aşılmamış, kendisini yenileyememiştir. Kapitalist sanayinin dinamiği olan rekabet olmayınca, üretimi geliştirmek ve teknolojiyi yenilemek gerçekleşmemiştir. Bürokratik sistemin tanıdığı ayrıcalıklar üretimin sonucundan bağımsızdır. Şişirilmiş rakamlar ve düzmece raporlar, rüşvet ve kayırma belirleyici olan unsur olmuştur. Bürokratik sistemin bu gidişi, ekonominin tükenmesine ve ABD ile olan rekabetten geri çekilmeyi getirdi. Gorbaçov önderliğinde başlatılan reformların amacı, bürokrasiyi sınırlamak, piyasanın "düzenleyiciliği"ni ve rekabetin "geliştiriciliği"nden yararlanmaktır.

Ekonomik iflas, bürokratik burjuvaziye tavır değiştirmeye götürdü. Muhalifler, kamplarından

çıkarıldılar. Pazar ekonomisi benimsendi. Devlet tekeli kaldırılmaya başlandı. Daha da önemlisi bürokratik burjuvazinin devlet üzerindeki kontrolü, ekonomi üzerindeki kontrolü elinden gidiyordu. Ayrıcalıklar, kaybedilmeye başlanmıştı.

SB, açlık tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Sanayii canlandırmak için sermaye yoktu. Batı emperyalizmine rakip olmaktan çıkan SB, onun kontrolü altına girmeye başlamıştı.

Ancak bu durumda herşey uyumlu gitmiyor. Bürokrat burjuvazi ayrıcalıklarını kaybetmesi karşısında saldırganlaşmıştı. Gorbaçov, basını alıp giden Yeltsin ile adım atmamakta direnen bürokratlar arasında orta yolcu bir konumdaydı. Gorbaçov'un, "kontrollü reform" çizgisi, bürokratik burjuvazinin çıkarlarını koruyarak ekonomiyi değiştirmeyi amaçladı.

Darbe bürokrasiyi kurtarmadı

Darbeyle iktidarı yeniden kontrollerine almak isteyenler, bürokratik devlet kapitalizminin patronlarıydı. KGB, ordu ve diğer kilit noktalardaki bürokratların başlattığı darbe girişimi, bir bakıma, çürüyüp çöküş sürecinde olan tekelci bürokrat burjuvazinin umutsuz son çıkışıydı. Bu çıkışın başarısızlığı, elindeki mevzileri de kaybetmesini getirdi. Darbe yapamayacak kadar çürümüş, güçsüzleşmiş bürokrasiyi, bu girişim de kurtaramadı, ama sonunu getirdi sayılır.

Darbe başarılı olsaydı bile, uzun ömürlü olmayacaktı. Faşist bir diktatörlük uygulanacağı şüphesizdi. Yine de durmadan su alan devlet gemisi, bu olanaksızlıklarla kurtarılamayacaktı. Bürokrat burjuvazi yıpranmış, beceriksizleşmiş ve çoktan çökmekte olanın bütün özelliklerini taşıyor. Yeltsin'in temsil ettiği yükselen, atak ve hırslı olan taraftır.

Sonuç olarak, SB'ndeki darbe girişimi ve son olaylar, farklı burjuva kliklerinin sömürü imtiyazı üzerinde verdikleri kavgadır. Bu kavganın proletaryanın sınıf çıkarları açısından ifade ettiği anlam sınırlıdır. Proletaryanın önünde burjuvaziye bütünüyle devirmesi, proletar devrimini bir kez daha kazanması gerekir. Bürokrat burjuvazinin yıkılışı, kapitalizmin sınıf mücadelesini açık biçime kavuşturması Ekim Devrimi'nin yolunu yeniden aşmıştır. Kafa karışıklığı, demagojilerin etkisi fazla sürmeyecek.■

Bu seçimde kendi seçimini yap, verdiğin oy gensoru niteliğinde olsun!

Görünen odur ki, her on yılda bir tekrarlananagelen ve en sonuncusunun da 12 Eylül 1980'de gerçekleştirildiği askeri faşist darbenin sağladığı rahatlama da, artık, deniz bitmiş ve kara görünmüştür!.. Askeri darbe çıkışı itibarıyla, nispi rahatlama sağlarken, ülkenin sırtındaki esaslı ve kökleri çok derinde olan sorunları, genişleterek yeniden üretmekten başka bir sonuç doğurmamıştır.

12 Eylül darbesinin 11. yıl dönümünde DARBE YERİNE ERKEN SEÇİM!

İster erkene alınmış olsun isterse zamanında yapılmış olsun; Türkiye'nin içinde bulunduğu krizi, bir seçimle çözebilme mümkün olmadığı gibi, tarihsel gelişmenin içinden geçmekte olduğumuz uğraşında, sistemin ve rejimin sahiplerinin artık kotarabilecekleri esaslı sayılabilecek bir çözüm yolu da bulunmamaktadır. Sistemin ve rejimin sahiplerinin yada onların politik temsilcilerinin tümü statükoya ve istikrara indekslidir. Onların dilindeki istikrar ise, tam anlamıyla susturulmuş bir toplumdur. Dahası baskı ve zulümle elde edilmiş suskunluğun gölgesine sığınarak krizin tüm yükünü, işçi sınıfının ve emekçi halkın sırtına yüklemek suretiyle nisbi rahatlama sağlanmaktadır. Ama gönüden odur ki, her on yılda bir tekrarlananagelen ve en sonuncusunun da 12 Eylül 1980'de gerçekleştirildiği askeri faşist darbenin sağladığı rahatlama da, artık, deniz bitmiş ve kara görünmüştür!.. Askeri darbe çıkışı itibarıyla, nispi rahatlama sağlarken, ülkenin sırtındaki esaslı ve kökleri çok derinde olan sorunları, genişleterek yeniden üretmekten başka bir sonuç doğurmamıştır.

Her on yılda bir tekrarlanan askeri darbelerin getirdiği refleksle olsa gerek, 12 Eylül darbesinin onuncu yılının öngününde, kimi darbe hazırlıkları gözlemlenmiştir. Bu hazırlıkların, kuşkusuz, ciddi sayılması gereken belirtileri de görülmüş ve ister isetemez toplumun önemli bir kesimi yeni bir askeri darbe beklentisine girmiştir. 12. Eylül askeri darbesinin onbirinci yılına girdiğimiz 1991 yılının Eylül ayında, bir askeri darbeyi değil de erkene alınmış bir genel seçimi gündeme

getirmiş olmaları nedensiz değildir elbet. Darbe yerine erkene alınmış bir genel seçimi yeğlemiş olmaları; sistemin ve rejimin sahiplerinin darbeden tümüyle vazgeçtikleri anlamına gelmiyor. Onları, böylesi bir tercihe zorlayan; yeni bir askeri darbe için yeterli iç-dış koşulların bulunmamasıdır. Dış koşullar bakımından: içinden geçmekte olduğumuz tarihsel uğrakta; Avrupa'nın doğusundan Balkanlara, SB'nden Ortadoğu'ya dek uzanan son derece ciddi bir sarsıntı ve çalkantı kuşağı oluşmuştur. Bu durum, eski güç dengelerini altüst etmiş; bilinen geleneksel statükolar bozulmuş, dünya ölçeğinde işlevler üstlenecek mahiyette olan, uluslaşmalara, boğazlaşma ve kutuplaşmalara yolaçmıştır. Türkiye bu istikrarsızlık kuşağının tam ortasındadır. Üstelik, ABD'nin "yeni dünya düzeni"nin savaş arabasına koşulmuş emperyalist işbirliğinin ileri karakolluk görev üstlenerek istikrarsızlık kuşağına, balıklamasına dalmış ve taraf olmuştur.

Emperyalizmle, özellikle de ABD emperyalizmi ile işbirliğini, kendilerinin ifadesiyle, "tarihindeki en parlak döneminin yaşandığı" bir noktaya ulaştıran işbirlikçi burjuvazi ve toprak ağalığı sistemi; yerel ve bölgesel bazda tüm komşu ülkelerle şu veya bu sebepten sorunludur! Dahası, emperyalizmin "Balkanlaştırma" planlarını kendi emperyalist amaçlı dürtüleriyle de birleştirerek bu politikaların tarafı olan bu sınıflar; taraf olmanın getirdiği yükümlülüklerin faturasını, en başta Kürtler olmak üzere, her iki ulustan emekçilere kesmek niyetindedirler!

İç koşullara gelince; "Bozulan ekonomiyi rayına oturtmak", "enfasyonu aşağıya çekmek", "zaafa uğrayan devlet otoritesini ve parlamenter

nizamı yeniden tesis etmek" gibi gerekçelerle iktidar olan 12 Eylülcüler; toplumsal dinamikleri darmadağın etmişler, kazanılmış hakları bir kalemde silip atmışlardır. Susturulmuş ve bastırılmış bir toplumsal formasyonda, devleti devasa özgürleştirmişler, emekçi halkı adeta bir teba durumuna düşürerek işbirlikçilere ve efendilerine ucuz işgücü cenneti hazırlamışlardır. Ağzına kadar doldurup, özel toplama kamplarına döndürülen cezaevlerinde ve işkencehanelerde, sorgusuz yargısız infazlar başlatılmıştır. Özel olarak Kürt ulusal varlığına yönelen 12 Eylül, belkide tarihin kaydettiği en kirli savaşıardan birini başlatmış Kürt ulusunun engellenemez kin ve öfkesine boğulmuştur.

Ekonomiyi düzeltmek şöyle dursun; baş patronluğunu ABD'nin yaptığı İMF reçetelerine endekslenmenin sonucu olarak, zaten kötürüm olan sanayii durma noktasına getirmiş. Ekonominin standartlaştırılması adına bir çok fabrikanın kapısına kilit vurulmuştur. Yine aynı saikle ve ihracat ağırlıklı politikalarla, kendine yeter bir tarım ülkesi olan Türkiye'nin, tarım politikası altüst edilmiş, tarım üreticileri son derece pahalı tarım girdilerine karşın, son derece ucuza kapatılan ürünleriyle, tarımsal faaliyetlerini sürdüremez duruma sokulmuş; bu gün, birçok tarım ürünü ithal edilir hale gelinmiştir. 1991'in sonlarına yaklaştığımız şu aylarda, % 80'leri aşan enflasyona koşut son derece ağırlaşan ve pahalılaştan yaşam standartlarıyla emekçi halk, güngünü aratır derecede yoksulluğa ve sefaletle sürüklenmiştir. Dış borç açığı 56 milyar dolar, iç istikrazlar, 50 trilyonu çoktan aşmıştır. Bunun hesabı sorulamamakta ama bu borçlanmanın tüm yükü emekçi halktan çıkartılmaktadır. Mahası, hayali ihracatlar, spekülative vurgunlar, savurganlık, rüşvet ve yolsuzluklar; ahlaki ve moral değerlerdeki dejenerasyonu körüklemiş, fuhuş, beyinleri de fahişeleştirerek en sıradan olaylar haline gelmiştir.

12 Eylülcüler ve onların sivil devamcıları; darbenin gerekçelerinden biri olan, "parlamentar nizamın yeniden tesisinde ise, sadece fare doğurmuşlardır! Parlatmenter nizamı düzeltmek şöyle dursun; belkide tarihinin en işlevsiz en pespaye parlatmenter nizamına dönüştürmüşlerdir. İşlevsizlik, bugün öylesine bir boyutta ki, sistemin ve rejimin asli sahipleri bile gidişattan kaygılı olduklarını, her vesileyle dile getirmekte ve her patronun partilere kadro vererek, basiretli bir parlamento oluşturmalarının, zorunlu olduğundan söz etmektedirler!

Ekonomisinden, siyasetine, kültürel, eğitsel,

ahlaki ve moral değerlere dek; hakim sınıfın özetkinliklerinin tüm alanlarında, sistem ve rejim tıkanmıştır. Herşeye rağmen "serbest piyasa" ve "istikrar" politikaları iflas etmiş, çözümsüzlük kendisini dayatmıştır.

Çözümsüzlüğün son müsebbipleri hala iş başındadırlar. Resmi devlet politikaları ve icraatları; hakim sınıflarının asli sözcülüğünü üstlenen ve şemsiyesinde MGK'nın bulunduğu Özel Harp Dairesi ve eklentileri tarafından tespit edilmekte ve yürürlüğe konulmaktadır. Yukardan beri anlatageldiğimiz gibi bu kurumların icraatlarının sonuçları da ortadadır. Hal böyle olunca, kotarılması planlanan darbe için hiç de inandırıcı olacak bir neden bulunmamaktadır. On yılı aşkın icraat; sahiplerini, "zinde kuvvet" olmaktan çıkarmış ve yeterince yıpratmıştır. Zaman zaman ifade edilen "parlatmenter sisteme bağlılık" yeminleri, şu veya bu generalin şahsında vitrine konulan demokrasi havariliği, sözkonusu yıpranmışlığı giderme ihtiyacından kaynaklanan gösterilerden ibarettir.

Sonuç olarak; Körfez Savaşıyla Ortadoğuya yerleşen ABD, emperyalist çıkarları çerçevesinden olmak üzere Türkiye'ye biçtiği rol gereği, yönetimde bir vitrin değişikliğini gerekli görmektedir. Farklı çıkar ve kaygılardan hareket eden Avrupalı emperyalistler ise, zaten, çoktandır parlatmenter demokrasinin gereklerinin yerine getirilmesini istemektedirler! Henüz iç ve dış koşullarının bulunmadığı bir zeminde bir askeri darbeyi gereksiz bulan işbirlikçi hakim sınıflar; bir darbeyle yapılmak istenenleri, seçim sonrasına da işbaşına geleceklere bıraktılar ve darbe yerine seçimi vitrine koydular. Yıpranmışlığının doruğunda olan ANAP iktidarı ve onun başı Turgut Özal, "1992'ye kadar kimse seçim beklemesin" şeklindeki direnişine son verdi ve birdenbire demokrasi havarisi kesilerek, mümkün olduğunca hem kendisi hem de iktidarı için en elverişli saydığı zamanlamayla seçime "evet" dedi.

Bu seçimde kavranacak halka; sömürünün ve zulmün sahiplerinden hesap sormaktır

Ülkenin son derece köklü iç ve dış sorunları bulunmaktadır. Bunu bir biçimde yukarda da açıklamaya çalıştık. Kuşkusuz bu sorunlar, geçici ve konjonktürel sorunlar olmadığı gibi salt 12 Eylül iktidarlarının ürettiği sorunlar da değildir. Özellikle ülkenin temel dinamikleriyle ilgili sorunlar, daha Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte

İlk tavır ve önerilerimiz

Devrimci demokrasi güçlerinin "Seçim Bloku"ndan yanayız

1987 genel seçimi de erkene alınmış bir genel seçimdi. Erkene alınmış olmasına rağmen; bu seçim, daha başından, toplumun hiçbir kesiminin beklentisine yanıt vermedi ve gerçekten istemiş olsunkar ya da olmasunkar, en başta burjuva muhalefet partileri olmak üzere toplumun her kesimi, yeni bir genel seçim istemini bugüne dek hep talep edegeldi. Ne var ki ANAP iktidarı ve bu iktidarın başı Turgut Özal; 12 Eylül statükosunu her defasında yeniden üreterek, kendisi için en elverişli koşulları ve fırsatları kollayarak, bu oyunun kurallarını belirlemeye devam etti. "1992'ye kadar kimse seçim beklemesin" diyen Özal ve partisi; bir yandan, ülkemizi de içine alacak şekilde, çevremizde ve dünya ölçeğinde gelişen bir dizi hadisenin etkisiyle; bir yandan da ülke içinde gittikçe açmazlaşan ve köklü çözümler bekleyen sorunların getirdiği çaresizlik içinde erkene alınmış bir genel seçime gitmeyi kabul etmek zorunda kaldı. Ama tabiki yine mümkün olduğunca, kendisi ve iktidarı için en elverişli saydığı koşulları kollayarak ve yaratmağa çalışarak yaptı bunu.

Öyle veya böyle sonuç olarak; bir genel seçim olayı ülke gündemine sokulmuş ve en başta Kürt

varolagelen sorunlar olup tümüyle yapısal mahiyettedirler. 12 Eylül iktidarı ve onun sivil görünümlü devamcılar, bu sorunları genişleterek yeniden üretmişler ve bu sorunlardan kaynaklanan gelişmeleri tarihinde görülmedik bir biçimde derinleştirerek netleştirmişlerdir.

Bugün siyaset tıkanmıştır. Temeldeki iktisadi kriz, en başta siyasi yapı olmak üzere; emperyalizmle, özellikle de ABD emperyalizmiyle işbirliğini devasa boyutlara ulaştıran burjuva ve toprak ağalığının özetkinliklerinin tüm üstyapısal kurumlarını sarıp sarmalamıştır. Çözumsuzlüğe aranan çözüm; ABD'nin başpatronluğunu yaptığı İMF'den ithal edilmektedir. İthal çözümler, zehirli ot gibidir. Gittikleri her yere, kendi bünyelerindeki pislikleri de taşımakta, çözüm yerine, zaten hastalıklı ve kötürüm olan yapıları daha da kötürümleştirmekte ve

ulusu olmak üzere Türk ve Kürt ulusundan emekçiler, sosyalistler, devrimci ve demokratlar için bir baştan bir başa bir mayınlı tarla, bir tel örgü görünümünde de olsa; ülke, geneli itibariyle bir seçim atmosferine girmiştir.

Hal böyle olunca; böylesi koşullar içinde de, bu seçimde, tekmil sosyalist ve devrimci demokrasi güçleri açısından alınması gereken tavrı ve tutumu belirlemek; tutarlı ve geçerli politika ve programlar üretmek halkımıza sunmak; kaçınılmaz bir görev olarak önümüzde durmaktadır.

Bu bağlamdan anlaşılacak üzere, Komün olarak bizler; en başta sosyalistler olmak üzere tekmil devrimci demokrasi güçlerine, bu seçimde genel olarak tavrımızın ne olduğunu aşağıdaki gibi belirliyor ve bir öneri paketi olarak sunuyoruz.

Tavrımız ve önerilerimiz

Türkiye'nin köklü ve son derece ciddi sorunları vardır. Bu sorunları ne bu seçim ne de seçim sonrası oluşacak parlamenter kompozisyon çözebilir.

İktisadi, siyasi, kültürel, ahlaki ve moral değerler bakımından ülkemiz son derecede ağır bir kriz içindedir. Hem ulusal, hem de sınıfsal bazda toplumumuzun tümünü kuşatan ağır ve köklü sorunlar ivedi

çözumsuzleştirmektedir.

Dünün en gözde aydınlarını da safları çekmeyi beceren "Batı standartlarında demokrasi" havariliği; sistem ve rejimin tıkanıklığına, bir siyasi reçete olarak ithal edilmektedir. Batılı emperyalistlerin kendi çıkarlarının ideolojik kılıfı olarak ihrac ettikleri bu formülasyon; Doğu Avrupa ülkelerinden Balkanlara, Sovyetler Birliğinden Ortadoğu ülkelerine varıncaya dek tüm toplumsal yapıları sarsmayı başarmış, ayağa kalkan ulusların adeta bayrağı haline gelmiştir! Bu dalganın henüz nerede duracağı ve nasıl sonuçlanacağı da belli değildir. Türkiye ise bu deprem kuşağının tam orta yerindedir ve öteden beri yönünü, yaşanmış ve çürümüş emperyalist Batıya dönmüştür. Batı demokrasisi adına, Batı demokarisisinin en köhnemiş, gericilemiş kurumlarını ithal etmiş ve hala da bu

çözüm beklemektedir. Bu sorunlar; bir 12 Eylül darbesiyle varolmamışlardır. Aksine, bu sorunlar; daha başından itibaren Türkiye Cumhuriyeti'nin sırtındaki birer kamburdurlar. 12 Eylülcüler ve onların devam ettiricileri, bu sorunları çözmek şöyle dur- sun, genişleterek yeniden ve yeniden üretmiş- lerdir. Köktenci yapısal değişim ve dönüşümlerle çö- zümlenebilecek olan bu sorunları; ne bundan önceki iktidarlar çözebilme yeteneğindeydiler ne de bu seçim ve bu seçimle oluşacak parlamento ve iktidar çözebilir. Çünkü, rengi ne olursun olsun emperya- list-kapitalizm toplumsal sorunlara yanıt veremiyor. O, her zamankinden daha vahim sonuçlar doğuracak şekilde insanlığı uçuruma sürüklüyor. İnsanı ve çev- resini yok ediyor. Emperyalist-kapitalizm sorunlarını üçüncü ülkelere; sömürge, yarı-sömürge durumunda- ki yoksul ülkelere ihraç ediyor. Böylelikle de günü- ni kurtarmayı, dünyanın metropollerindeki bir avuç azınlığın refahını sağlamayı yeğliyor.

Türkiye, gerek coğrafi konumlanışı itibariyle, ge- rekse, dört bir yanını çevreleyen yerel ve bölgesel sor- unlar nedeniyle emperyalist-kapitalist sorunların ihraç edildiği ülkelerin başında yer almaktadır. Bugün, tarihinde görülmemiş bir tarzda ABD emper- yalizminin kucağına oturan T.C. Devleti ve iktidarlari; Batılı emperyalizme de entegre olma çalışmasını aralıksız sürdürmektedir. Hiç kuşkusuz, bir yandan Batı'ya entegre olma çabalarını sürdürken kendisi de, Batı çıkarlarının, özellikle de ABD çıkarlarının Orta- doğu jandarmalığına soyunmakta; Batılı emperyalist çıkarları, kendi fetihci/emperyalist amaçlarıyla birleştirerek sürdürmeğe çalışmaktadır.

Dışarda fetihci/emperyalist amaçlı entegrasyon- lar, içerde, son derecede ağır yükler ve bedeller öde- mek anlamına gelmektedir. Bu bedeli ödemek duru-

entegrasyon devam etmektedir. Bu bakımdan, Batı demokrasiciliği adı altında ikame edilmek istenen yapısal formasyonun ne anlama geldiğini, ülkemiz insanının, deney ve tecrübeleriyle bilmesi lazım gelir!

Batı demokrasiciliği, batılı emperyalistlerin özellikle de ABD'nin emperyalist çıkarlarının ve emperyalistlerle işbirliğini tarihinde görülmedik boyutlara ulaştıran yerli işbirlikçilerin çıkarlarının ideolojik kalıbından başka bir şey değildir. Emperyalist ilişkilerden kopuşun değil, tam tersine, muhtemel bir kopuşun önüne geçilmek üzere, kotarılmak istenen entegrasyonun, en vazgeçilmez araçlarından biridir.

12 Eylül darbesiyle ülkenin temel dinamiklerine giydirilmek istenen yapısal formasyon da, bugün genel seçim adı altında kotarılmak istenen vitrinlik biçim de; kendi

munda olan en başta Kürt ulusu olmak üzere iki ulustan halkımızdır. Ve yine hiç kuşkusuz bu bedel günlük deyimle zamdır-zulümdür!... İflas eden bir ekonomi, halkın sırtına yüklenen ve devasa boyutla- ra ulaşan ve iç borçlanmalar; kültürel, ahlaki ve moral değerlerde dejenerasyon; ancak halkın siyaset- ten kovulmasıyla, örgütsüz bir yığın haline getiril- mesiyle koşut sürdürülebilir ve göğüslenelir. Yıl- lardır açık hale getirilen, devletin terörcü ve intikamcı zoru bunun için vardır. Zaman zaman ya- pılagelen "vitrinlik" politik açılımlar; köklü sorunla- ra çözüm arayışının ve gelenekselleşmiş statüko- dan bir kopuş çabasının değil tam tersine gelenekseli kurtarma çabasının ürünüdür. T.C. dev- letinin çıkarlarıyla ABD'nin çıkarları bugün tarih- inde ender rastlanır bir iç içe geçmiştir. Çekiş Güç- CIA; bugün her zamankinden daha bir şekilde iç içe olarak Özel Harp Dairesi, Kontregerilla ve eklentilerinden oluş- an "Çekirdek/illegal" devletle faaliyet içindedir. Faaliyetin hedefi bölgede ve ülkede yükselmekte olan anti-emperyalist mücadeleye, özellikle de ABD emperyalizmine karşı mücadeleye, ulusal kurtuluş hareketlerine ve sınıf mücadelelerine yöneliktir. Bir- biri ardına çıkartılan "SS kararnamesi", "Anti-terör yasası"na koşut olarak içerde başlatılan ve peşin/ yerinde infazlar ile Kürdistan'ın işgalleri bu faali- yetlerin en canalıcı örneklerini oluşturmaktadır. Kür- distan'da ve metropollerdeki devlet terörü, bütün ça- balara karşın meşruiyetini sağlayamamıştır. Dünyanın her yerinden tepki almış ve yüzgeri edil- miştir. Çekirdek devlet çekincesiz uygulamalarıyla legal devleti ve onun görünürdeki tüm kurumlarını da aşındırmış ve yıpratmıştır. Esası kurtarmak; iç ka- muoyunda azçok bir meşruiyet arayışı içinde olmak kaçınılmaz hale gelmiş ve bu sebeplerden ötürü de

özgül gereksinmelerinden olduğu kadar emperyalist-kapitalizme entegrasyon kotarılmadı mı ve kotarılanlar "Batı standartlarında demokrasi" yaftası altında gerçekleştirilmedi mi? Ortadoğuya yerleşen ABD ve onun "yeni dünya düzeni"nde, ileri karakolluk görevi alan T.C. devleti, bu emperyalist amaçlarını "batı demokrasiciliği"yle örtmüyor mu? Başını ABD'nin çektiği emperyalist Körfez Savaşı, Körfez Savaşı'nın faturasının bir biçimde Kürt ulusuna çıkartılması, Çekiş güç gibi olgular, bu ithal formülasyonun yarattığı dehşet verici yanılsamanın gölgesinde yeşertilmiş olgular değil midir? Elbette öyledir ve bütün bunlar en başta ulusal kürt dinamikleri olmak üzere tüm emekçilerin canını yakarak, acıtaarak kendini kabul ettiriyor, etmektedir de!..

Her geçen gün; "Batı Demokrasisi" adı altında

yine "vitrlilik" işlerden olmak üzere erken genel seçim devreye sokulmuştur. Resmi devlet politika ve uygulamalarının onayı amaçlanmakta; "Batı demokrasıcılığı"ne entegrasyon çabalarının bir ürünü olarak, Batı kamuoyuna şirin görünmek arzulanmaktadır!...

2- Bu seçimde "boykot"çu bir tavır doğru bir tavır olmaz

Yukarda, erken genel seçimin de "vitrlilik" işlerden olduğunu söyledik. Kuşkusuz, iktidar ve tekml resmi çevrim açısından bu böyledir. Buna karşın, toplumun ezici çoğunluğu henüz bu çevrimin dışına çıkabilmiş değildir ve seçim meselesini hala bir çözüm olarak görmektedir. Bu bakımdan da bu seçimin, her şeye rağmen nesnelitesi vardır. Bize düşen görev; bu nesnel zemini görebilmek ve bu zeminden hareketle bu seçimlere katılarak, baştan başa telörgülerle çevrili bir mayın tarlası görünümündeki anayasal düzen içinde gündeme sokulan bu seçimin arka planını halka anlatmak maharetini gösterebilmeliyiz. Bu seçimin ve seçim sonrası oluşacak parlamento ve iktidarın; halkın hiçbir sorununa çözüm bulamayacağını seçim platformunun bizler için ele geçebilecek en küçük olanağını dahi kullanarak halka anlatmalıyız.

Nesnelitesi olan bir seçimde ortaya koyacağımız katılım tavrı; halkımızla olması gereken ama bugüne dek çeşitli nedenlerle gerçekleştirememiş olduğumuz sıcak ilişkinin kurulmasına yolaçacak; ona, özetkinliğimizi ve kendimizi daha sıcak ilişkiler içinde anlatma fırsatı verecektir.

Sonuç olarak; seçime katılmak da, "boykot" etmek de, yerine ve zamanına göre; özetkinliğimizin gelişmesi, güçlenmesi, halkın örgütlendirilmesi ve de-

yaratılan toplumsal yanlgı, yerini gerçekliğe terkederek aydınlanıyor. Çünkü "ateş öncelikle düştüğü yeri yakıyor" ve ateşin içinde olanlar ayağa kalkarak yangına karşı duruyorlar!...

Bu bağlamda, görülen odur ki, bütün bu sorunlara temelden farklılaşan iki ayrı yaklaşım iki çözüm yolu vardır. Bunlardan birincisi; emperyalist ve işbirlikçi çözüm, ikincisi ise; devrimci çözümdür. Birincisinin ne anlama geldiğini yaşayarak gördük ve görmeğe de devam ediyoruz. O halde gerçek çözüm; en başta işçi sınıfı olmak üzere bütün ezilen ve sömürölen ulusların, emekçilerin çözümüdür. Devrimci çözümdür.

Emperyalist ve işbirlikçi çözümler; hem dünya ölçeğinde hem de ulusal toplumsal ölçekte çözümsüzlük üretmiş, temel çelişkileri daha da derinleştirerek açığa çıkartmıştır. Ülke

mokratik mücadele ortamına çekilerek siyasallaşmasının sağlanması bakımından birer araçtır. Her araç, nesnel zemini olduğu ölçüde geçerlidir ve onunla koşut bir işleve sahiptir. Bu bakımdan, bu seçimde "boykot" aracı; görülen odur ki, bu amaçlara hizmet etmekten uzaktır.

3-Bu seçimde en başta sosyalistler olmak üzere, tekml devrimci demokrasi güçleri blok olarak hareket etmelidirler. Tavrımız ve önerimiz, sosyalistlerin de içinde olduğu devrimci demokrasi güçlerinin "seçim bloku"ndan yanadır.

Bu seçimde; sosyalistler mümkün olduğunca ortak yanlarını öne çıkararak, bir payda etrafında birliklerini oluşturmali, bu zeminden hareketle tekml devrimci demokrasi güçlerinin olabilecek geniş katılımını sağlamak suretiyle bir "seçim bloku" oluşturmaliydılar. Ve seçime "Devrimci Demokrat Seçim Bloku" ile katılmalıydılar. Bu şekilde katılım; bugün için son derece ivedi çözüm bekleyen; sosyalistlerin (öncünün) birliğine, işçi sınıfının birliğine, halkın/halkların birliğine ve kardeşliğine hizmet edecektir. Diğer yandan, böylesi bir katılım; siyasal ve moral değerleri bakımından geleneksel hale gelmiş kimi olumsuz yargıları yıkacak; her şeye karşın birlik olunabileceğini, birlikte hareket edilebileceğini göstermek suretiyle halka, bu yönde bir mesaj verecektir. Kaldı ki içinden geçmekte olduğumuz dünya ve ülke ölçeğindeki süreç göz önüne alınırsa; özetkinliğimiz bakımından, böyle davranmağa herkesten çok bizim gereksinmemizin olduğu da ortadadır. Güç savunulanlığına değil azami güç birikimine; bu bağlamda da, nerede ayrı olduğumuza

özgülünde bu, çok daha anlaşılır hale gelmiştir. Ülkenin temel dinamiklerine dönüp baktığımızda, özellikle Körfez Savaşının ardından Kürt ulusal dinamiğinin çok görkemli bir şekilde ülkenin ve dünyanın gündemine gelip oturduğunu görmekte zorluk çekmeyiz. 1989 "bahar eylemleri"yle metropollerdeki işçi sınıfı, tarihinde ilk kez sınıf olarak tarih sahnesine çıkmış, son Zonguldak direnişiyle gittikçe siyasallaşan bir ivme kazanmıştır. Kürt ulusal dinamiği ve işçi sınıfı hareketi emperyalistlere ve işbirlikçilerine korkulu anlar yaşatıyor. 1991'in başlarından itibaren yoğunlaşan "devlet terörü"nın, işlenen sayısız cinayetlerin başkaca bir anlamı yoktur. Çözümsüzlük onları daha da saldırganlaştırıyor. Son zamanlarda vitrine koydukları "141-142-163 maddelerin kaldırılması, kendisiyle mücadele etmek amacıyla cezaevindeki tutsakların eşitsiz

değil, nerede birlik olduğumuza önem vermek, bu tutumu öne çıkarmak; bugün her zamankinden daha zorunlu hale gelmiştir.

4-"Seçim bloku" nasıl ve kimlerden oluşmalıdır?

Öncelikle, sosyalistlerin birliğinin sağlanması gerektiğine yukarda değinmiştik. Birlikte hakeret etmenin önemine dair işaret ettiğimiz hususlar dikkate alınır; bu seçimde, ortak hareket birliğinin sosyalistlerle sınırlı kalması doğru bir tutum olmaz. Biz bu inançtayız. Belirlenecek ortak bir payda etrafında birleşen sosyalistler; mümkün olabilen en geniş devrimci demokrasi güçlerini de bu birliğin içine katmak için azami çabayı ve özveriye göstermelidirler ve sosyalistlerin de içinde olduğu devrimci demokrasi güçlerinin "seçim bloku" oluşturmalıdır.

Devrimci demokrat "Seçim Bloku" için formülasyonumuz şuydu:

Dergiler platformu+platform dışındaki hareketler +SP+HEP

Seçimlerde aday gösterme : En genelde adaylar; devrimci demokrat "Seçim Bloku"nın göstereceği adaylar üzerinden, tartışma ve ikna yoluyla, ortaklaşa belirlenecek adaylardan oluşur.

Adayların, tutarlı bir demokrat ve yurtsever olması, bunu bugüne kadar ki faaliyetleriyle kanıtlamış olması esası aday seçiminde benimsenmesi gereken ölçüt olarak kabul edilmelidir.

Tutarlı demokratiğin ve yurtseverliğin ölçüsü; Bizce, bugün siyasi demokrasinin en temel konularını teşkil eden; Kürt ulusu, işçi sınıfı, sosyalistler ve sosyalizm, ezilen mezhep, ezilen cins,

ve adil olmayan bir şekilde dışarı çıkartılması" gibi ciddi yanlışlamalara kaynaklık eden yapay düzenlemeler; derin ve köklü çelişmelerin yumuşamasını sağlamıyor, sağlayamıyor!

Diğer yandan ezilen cins, ezilen mezhep ve laiklik yanlısı dinamikler siyaset sahnesine çıkıyor, ezilen cins ve ezilen mezhep olmaktan doğan haklarını talep ederek gündemdeki yerlerini alıyorlar. Memurların sendikal hareketi, üretici köylü ve öğrenci gençlik hareketi de bu dinamiklere koşut olarak demokrasi mücadelesindeki yerlerini alıyorlar.

Burada temel sorun; bütün dinamiklerin birliğini, dayanışmasını sağlamak şeklinde kendini açığa vuruyor. Sınıfın birliğini, halkın birliğini sağlayarak siyaset sahnesine çekmek; temel bir sorun olarak kendini dayatıyor. Bu temel sorunu çözüme kavuşturacak olan, hiç kuşkusuz,

yoksul ve topraksız köylülük konuları karşısında alınan tutum ve davranıştır. Kürt ulusal sorunu siyasi demokrasi paketinin tamda merkezindedir ve en temel kriterdir.

Tutarlı bir anti-emperyalist olmak; özellikle de bugün, canalıcı bir sorun haline gelen ABD emperyalizmine; ABD emperyalizminin "yeni dünya düzeni"ne, bu bağlamda, Türkiye'yi de içine alan yeni Ortadoğu politikalarına karşı tutarlı tavır belirlemek demektir. Tutarlı bir yurtseverliğin ise ancak tutarlı bir demokrasi mücadelesinden ve tutarlı bir demokrat olmaktan geçtiği son derece açık olsa gerek.

Bağımsız aday sorunu: Biz, devrimci demokrat seçim blokunun ortaklaşa belirleyeceği ve üzerinde anlaşacağı adayların, yine, aynı blok içinde saydığımız partilerin adayları olarak katılmasından yanayız. Kürdistan ve Kürt ulusal hareketinin etkinliğini saymazsak, bağımsız adayların herhangi bir etkinliğinin olabileceğini sanmıyoruz. Oysa sosyalistlerin ve devrimci demokratların böyle bir seçimi vesile ederek sevk ve idare edebilecekleri insan potansiyelini görebilmeleri çok önemlidir. Bu bakımdan bir parti çatısı altında seçime girilmesinde fayda görüyoruz. Bunun için de belidir ki, HEP seçime sokulmamıştır ve HEP ile SP'nin bu yönde bir anlayış belirtmeleri bu bakımdan önem arz etmekteydi. HEP ile SP anlaşamadı. Bu durumda, HEP'in SHP ve benzeri partilerle anlaşma arayışı içine girmesi yerine, bağımsız adaylar göstermeyi tercih edilmesi ve bu yönde zorlanması doğru olmalı.

5- Seçim Bloku; bu seçimde, politik programını hangi konular üzerinde yükseltmelidir

öncüdür. Bir başka temel sorun da burada yatmaktadır. Öncü, darmadağınaktır ve öncünün birliğini sağlamak, dahası öncüyle sınıfın birliğini sağlamak; bu sorunsalın çözümünde temel halkayı oluşturuyor.

Bir dizi olayda olduğu gibi gündeme gelmiş olan seçim ortamına da bu temel eksiklikle giriyoruz. Buna karşın, dağınıkta olsa, birliği sağlamamış da olsa, varolan güçleri itibariyle tüm sosyalist, devrimci-demokrat yapıların, bu seçim ortamını en iyi şekilde değerlendirmek üzere işbirliği yapmalarını sağlamakta sayısız yararlar vardır. Seçim ortamına girdiğimiz şu günlerde, Komün dergisinin de içinde yer aldığı, geniş kapsamlı bir seçim işbirliği zeminini yaratma çabaları vardır ve olumlu yönde gelişmektedir.

Sonuç olarak; öyle veya böyle erkene alınmış

Devrimci demokrat seçim bloku, bu seçime ilişkin genel politik programını ve propagandasını:

a) Emperyalist-kapitalist sistemin, özellikle de ABD emperyalizminin teşhirini ve yine bu zeminde Batı kapitalizmine entegre olan Doğu Bloku burjuvazisi ile bu blokun tayin edici halkası olan yeni tipte "Sovyet" burjuvazisinin teşhiri yapılmalıdır. Bu yönde tavır belirlemek son derecede önem arz etmektedir.

b) İçinden geçmekte olduğumuz tarihsel durum gözönüne alınarak; devrimin ve sosyalizmin, insanlığın ve doğanın kurtuluş yolunda hala tek seçenek olduğu önemle ve hassasiyetle vurgulanmalıdır. Bayrakların bir bir atıldığı, ülke ve dünya gerçeğinden son derece ciddi bir kaçışın yaşandığı bu tarihsel dönemde devrimci ütopyalarımıza bağlılığımız, her zaman olduğundan daha bir kıskançlıkla savunulmalıdır.

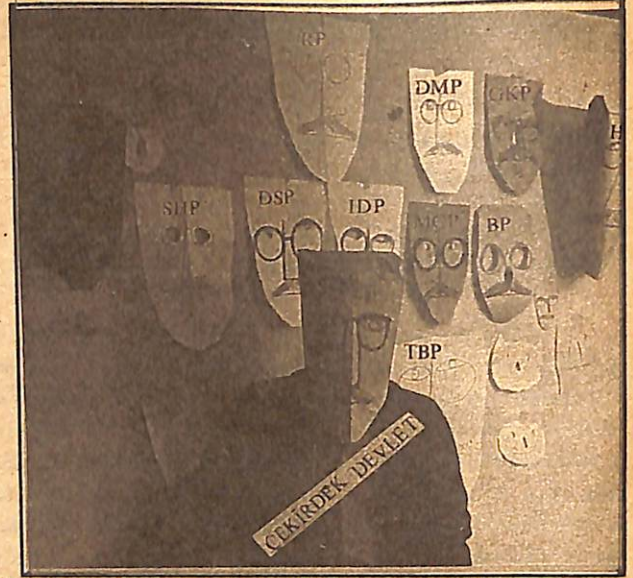
Özel planda (somut politikalar bakımından): T.C. egemenlerinin ve terörcü devletin bugün daha anlaşılır ve daha net hale gelen; toplumumuzu her geçen gün kendisiyle birlikte uçuruma sürükleyen, kokuşturan ve içten içe çürüten, toplumsal bazdaki özetkinliğinin tamamı açısından (iktisadi, siyasi, kültürel, ahlaki, moral vb..) tek mil açmazları, propagandamızın en önemli halkasını oluşturmaktadır.

Halka, net ve açık bir siyasi demokrasi paketi sunulmalı; bu zeminden hareketle, ivedi çözüm bekleyen, anayasal haklar ve bu hakların kullanım hakkı talep olarak ileri sürülmelidir. ■

1 Eylül 1991

genel seçimler, bugün ülkenin gündemindedir. Bu seçimde, Kürt ve Türk ulusundan emekçi halkımız ayağa kalkmalı, tüm emperyalist ve işbirlikçi çözümlemelere "hayır" demelidir. On yıldır yoğunlukla uygulanagelen baskının, zulmün, sayısız işkence ve cinayetlerin hesabını sormalıdır. Parlamenterizmin çözüm olmadığını görmeli ve işlevsiz bir sistemin temsilcilerine gensoru vermelidir. Kürt yoksul ve topraksız köylü insiyatifi, intifadalarla, kepenk eylemleriyle, dağındaki gerillasıyla gensorusunu veriyor ve kendi iradesini dayatıyor. Seçim platformunu; sokakta, fabrikalarda, meydanlarda, mahalle kahvelerinde, hasılı sınıfın ve emeçilerin bulunduğu bütün yer ve semtlerde, hesap sorulan kürsüler haline getirmek başlıca amaç olmalıdır.

Zulüm ve sömürünün baş temsilcisi

"Çekirdek Devlet" işine gelen maskeyi seçer ve özü değişmez.

emperyalist-kapitalist sistem teşhir edilmeli, başını ABD'nin çektiği emperyalist "yeni dünya düzeni"ne, bu bağlamda Türkiye'yi de içine alan ve bütün Ortadoğu halklarını tehdit eden ABD 'ye ve işbirlikçi işgallere karşı geniş yığınlar seferber edilmeli, Çekiç Güç'ün varlığına son verilmesi talep edilmelidir. Diğer yandan; sosyalizm bayraklarını ayaklar altına alıp, "serbest piyasa ekonomisi" yaftası altında batı kapitalizmine entegre olmak için yarışan Gorbacov-Yeltsin ikilisinin "yeni tipteki düzeni" teşhir edilmeli ve sosyalizmin, insanlığın özgürleşmesi/kurtuluşu yolunda tek seçenek olduğu kıskançlıkla savunulmalıdır.

Ezilen ulusun, ulus olmaktan, işçi sınıfının ezilen ve sömürülen sınıf olmaktan, sosyalistlerin sosyalist olmaktan, ezilen cinsin, ezilen cins olmaktan, ezilen mezhepin, ezilen mezhep olmaktan (laiklikle birleştirerek) doğan hakları siyasi demokrasi talepleri olarak sunulmalı; anayasal düzenin "değiştirelemez ve değiştirilmesi de teklif dahi edilemez" olan başlangıç ilkeleri sorgulanmalı ve bütün ülkede tartışılır hale getirilmelidir.

Devlet terörüne karşı çıkılmalı, sayısız işkence ve cinayetlerin hesabı sorulmalıdır. 12 Eylül iktidarları boyunca haksız yargılamalar sonucu oluşturulmuş, "suçsuz cezalar"ın tüm sonuçlarıyla birlikte iptal edilmesi talep edilmeli ve sorumlularından hesap sorulması istenmelidir.

Anayasanın iptali ile temel hak ve özgürlükleri teminat altına alan bu hakların kullanım hakkını teslim eden yeni bir anayasa talep edilmelidir.

MGK, ÖHD ve eklentilerinin lağvedilmesi istenmeli, yıllardır işlenmekte olan karanlık cinayetlerin ve işkencelerin hesabı sorulmalıdır. ■

Rejimin sürdürülme çabalarına karşı

HEP İstanbul İl Başkanı eski adaylarından ve HEP üyesi Ahmet CİHAN'ın, seçimlerle ve parti merkez yönetiminin SHP ile ittifak tavrına ilişkin yazısını sunuyoruz.

Ahmet CİHAN

Yıllardır, azgın gericiler, efendilerinin planlarıyla ülkeyi, bir yandan açık hapispane haline getirirken, diğer yandan en amansız yöntemlerle halkı açlık ve sefalet içine ittiler, örgütlenme ve düşünme özgürlüğü, yaşama özgürlüğü ve insanın deme özgürlüğünün olmadığı; hak arama eylemlerinin üzerine şiddetle giden, ulusal kimliğine sahip çıkan bir halkın yıllardır kan ve barutla susturulmaya çalışıldığı bir ülkede; halkın örgütlenerek mücadele etmesinin önüne hiç bir güç çıkamaz. Sendikalarda, derneklerde, ve partilerde örgütlenerek, mücadele içine atılan emekçi yığınları, dün Zonguldak'ta, Paşabahçe'de ve bugün de yeni yeni direnişleriyle mücadelelerini sürdürüyorlar. Öte yandan bütün zorbalık ve katliamlara rağmen, Kürt halkı inkarcı politikayı alt üst ediyor.

Ekonomik iflasın eşliğinde olan hakim sınıflar siyasal iflasın da eşğine geldiler. ANAP anadanlığı artık ülkeyi yönetemez bir şekilde tükendi. Halk yığınlarının mücadelesini durdurabilmek için yeni oyunlar sergileniyor. Erken seçim, kararı böyle bir ortamda alındı. Erken seçim, anti-demokratik bir seçim yasasıyla gerçekleşiyor. Daha seçim yapılmadan yeni bir erken seçim tartışmasını da beraberinde getirdi. Halk muhalefetinin parlamentoya yansımaması için, bütün çabalar.

İşte böylesi bir tablo ortada iken, demokrasi ve insan hakları savunucusu bir partiyi, hele bu parti Kürt kimliğini programına yerleştirmiş bir parti ise, böylesi bir partiyi seçime sokmamaları anlaşılır bir tavidir.

Partimiz seçime girememekle bir kaosa sürüklenmek istendi. Bu açık. Ancak seçime parti olarak girememek, çözümsüzlüğü ya da partinin

temel ilkelerine aykırı olarak ittifaklara girmeyi gerektirmez. Hele hele yükselen halk muhalefetini, düzen partilerinin kuyruğuna takmak, gerekçesi ne olursa olsun, doğru değildir.

Genel olarak dünyada, özel olarak Türkiye'de sömürücü güçlerin demokrasiye, insan haklarına ve ulusal hak eşitliğine azgınca saldırdıkları bir dönemde, demokrasinin, bağımsızlığın kararlı savunucusu olmak partimize yaraşan biricik doğru tavidir.

Seçime katılamayışımızı sağlayan güçlerin içinde yer alan bazı partilerin, oylarımız üzerine hesaplar yapmalarına izin verilmemelidir.

Partimiz demokrasi, insan hakları ve ulusal hak eşitliğini, propagandasının temelinde oturtarak, hareket etmelidir. Bu temel ilkeler, partimizin varlığının koşuludur. Bu ilkeler temelinde, bu ilkeleri savunan bütün gerçek dostlarımızla, ilerici, yurtsever, devrimci, demokrat, sosyalist tüm kurum ve kuruluşlarla birlikte bir seçim bloku oluşturup, seçimde bağımsız adaylarla halkımızın sesini dile getirmelidir. Başka da bir alternatifi yoktur. Seçime sokulmamasıyla yaratılmaya çalışılan olumsuzluğu, bu politikasıyla olumlu bir duruma dönüştürebilme şansına sahiptir. Özellikle seçim atmosferiyle birlikte oluşan daha canlı siyasal ortamdan istifade ederek, daha geniş halk yığınlarıyla bütünleşme imkanına sahiptir. Kuruluş amacına en uygun tavır da budur.

Demokrasi için,

İnsan hakları için,

Ulusal hak eşitliği için,

12 Eylül rejiminin sürdürülme çabalarına karşı, devrimci demokrat bir kitle partisi olarak, gerçek dostlarımızla bütünleşerek seçimlere girelim. ■

"Misak-ı Milli"ye, "yeni dünya düzeni" makyajı

95 aydının böyle ortak bir tavır geliştirmesi, bu tür şeylere hasret kalan bir toplum için ve yalnızca bu yanıyla olumlu. Bir araya gelip, ortak eylemler kotarmak iyi, güzel ama doğrusunu yapmak kaydıyla. Nicelik ve nitelik, her somut olguya ve şarta göre bir anlam kazanır. Düşünün, bir yanda İsmail Beşikçi ve öbür yanda Murat Belge ve 94 eylemdaşı!

Hüseyin ŞİMŞEK

Ağustos ayı içinde, 95 aydının imzaladığı Kürt sorunuyla ilgili bir metin hazırlandı ve kamuoyuna açıklandı. Metni, Murat Belge kaleme aldı. Amaçlanan neydi? Kısaca; Kürt sorununu ve alınması gereken önlemlere ilişkin "tartışma başlatmak"! Tartışmayı 95'lerin başlatmış olamayacağı bir kenara, yıllardan beri sürüp giden ve gidecek olan tartışmada yeni bir varyant kabul edip, üzerinde durmak istiyoruz.

Öncelikle vurgulamalı ki, 95 aydının böyle ortak bir tavır geliştirmesi, bu tür şeylere hasret kalan bir toplum için ve yalnızca bu yanıyla olumlu. Bir araya gelip, ortak eylemler kotarmak iyi, güzel ama doğrusunu yapmak kaydıyla. Nicelik ve nitelik, her somut olguya ve şarta göre bir anlam kazanır. Düşünün, bir yanda İsmail Beşikçi ve öbür yanda Murat Belge ve 94 eylemdaşı!

Girişte bir çerçeve belirlemek gerekirse; bu metnin iki temel ayağı var. Bunlar, ulusal ve uluslararası boyutta olmak üzere; içerde, misak-ı millicilik ve dışarda "yeni dünya düzeni" emperyalist politikasının savunusudur. Genel çerçeveye bağlı olarak, şu alt başlıklar sıralanabilir:

- "Şiddet çözüm değildir."
- Dünya çapında ulusal ayrımlar siliniyor.
- "Milliyetçiliğin 'iyisi', 'doğrusu' olmaz."
- "Her millete bir milli devlet" olmaz.
- "Kısmi düzelmeler" var.

Bu noktaların kimini tek tek, kimini birleştirerek başlığa çıkarıp irdeleyelim. Esas amaç, 95'lerin metnini yanıtlamak değil, bu vesileyle ele alınan konularda, kendi yaklaşımımızı ortaya koymaktır.

"Şiddet çözüm değildir"

Çöküş çağı burjuva aydınının karakteristik özelliklerinden biri, "uygarlık budalası" kesilişidir. Bunun farklı bir tanımlaması pasifizizm olabilir. Ya da icazetli tavır alış!

"Şiddet mi?" Çöküş çağı burjuva aydını, her türlüşüne ve niçin olursa olsun karşıdır. Çünkü o, biçare Hint derviş ve de kendi çapında, kendi çevresinde pervane Mevlana'dır. Ezenin zor'unu, ezilenin karşı-koyuş'u ile aynı kefeye koymaktan kendini alamaz. Eşitsizler arasında taraflsızlığa soyunur. Okumuş, bilen ağabeydir ve toplumdaki sınıfsal ya da ulusal çatışmalar onu bir tavır almak zorunda bıraktığında; "yapmayın çocuklar, şu işi uslu uslu haletmek varken..." kabilinden maval okur. Ağır bulunabilir, ama bu kesinlikle haksız bir itham değildir. Herkes bilir ki, M. Belge'nin kaleme aldığı ve 94 başka aydının imza attığı bu metin bile, 'resmi zor'a karşı konumlanan 'karşı zor'un yarattığı meşru zeminin bir ürünüdür. 'Karşı zor'un açtığı kanallar sayesinde, aydınlar Kürt sözcüğünü telafuz etmeyi öğrendi. Bugün toplumun her kesimine değişik oranlarda nüfuz eden aydınlanma, büyük ölçüde yine bu 'karşı zor'un marifetidir. Yoksa, Tazminat antikas "Batı" hayranı ve akıllı, dünyada benzeri az bulunur bir şövenizmi ifade eden Kemalizm'le malül aydınların değil.

Çöküş çağı burjuva aydını, gerçeği "sokaktaki adam"dan çok çok daha iyi bilir. Ama o, gerçeğe göre konuşmaz/yazmaz, gücünün yettiği, gözünün kestiği kadarını aşkar eder. Gerçeği çarpıtma eylemi, onu sahte gerekçelendirmelere mahkum kılar. 95'lerin metninden bir örnek:

"...Ezilen' topluluk, ilkin savunma gerekçesiyle de olsa, kendi milliyetçiliğini geliştirdikten sonra gereğinde kendini 'ezecek' daha güçsüz bir millet bulur."

Burada, gayet olası bir tehlikenin altı çiziliyor. Önlenmesi gerektiği vurgulanıyor. Aynı konuda Kaypakkaya, "hiçbir milli harekette, o milletin burjuvazisinin ve toprak ağalarının talebi, milli baskının kaldırılması ve milliyetlerin eşitliği talebiyle sınırlı kalamaz" diyor. Fakat 95'ler, bunu farklı bir "gerekçe" olarak kullanıyor. Ezilen ulus milliyetçiliğinin bir yanı, ezilmekten kurtulma ve eşit duruma gelme tutkusudur. Bu milliyetçilik, eşitsiz bir statünün değişimi yönünde işlev gördüğü sürece ilerici bir karakter taşır. Lenin, "... her ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği, zulme karşı yönelmiş olan genel bir demokratik muhteva taşır ve bizim ulusal imtiyazlar sağlama eğiliminden bunu kesin olarak ayırdederek... kayıtsız şartsız desteklediğimiz işte bu muhtevadır..." Oysa, aydınlarımız olası bir tehlike yüzünden, bu milliyetçiliğin de "iyi", "doğru" bir yanını bulamıyor. Şunu görmek çok mu zor: Ezilmekten kurtulma, eşit duruma gelme tutkusuna karşı durmak, bu süreçte ezenin değirmenine su taşımaktır.

Bugünün ezilen ulusunun, yarının ezen ulusu olması, kaçınılmaz bir son değildir, olmamıştır. Ezilen ulus milliyetçiliğinin, sosyal kurtuluşa kanalize olduğu/edildiği sayısızca örnek var.

"Her millete bir milli devlet"

95'lerin metni, gazetelere "Milliyetçiliğin 'doğrusu' yoktur" manşetiyle yansıdı. Türk şovenizminde bayrağı sağ basına kaptırmak istemeyen Cumhuriyet için, bu bulunmaz bir başlıktı. Metnin içinde, konuyla ilgili şöyle bir tanım da yer almaktaydı: "Her millete bir milli devlet anlayışı gelecek açısından çıkar yol değildir." Her iki tanımlama da, milliyetçiliğin dünden bugüne ikili ve çelişkili işlevini, yanlış koymanın ürünü. Şık ve "uygar" birer ifade tarzı, ama somut sorun açısından eksik ve kimi noktalarda yanlış.

Bazen yanlışın güler yüzlü oluşu, onu, -suratsız da olsa- gerçeğe tercih etmemizi gerektirmez. 95'lerin metni, onarılmaz haksızlıklara rehberlik eden, ezen ulus şovenizminin güler yüzlü bir versiyonu gibi. Güler yüzlü yanlışla karşı çıkıp, suratsız gerçeklere sarılmak, sevimsiz ve riskli bir çaba olabilir. Fakat işte tam da bu, doğruların aşkına gerçeği güler yüzlü kılma ısrarı ve gerekli bir misyondur. Bu sorunda, gerçeği güler yüzlü kılmak, marksizmin tarih boyunca milliyetçilik ve enternasyonalizm olgusuna yaklaşımını açıklamak anlamını taşır.

95'lerin metnine göre, "dünya yirmi birinci yüzyıla şimdiye kadar olmadığından daha güzel

bir çehreyle girmeye hazırlanıyor". "Uygar dünya"nın genel gidişi ise şöyle açıklanıyor: "Ulusal ayrımların sorun olmaktan çıktığı, ulus özelliklerinin insan kimliğinin ancak kısmi bir parçası olarak kaldığı bir dünya..." (abç)*

Özellikle dünyanın şu zor dönemecinde, bunları söylemek büyük cesaret işi. Fakat anlaşılan, bu aydınlar hem bakarkör, hem de okur anlamaz! Hepsi gazete okuyup, televizyon izliyordur. Kafkas, Baltık, Orta ve Doğu Avrupa, Balkanlar, Ortadoğu, Kürdistan, İrlanda, Bask, Latin Amerika, Afrika, Uzak Doğu... Yani yerkürenin tamamına yakın bölümü, ulusal fırtına merkezi durumunda. Artık öznelciliğin bu kadarı, fildişi kulelerde kalem oynatmanın da ötesinde bir şey! "Uygar dünya" dedikleri şey, "zengin kulübü" (yani 7 büyük emperyalist) m'ola? Böyle olduğundan bizim kuşkumuz yok. Kimsenin de olmasın. Ki 95'lerin söylediğinin aksine, bu 7 büyük haydutun başının en büyük belası da ulusal sorunlar olmakta. Emperyalizm, bir dünya sistemidir. Dolayısıyla, dünyanın neresinde olursa olsun her ulusal sorun, en başta emperyalistleri karşısına alır. Emperyalist ülkelerin, dünya sistemi bazında ulusal sorunla başlarının belada olmasının yanı sıra, bir çoğunun kendi iç sorunudur da. Ki geçtiğimiz dönemde, bu durum daha da boyutlanmaktadır. İtalya'nın Alto Adige sınırındaki Alman ve Fransız azınlık bağımsızlık peşinde. Aynı durum, İsviçre'nin Vall d'Aosta bölgesinde yaşayan azınlık için de geçerli.

95'lerin metninde söylenen bir çok şeyin, somut hiçbir anlamı yok. Dünyanın gürültü patırtısından bıkmış dervişlerin dilek kutusu gibi. Ve kimse kendisi için kötü dilekte bulunmaz. Burjuvazinin birkaç yüzyıllık yalanı, "ilerici" aydının ham hayali olmuş.

Milliyetçilik nereden başlar?

Fransız Devrimi'yle çağını açan burjuvazi, bütün insanlığa "evrensel kardeşlik" vaadetti. Azami kar hırsıyla, maddi çıkarlarını her şeyin üstünde tutan ve sömürücü bir sınıf olan burjuvazi için, bu "masum" bir yalandı. Bulanık suda balık avlama misali burjuvazi dünyanın dört bir yanındaki doğal uluslaşma sürecini, bir yandan ve objektif olarak hızlandırırken; öte yandan içinden çıkılmaz hale soktu. "Evrensel kardeşlik" yalanı, "böl ve yönet" taktiğinin örtüsü bile olamazdı artık. Ve milliyetçilik, ikili ve çelişkili işleviyle, o günden bugüne uluslararası ilişkilerin itici güçlerinden biri olageldi. Ama burjuva aydını, hala birkaç asırlık yalana dayalı hayalinden

vazgeçmiyor. Çünkü, fildişi kulede kalem oynatmanın koşulu budur. Alternatifi ise, kendini köklü bir dönüşüme uğratmaktır. Bu da "uygar aydın" açısından pek ızdıraplı bulunur.

Milliyetçiliği doğru tanımlamak önem kazanıyor. Her "ulusa dair olan" öge veya durum milliyetçilik değildir. Milliyetçilik, (olumsuz/gerici yanı ile) bir ulusa dair olanın diğer uluslardan üstün tutulması ve egemen kılınmaya çalışılması ideolojisi. Nitekim 95'ler, milliyetçilik olgusunu yuvarlarken, onun bu gerici yanını imdada çağırıyor, buna çelişik olarak, ezilen ulus milliyetçiliğinin olumlu yanını atlıyor. Genellemeler yaparak işi halettiklerini sanıyorlar.

"Milliyetçiliğin tanımladığı tarzda 'ulusal' kimlik, kendi dışında kalan kimlikleri yoksayma eğilimindedir."

Beklentileri farklı da olsa, bu söyledikleri genel bir doğrudur. Ama bize gerekli olan somut konuşmaktır. Yukarda söylenilenin, ezen ulus olarak Türkler için anlamı; başka ulusal kimliklerin yoksayılması olagelmıştır. "Ulusal kimlik" in Kürtler için anlamı ise, ulusal ezilmişlikten kurtulma tutkusudur. İkisini bir ve aynı saymak mümkün değildir.

Gerek topluluk, gerekse de birey bazında "ulusa dair"lik, nesnel bir durumdur. Gerekliliği vardır. "Milliyet ilkesi, burjuva toplumunda, tarihi bakımdan kaçınılmaz ve zorunlu bir ilkedir ve bu toplumu ele alan bir Marksist, milli hareketlerin tarihi meşruiyetini kesin olarak kabul eder." (Lenin) Her ulusal kimlik duygusu, bir ulusal kültüre bağlanmış olma, kendi tarihsel geçmişiyle birlikte bir ulusal topluluğa ait olma bilinci, ille de milliyetçiliğe tekabül etmez. Lenin'in deyişiyle, tekabül etmemesi için çalışılmalıdır: "... bir marksist, milli hareketlerin tarihi meşruiyetini kesin olarak kabul eder. Ama bu kabul edişin burjuva milliyetçiliğinin savunma biçimini almaması için o, milli hareketlerde ilerici olarak ne varsa ancak onu desteklemekle yetinmelidir".

Aynı noktada, Stalin'in yaklaşımı Lenin'ininkinden önemli bir farklılık göstermiştir. Olumsuz yaklaşımı, 1918 tarihli makelesine kadar uzanmaktadır. Stalin, büyük Rus baskıcı milliyetçiliği ile Çarlık altında ezilen ulusların milliyetçiliği arasında hiçbir fark görmemektedir. Dahası en şiddetli eleştiriyi, yukardan gelen Çarist milliyetçiliğe değil, aşağıdan gelen ezilen ulus sosyal demokratlarına yöneltir. Oysa, Lenin vurguladığı gibi, ezilen ulus milliyetçiliğinde "iyi olan ne varsa" desteklemek, sosyalistlerin, ezilen ulus milliyetçiliğine bağlanması zorunluluğunu getir-

mez hiç de. Sorun, ezilen ulus milliyetçiliğinin çelişkili doğasını kavramaktır.

Olgunun kökenine inmek gerekiyor.

Materyalistler, milliyetçiliği 15-16. yüzyıllarda modern ulus/burjuva devletlerin ortaya çıkışıyla eşzamanlı olarak açıklar. Beşiği, ilk burjuva devrimlerinin yaşandığı, 17. yüzyıl İngiltere'si ve 1789 Devrimi'nden sonraki Fransa sayılır. Milliyetçiliğin gelişimini, aşama aşama olarak ele almak gerekiyor.

-Kapitalizmin şafağındaki milliyetçilik; (ulus devleti olma, kraliyeti yadsıma).

-19. yüzyılda, kapitalizmin eşitsiz gelişiminin ürünü olarak, hegamonik (sömürgeci devlet ideolojisi olarak) milliyetçilik.

-Ve çöküş çağında ırkçı milliyetçilik, (faşizm).

Somutlamak için, aşamaları örnekleyelim. İlki için, Fransız Devrimi'nin yurtseverlik boyutu; ikincisi için, İngiliz İmparatorluğu; üçüncüsü için, Alman faşizmi.

Bu aşamalar, kronolojik (zamansal) olarak birbirine yerini terketmemiş, bir eklenme olmuştur. Bir Almanya, her üç aşamayı da yaşamıştır. Oysa bir Kürdistan, henüz ilk aşamada. Bunu, 95'ler de görüyor: "Bugün de bu bölgede, ulus devlet olma sürecini tamamlamamış ve bu özlemlerini tüketmemiş çeşitli topluluklar var." Öte yandan, Jön Türkler'le başlayan, padişahlıktan ulus devlete geçiş ideolojisi olarak Türk milliyetçiliği, cumhuriyetin kuruluşu ile, 'yurtseverlik boyutu'na bir nokta koyup, sömürgeci bir devlet ideolojisi olarak, ırkçı döneme ulaşır.

Sorun olmaktan çıkan ne?

95'lerin metninde, "ulusal ayrımlar sorun olmaktan çıkıyor" diye yazıladursun, en çok da şu yaşadığımız günlerdeki dünyanın ulusal fırtına merkezleri, uluslar sorununun, sonuna yaklaşılmakta olan 20. yüzyılın başlıca paradokslarından biri olacağını tanıtlamaktadır. Böyle bir dönemde, milliyetçiliğe tek yanlı vurgu yapmanın sakıncaları, kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Milliyetçiliğin, daha önce genel ve tarihsel olarak üzerinde durduğumuz çelişkili/ikili işlevini bugün açısından vurgulamak gerekirse;

-Birincisi; milliyetçilik ideolojisi devletlerin ve cümle gerici güçlerin hizmetinde, yüzyılımızın en berbat, en korkunç suçlarını besledi, "meşru" kıldı. Milliyetçilik, her iki dünya savaşında da körük vazifesi görmüştü. 1922'de İtalya, 1933'te Almanya, 1936'da İspanya, '20'li yıllar boyunca Çin'de, cumhuriyet dönemi boyunca Türkiye'de, '60'larda Endonezya, '70'lerde Arjantin'de... sayısız

Bruno Barbey

Jean-Paul Sartre.

Fransız aydınlarının, işgalci Fransız emperyalizmine karşı, kararlı bir mücadele yürüten Cezayir ulusal kurtuluş hareketi-ne yaklaşımı, aydınlarımızdan çok daha ileri-ydi.

katliamın, sömürgeci savaşın, faşist diktanın ideolojisi olarak parlatıldı. Türkiye'deki MHP, Şili'deki APRA benzeri daha fanatik ve ırkçı odaklar üzerinden, ilerici ve devrimci hareketlere karşı kullanıldı. Bugün, İtalya'nın Neo-faşist partisi MSI, 2. Dünya Savaşı'nda kaptırdıklarını söylediği İstira ve Dalmaçya'yı Yugoslavya'dan geri almayı, programına koyuyor. "Büyük Almanya", alttan alta sınır düzenlemesi talebini ısıtıyor. Neo-Naziler, buna dört elle sarılıp, güçlenmenin payandası olarak kullanıyor vs. 95'ler, bu uygulamaları artık tarihe malolmuş bir ayıp olarak unutulam

istiyor. Unutalım ama, dünyanın verili durumundaki ulusal fırtına merkezleri, milliyetçiliğin bu işlevini de gözlerimizin içine içine sokuyor. Üstelik, bu fırtına merkezlerinden birinin yurttaşı olarak, bu mümkün mü? "Yeni dünya düzeni" gönülleri öylesine hoş etmiş ki, 95'lere göre, o eski ayıplar, sadece "dünyanın bazı bölgeleri" için hala yürürlükte. Devamla, "bizim bulunduğumuz bölge de, genel olarak 'ondokuzuncu yüzyıl'dan kalma çözüm yöntemlerinde ısrar etme eğilimi gösteriyor". Ve "Avrupa Topluluğu'nun üyesi olmak gibi" bir başarıyı gösterdik mi, bu iş de tamam!

Soruyoruz; İngiltere AT'nın patronlarından biri olarak, İrlanda sorununu neden çözemiyor? Elini kolunu bağlayan ne bu "uygarlık abidesi"nin? Fransa, İspanya, İtalya vb. "bir avuç ayrılıkçı"nın üstesinden neden gelemiyor? Öte yandan büyük emperyalist ülkelerdeki ırkçı-milliyetçi akımların, yabancı düşmanlığının hız kazanması, o "uygar" emperyalist burjuvaziye rağmen mi olmaktadır?

İkincisi ; Sömürgelerde yaşayan sayısızca ulus, ulusal kurtuluş savaşlarıyla bağımsızlığa kavuştu. Kimisi, bunu sosyal kurtuluşla da taçlandırmıştı. Alman ve İtalyan faşizmine karşı (ki burada milliyetçiliğin ikili işlevi karşı karşıyaydı) Orta ve Doğu Avrupa, bütün Balkan Yarımadası ve öte yanda Çin, Hindi Çin, Küba, Cezayir, Tunus, Fas vb. Buralardaki kazanımlar, ya ulusal bağımsızlıkçı ya da sosyalist ezilen ulus hareketleri olarak verilen mücadelenin sonucu oldu. Öyle ki 20. yüzyılda, Ekim Devrimi, ulusal mücadelenin sosyal kurtuluşa hiç katkıda bulunmayışına tek örnek ve istisnadır. Ekim Devrimi, milliyetçiliğe hiçbir şey borçlu değildir. Dahası, konumlanışı "anavatan savunması"na bütünüyle karşıdır. Bu istisnai durumu yaratan, Rus İmparatorluğu'nun emperyalist savaş taraflarından biri ve işgalci, sömürgeci bir güç olmasıydı. Oysa sonraki devrimlerin hepsi, sömürge ya da baskı altındaki ulusların, bağımsızlık talebini de içeren devrimler oldu. İyi ama, Marks daha 1848'de ifade etmemiş miydi; sömürülen bütün sınıflar gibi, proletaryanın da "anavatan"ı olmaz. Bu, değişik ulusların ezilen sınıflarının ortak konumları ve enternasyonal ilişki, birlik, dayanışma zorunluluğuna bir vurgu yapmaktı. Vurgular, somut tarihi koşulların ifadesidir. Genel geçer kıldıklarında, doğru sonuçlar vermez. Avrupa'da kıta devriminin beklendiği o günün somut, tarihi koşullarında milli ayrılıkların aleyhine bir propağanda ve enternasyonalizmi öne çıkarmak çok doğal değil mi? Ancak bu yaklaşımı, bütün 20. yüzyıl boyunca ve tarihi koşullardaki devrim merkezle-

rindeki değişimi atlayıp, "geçerli mi değil mi" hesabına vurmak, demagojik bir yaklaşımdır. 1917 Ekim Devrimi de bir uluslar devrimi ve dolayısıyla, enternasyonalizmin doruk noktasıydı. Vurgu, işgalci Çarlık'ın saldırganlığına örtü yaptığı "anavatan savunması"na karşı yapıldı. Fakat sonraki devrim halkalarında da böyle olması zorunlu değildi ve olmadı. Çünkü, somut tarihi koşul farkı vardı. Çin'de, bir "toprak ana" motivi olarak Mançurya, Japon emperyalizmine karşı mücadelede bir mevzi ve sosyal devrime bir önadımdı. Küba Devrimini, Yankee emperyalizmine karşı zafere götüren "ada vatan parçası"nın kurtarılması ideali de değil miydi? Farabundo Marti ve Sandino'nun rüzgarı, Tupac Amaru tavrı hangi hikmetiyle ilgili ülkeleri kasıp kavurmaktaydı?

Çelişkili durumlar karşısında afallamak, diyaletik yaklaşım sahiplerinin işi değil. 95'ler, "milliyetçiliğin 'doğrusu', 'iyisi' olmaz" demekte. Her şeyi bir kenara bırakalım, cumhuriyet dönemi boyunca kutsayageldikleri "milli kurtuluşçular"ı nereye koyacaklar? Yeni bir tanımlama mı var? Metinde yeralan, "Türkiye'deki Kürt halkı, Kurtuluş Savaşı'nı birlikte yürütmüş..." demelerinin anlamı ne? Kurtuluş Savaşı'nda milliyetçilik paydası ('iyi' tarafı, 'doğrusu') sıfır mıydı? Görüleceği gibi, tarihi olguları 95'lerin mantığıyla açıklamak olanaksızdır.

Bütün bu paradoksları anlamak, 95'lerin işine gelmiyor. Genel ve soyut bir doğru-yanlış ya da iyi-kötü denkleminin hüneri bir densizlikle boğuşulup duruluyor. Dünya çapında ezilen ulus, sömürge ve yeni-sömürgelerdeki ulusal bağımsızlık mücadelesinin, bugün başlıca dinamik oluşu onları ırgalamıyor. Siyasal demokrasi mücadelesini, tutarlı bir anti-emperyalizmle birleştirmek gerekirken, onlar ne yapıyor? "Hoş sadaları" ile "yeni düzen"ci koroya katılıyorlar.

Marksizmin günahı ne?

Marksizmin günahı ne? Bu soruyu, bugünün düne olan farkını koyarak irdeleyelim. Marks ve Engels, "bütün ülkelerin işçileri birleşiniz" sloganını attılar. Bu, o günkü sınıf eylemi için, pratik bir önermeydi. Ama sadece bu kadar değil, aynı zamanda milliyetçi ideolojiye bir yanıtı. Dolayısıyla, sosyalizm özü itibarıyla enternasyonalisttir ya da bu özelliği, onun doğası gereğidir. Ancak bugün bizim, bunca sosyalizm deneyiminden sonra, kuram ile pratik uygulamın arasına bir çizgi koymamız zorunlu. Farklı bir deyimle, 'evdeki hesabın çarşıya uymadığı' noktaları işaretlemek

durumundayız.

Bu noktada, 8-14 Eylül tarihli *Yeni Ülke* 'de yeralan röportajda, A. Öcalan ilginç bir yaklaşım sunmaktaydı. Öcalan, "... Mevcut durumda hata şurda: Sosyalizm, Sovyetlerin eliyle din derecesine getirildi. Milliyetçiliğe düşürüldü. Sosyalizmin bu olduğuna inanmıyorum. Sosyalizm, bu topluluğun buraya gelmesidir. Bu benim için ciddi bir sosyalizmdir. Adsız Kürt halkının adını bulmasıdır. Dilsiz Kürt halkının dilini bulmasıdır."

Enternasyonalizm, moral bir ilke, kategorik bir zorunluluk değildir. Bu gerçeği, "sosyalizmin ana vatanı" SB ile diğer sosyalist ülkeler ve SBKP ile diğer komünist partiler, sosyalist ülkelerin işçi sınıfı ile devrimini yapmamış ülkelerin işçi sınıfı arasındaki somut, yaşanmış ilişkiler ve çelişkiler bazında yeniden bir değerlendirmeye tutmak gerekiyor. Enternasyonalizm sorununda, sosyalistlerin tarihinde "toplamacılık" yanlışı var. Kuramsal olarak kendi verili koşullarında yeterli olmasına karşın, marksizmin böylesi bir pratik "günahı"ndan söz edilmelidir. Marks'a göre, enternasyonalizm bir politik güç olgusuydu. Bu gücün maddi temeli, kapitalist dünyadaki ekonomik bütünleşmedir. Bütünleşmeyi, tek tek ülke ekonomilerinin toplamından ayırmak gerekiyor. Kapsayan ve kapsanılanıyla organize bir dünya ekonomisi!

Bunun gibi, enternasyonalizm de değişik uluslardan proletaryanın basit bir toplamı değildir. Bir organik bütündür. 1848'den bu yana, sosyalist enternasyonalizmin maddi temelini yazılaması değil, kat kat güçlenmesi söz konusudur. Emperyalizm, "yeni dünya düzeni" sürecinde, dünya kapitalist sistemine çok daha yüksek derecede bir entegrasyon dayatmakta. En başta ekonomi bazında, dünyanın birliği 1848'dekinden nitelik olarak daha ilerdedir. Nitekim, karşı taraf da stratejilerini bu nesnellik üzerine oturtmaktadır. Sosyal emperyalistlerin teslim bayrağını çektiği bu süreçte, zıvanadan çıkan ABD müdahaleciliği ve daha geniş bir yelpaze olarak Batı hegemonyası... Bu askeri ve politik birlikler, emperyalist cephenin enternasyonalizminin ifadesidir. Sosyalist enternasyonalizm, bu cepheye karşı duruşun ifadesi olarak, dünya ekonomik ve siyasal yapısında, nesnel kaynaklara daha fazlasıyla sahiptir.

Bu bütün içinde, her ulus proletaryası ve emekçilerinin kendine özgü (ulusal) hareket biçimleri kaçınılmazdır. Kürt ulusal hareketine böyle bir çerçevede yaklaşılmazsa, ne teoride kavranması, ne de pratik olarak dönüştürülmesi

olanaklıdır. Bağımlı ve sömürge ulusların kurtuluş mücadelelerindeki milliyetçilik paydasından hareket ederek, bunu sosyalist enternasyonalizmle her koşulda karşı karşıya koymak, büyük bir yanıldır.

Bu gerçeklerin ışığında, denenmiş sosyalizmin, ulusal sorundaki iki önemli eksikliğini, daha anlaşılır bir şekilde irdeleyebiliriz artık.

-Enternasyonalizmi, değişik uluslardan dünya proletaryasının basit bir toplamı olarak ele almak.

-Emperyalizmin bir dünya sistemi haline gelişinin, homojenleştirici gücünü abartıp, sosyalizmde ulusal ayrımların çok kısa sürede giderileceğini öngörmek. Bu öngörünün doğal bir sonucu olarak, ulusal farklılıkların giderilmesinde, aşırı iradeci ve aceleci davranmak.

Eski sosyalist ülkelerin, bugün ulusal fırtına merkezlerinin başında yer almasının bir ayağı da marksizmin bu iki "günah"ına basmaktadır. Sorunu, daha gerilerden almak için, Marks'a bas vuralım.

"İşçinin ulusu ne Fransız, ne İngiliz, ne de Alman'dır, çalışmadır, ücret köleliğidir, kişinin kendisini satmasıdır. Hükümeti ne Fransız, ne İngiliz, ne de Alman'dır, kapitaldır. Onun esas atmosferi ne Fransız, ne İngiliz, ne de Alman'dır, fabrika havasıdır. Ona ait olan toprak ne Fransız, ne İngiliz, ne de Alman toprağıdır, yeryüzünün birkaç santim altıdır."

Alıntı, Marks'ın 1845'ta yazdığı bir makelesinden. Söylenilenler, elbette doğrudur. Gerçek budur. Ama gerçeğin, işçiler de dahil insanların zihnindeki yansıması (ne yazık ki) bu değil. Böyle bir durumda, insanların davranışlarına yön veren de, (öyle olması gerekirken) gerçek eğil, gerçeğin çarpılmış hali olarak zihindeki yansıması olmaktadır. Sosyalistler bunu yeterince dikkate almadığı için neler oldu?

Marks'ın öngörüsünden, tam 146 yıl sonra, bütün ülkelerin sömürülenleri arasında benzer yaşam ve mücadele koşulları yaratan 19. yüzyıl sonlarının endüstriyel kapitalizmi değil, tekelci kapitalizm bir yana; çok daha yüksek bir birliği ve nitelik farkını ifade eden SB'inde bile, ulusal özellikler silinmedi. Tam tersine bugün, uluslararası ilişkilere büyük ölçüde yön veren bu ulusal ayrımlar olmaktadır. Marks, ulusal ayrımların silinmesini, modern endüstriyel kapitalizmden beklerken, bizler yaşanmış sosyalist deneylerden dönüş noktasında, başlıca dinamik olarak ulusal fırtınayla yüzyüze kalmaktayız. Eski kafa, bunu Stalin sonrası döneme bağlayıp, işin içinden çıkmış sayacaktır kendini. Fakat, kendini kandırmaktan

öte bir şey yapılmış olunmaz bu durumda. Sorunlar, şimdiye kadar sanıldığından daha bir köklüdür. Sadece, çıkarılabilecek sonuçları özetleyelim.

-Kapitalizm, birleşik ama eşitsiz bir biçimde gelişim göstermeye devam etmektedir.

-Bu, farklı ulusların proleterleri arasında sosyo-ekonomik farklılıkları besler.

-Her iki faktör de, her ulusun proletaryasının oluşum ve mücadele geleneğindeki özgünlüklerle birarada varolur.

Artık sabit bir gerçektir ki, milliyetçilikle etkili hesaplama, onu yoksayma ya da kendinde yadsıma ile olmaz, olamadı. Milliyetçilik ve ulusal savaşlar, tedricen yokolmadı. Üretici güçlerin enternasyonalizasyonuna bel bağlanacak günler geride kalmıştır. Sosyalist deneyimlerde, bu yanlış determinizm kavrayışından kaynak bulan, ulusal sorunu ekonomist tarzda hal yürümemiştir. Enternasyonalizm, dünya ezilenleri arasındaki ekonomik konum özdeşliğinin, kendinde ve hiç ayrımsız "birliği" değil; ulusal ayrımlar da ihtiva eden, diyalektik bir 'birarada'lıktır.

Proleter enternasyonalizm, milliyetçi ideolojiye karşıdır. Fakat bu, her ulusun kültürel ve tarihsel geleneklerinin yoksayılması anlamına gelmez. Çünkü her ulusal tarih ve kültür, demokratik bir yöne sahiptir. İlerletici dinamikler barındırır. Proletarya, ulusallığının bu boyutlarını, sosyalistlikle içselleştirmelidir. Bu, aynı zamanda, ulusal boyutun baskıcı, ezici, gerici yanıyla mücadelenin aksatılmaması anlamına gelir. Gerçek anlamıyla komünizm, insanlığın "yeni bir üst ulusal organizasyonu" olacaktır. Marks ve Engels'in umudunu, yeni bir solukla taşıyoruz. Sınırları olmayan o "dünya şehri"nde, sadece ulusal uzlaşmazlıklar ve çatışmalar değil; uluslar arasında ekonomik, toplumsal ve politik farklılıklar olmayacaktır. Dünya komünizminde, ulusal ayrım sadece kültürel bir renk ve çeşitlilik boyutuna adaydır. Evrensel kültürün, ulusal kültürlerin olanca zenginliğiyle varoluşu bu anlamdadır. ■

*) Murat Belge, Temmuz 1991 tarihli Birikim'de ise, bu yazılanlara tam ters bir yaklaşım içinde: "... En azından, topluma, milliyetçiliği aşan yeni değerler sunulmadığı ortada... yalnız Yugoslavya'da değil, bu dünyanın tamamında, savaş öncesinden kalma bütün sorunlar, fikirler, özelemler hortladı..."

Aynı yazının başka bir yerinden: "Özel, yerel ulusal vb. 'çıkart'ın her şeye öncelik kazandığı seksenlerin ve doksanların dünyasında..."

SB'deki son darbe ve sosyalizmin sorunları

Sol içinde, uluslararası proletaryanın yaşadığı tarihi tecrübeden ders çıkarmak ve gelecek için çözümler sağlamak amacı ile, tartışmalar yürütülmesi ve örgütlenmesi gereklidir. Devrimci hareket ve kitlelerin buna ihtiyacı var.

Süleyman YAŞIN

2000'ne Doğru, 1 Eylül tarihli 27. sayısında SB'deki askeri darbe üzerine, bir açık oturum yayınladı. Sadun Aren, Yalçın Küçük ve Doğu Perinçek darbe değerlendirmesinin yanı sıra, sosyalizmin sorunları üzerinde de görüşlerini kapsıyor.

Sol içinde, uluslararası proletaryanın yaşadığı tarihi tecrübeden ders çıkarmak ve gelecek için çözümler sağlamak amacı ile, tartışmalar yürütülmesi ve örgütlenmesi gereklidir. Devrimci hareket ve kitlelerin buna ihtiyacı var. Kısa zamanda gerçekleşeceğine inanmamakla birlikte, böyle bir tartışmanın, doğru sonuçlara varılmasındaki önemine işaret ediyoruz. Bunun bir parçası olan açık oturumda ortaya konan görüşler hakkında eleştirimizi ve değerlendirmemizi belirtmeyi gerekli görüyoruz.

Teorik ve siyasi olarak

Açık oturumun sonuçlarını, teorik ve siyasi olmak üzere, iki bölümde özetleyebiliriz: Teorik yaklaşım ve değerlendirmelerde farklılıklar derin olduğundan ortak bir sonuç elde edilemiyor. Siyasette ise, daha çok (Perinçek ile Küçük arasında) ortak sonuçlara varılmış bulunuyor.

-SB'de uygulanan olan kapitalizmin restorasyonudur.

-Yeltsin sosyalist değildir, ABD ve Batı'nın işbirliğisidir.

-Darbe, ABD işbirlikçilerine karşı yapıldı, bundan dolayı desteklemek doğrudur.

Varılan ortak sonuçlar bunlar.

S. Aren'in konuşması, siyasi kaderini SB'ne bağlayan revizyonist yapılarıdaki savruluşu ve içinde bulundukları ruh hallerini anlamak açısından ilginçtir.

Aren ve temsil ettiği güçler, modern revizyonist sistemin çöküşü karşısında yıkılmış, yerlerde sürünüyorlar. Yeni arayışları çıkmazlarının büyüklüğünü gösterir

niteliktedir. Bunlardan bazıları (TBKP ekibi) daha şimdiden Batılı emperyalistlerin safına iltihak etmiş, diğerleri ise o yolda ilerlemekte tereddütler.

Aren, emperyalizmi ve devrim hakkında eski düşüncelerini değiştirmiş durumda. Bu, SB'deki değişikliğin yansımasıdır.

Bugün Aren revizyonizmi, emperyalistlerle uzlaşma ve barışçıl geçiş gibi Kruşçevci tezlerle yeniden sarılmakta. Kruşçev revizyonizminin işbaşında olduğu dönemde, ekonomik gelişmenin uluslararası barış koşullarına ihtiyaç duyması sonucu belirlenen barışçıl politika, silahlı devrimci hareketlere karşı çıkma, barışçıl geçiş, ya da "kapitalist olmayan yol" teorileriyle şekillenmişti. Ancak, "SB" ekonomisi yayılmacı bir noktaya geldiğinde, Kruşçov ile birlikte, "barışçıl geçiş teorisi" de son buldu. SB'nin emperyalist çıkarları, NATO'lu emperyalistlerle uzlaşma değil çatışmayı öngörüyordu. Brejnev dönemi, silahlı mücadeleyi ve silahlı devrim savunuculuğuyla ulusal kurtuluş hakaretlerini etkisi altına almayı başardı.

Ortayolcu küçük-burjuva hareketler, Kruşçov'un barışçıl geçiş tezlerine karşı gösterdikleri tepkiyle, anti-revizyonist cephede yer alıyorlardı. Ancak revizyonizmi, "silahlı mücadeleye karşı çıkmak" olarak gördükleri için, Brejnev döneminin politikaları, bu kesimi yanına çekmeyi başarmıştı.

Teslimiyet, şaşkınlık ve özgüvensizlik

Bu dönem Türkiye revizyonistleri, silahlı mücadele ve ayaklanmayla iktidara gelmeyi programlarına almıştı. Silahlı mücadeleyi ilke olarak "reddetmiyorlardı". Brejnev'in tankları dünyaya yayılmak için beklerken, onların "ihtilalci" kesilmeleri, silahlı devrimden yana olmaları anlaşılır bir şeydir. Silahlı devrimden anladıkları, Rus tanklarının Çekoslovakya ve Afganistan'da yaptığı "devrim" in benzeriydi. Halkın gücüne değil, "SB"nin askeri gücüne dayanıyor ve güveniyorlardı.

Peki ne oldu? Bugünkü değişiklik nerden geliyor? Bu büyük dönüş bürokratik kapitalizm, sürecini tamamlamış ve iflasını ilan etmiş "SB" ekonomisi, kendisini toparlayıp gelişmek için uluslararası barışa, Batı'nın teknolojik ve sermaye yatırımlarına muhtaç hale gelmesindendir. "SB"de kapitalizmin özgün gelişmesi açısından, sınırlayıcı bir kabuk olan devlet tekeli kırılmaya başladı. Batı kapitalizmiyle her yönüyle birlik hakim olunca, Kruşçev döneminin politikaları, revizyonizmin gündemine yeniden, ama biraz değişerek oturdu. Ama bu kez "SB" gücünü kaybetmiş ve Batı'ya iltihak etmekteydi.

Bugün, TBKP ve SBP çevresinde esen hava, eskisinden farklıdır. Aren'in konuşmalarında bu tüm çirkinliğiyle ortaya konuyor:

"Korkunç gücü var emperyalizmin, askeri gücü de, ekonomik gücü de. Mesele burada değil. Mesele buna karşı ne yapacağız? Nasıl kafa tutacağız?.. Ben ne yapacağımızı söyleyecek değilim, sakın bunu beklemeyin benden... Sırf düşman olsa kolay. Emperyalizm birşeyler de veriyor, bir sürü de iyilik yapıyor. Geliyor hastahane kuruyor, yol yapıyor."

Bu, emperyalizme tamamen teslim oluşturma. Aren, "güçlü Saddam ne halt eder, biz ne halt edebiliriz?" deyip, hem halkın gücünü Saddam'dan daha geride gösteriyor ve hem de emperyalizmin gücünü yıkılmaz bir mutlulukla herşeyin üzerine koyuyor. Gayet net bir sonuca ulaşıyor: "Emperyalizme böyle silahlarla, bilmem neyle karşı çıkmamız imkansız."

Bundan sonraki politikaları, emperyalistlerin dümen suyuna girmektir. Aren "sosyalizmi", Batı emperyalizmi karşısında diz çökmüştür. Bunlar emekçi yığınlar tarafından değil, bir efendiye bağlanarak ayakta durma alışkanlıklarından kurtulmayacaklardır.

Gerçekten yapılacak birşey kalmadı mı?

Aren'in halkı ve devrimcileri korkutmaya çalıştığı gibi gerçekten emperyalizme karşı yapılacak birşey kalmadı mı? Emperyalist hegemonya ebedileşti mi?

Verilecek cevap "hayır"dır. Halk yığınlarının emperyalist tahakküme karşı mücadelelerinin başarısı, şiddete baş vurmadan mümkün olmaz. Bu başarı, geçmişte gerçekleşti, gelecekte de gerçekleşecek olandır. Emekçi yığınlar, özgürlük ve insanca yaşamaya karar verdiklerinde, alt edemeyecekleri güç yoktur.

Emperyalizmin silah gücü karşısında teslimiyeti seçen Aren revizyonizmi sosyalizm ve devrim konusunda da aynı çizgiyi sürdürüyor. Proletarya diktatörlüğüne açıktan karşı çıkan Aren, sosyalizmi bir toplumsal uzlaşma ve burjuva sınırları geçmeyen bir demokrasiden ibaret olarak sunuyor.

"Devletçi sosyalizmi Sovyetler yaptı. Bu tarihe karışmıştır gibi geliyor bana. Batı toplumlarında, ben

kendimizi de onlara katıyorum. Bunu demokratikleşme mücadelesi şeklinde yürütmek lazım."

Reviyonizm, sosyalizm tanımını bile yapacak durumdan çıkmıştır. "SB"nde iflas eden elbette sosyalizm değildi. Sosyalizme gelince, o bir sistem olarak kapitalizme üstünlüğünü kısa pratik dönemde ispatlamıştır. Bugün kimsenin üzerinde durmadığı konu budur. Sömürünün tarihe karıştığı, bilimde, sanayi ve tarımda büyük gelişmelerin kaydedildiği bu dönemin kazanımları, Arapa ve Asya kıtalarının en yoksul ülkelerini, ileri sanayi toplumları haline getirmiştir. *Milliyet*'te A. Öymen şöyle yazıyor:

"O, 70 yıl içinde öyle olaylar vardır ki, Sovyet halkları için, sadece gurur nedenidir. İkinci Dünya Savaşı'nda, Nazi Almanyası'nın saldırısı karşısında gösterdikleri büyük direniş.. Savaştan sonraki teknolojik atılımları.. Uzaya ilk uydusu ve canlıyı gönderişleri..." (1)

Öymen'in, kabul etme alçak gönüllülüğünü gösterdiği şeyler, sosyalist sistemin parçasıdır. Bugün, ekonomik yapı hala önemli ölçüde o dönemin kazanımları üzerinde duruyor. SB'nde ve Doğu Avrupa'da, altyapının, konutların, sanayinin büyük bir çoğunluğu sosyalist inşaat döneminden kalmadır. Kruşçev'le iktidara gelen yeni burjuvazi, daha fazla artı-değer için, imtiyazlılar sınıfının çıkarına politikalar uyguladı. Ekonomik büyüme %10'un üzerindeyken, çok aşağılara düştü. İnsanın ihtiyaçlarına ve üretim araçlarının geliştirilme ve yenilenmesine yönelik yatırımların karı düşürdüğünden, kaynaklar, karlı alanlara ve silahlanmaya aktarıldı.

İkincisi; SB'nde, devlet kapitalizmini "devlet sosyalizmi" olarak gösteren Aren, özel mülkiyeti, kolektif toplumsal mülkiyete dönüştürmenin yolu olan devletleştirilmeye de karşı çıkıyor.

Üretim araçları mülkiyetini toplumsallaştırmanın yolu ve biçimi nasıl olur? Bunun ilk şartı siyasi iktidar sorununun çözülmesidir. Siyasal iktidarı ele geçiren proletarya önderliğindeki yığınlar, kendi iktidarlarını inşa ederler. Toplumun büyük çoğunluğunu temsil eden devlet, üretim araçlarının mülkiyetini kolektifləştirmenin de aracı olur. Aren revizyonizminin "devletçi sosyalizm" adına reddettiği gerçek, özel mülkiyetin korunmasından başka birşey değildir. "Aren sosyalizmi"nin alt yapısı, özel mülkiyetin korunmasına dayanıyor. Üst yapıda ise reformcu bir demokrasidir. Emperyalizmle uzlaşan, kaypak, tutarsız bir demokrasidir!

Kollektif mülkiyetin aracı olarak devlet, kimin kontrolünde? Asıl mesele budur. Tayin edici olan siyasal iktidarın kimde bulunduğu. SB'nde devlet, Kruşçev'in karşı-devrimci darbesine kadar, proletaryanın ve emekçilerin iktidar aracı niteliğindedir. Kruşçev'le, devlet emekçi çoğunluğun iktidar aracı olmaktan çıktı; imtiyaz sahibi bürokratların ayrıcalıklarını koruma ve

geliştirme aracı haline geldi. Üretim araçları mülkiyeti, devletin yeni fonksiyonuyla birlikte bu ayrıcalıklı kesimin eline geçti. Böylece devlet mülkiyeti, toplumun elinden alınarak yeni kapitalist sınıfın kollektif mülkü durumuna getirildi. Bu dönemde mülkiyetin bütün topluma ait olma iddiaları bir sahtekarlıktır; yığınları aldatmanın ifadesidir.

Aren, "sosyalizmi, bir anlamda çok ileriye gitmiş, ileriye götürülmüş bir demokrasi olarak tanımlıyorum" diyor ve devam ediyor: "sosyalizm, derin bir demokratikleşme mücadelesi olarak yürütülebilir. Demokrasiye gerçekten sahip çıkma koşuluyla aslında bu içinde yaşadığımız kapitalist toplumun içinde uç veren bir süreçtir. Sosyalizmin yapı taşları içinde yaşadığımız düzende yerleştirilmelidir. onun için barışçı bir mücadele olmalıdır."

Böylece teori bütünleşiyor; emperyalizme teslimiyet ve burjuva demokrasisinde konaklama. Sosyalizm adına savunulan bayağı burjuva diktatörlüğü. Sınırları "genişletilmiş" burjuva demokrasisi! Bütün sınıflara "özgürlük" tanındığı, proletarya iktidarının reddedildiği "sosyalizm"!

"Aren sosyalizmi", emperyalizme ve burjuva diktatörlüğüne uydurulmuş, işçi sınıfına ihanetin yeni kılıfa sokulmuş teorisidir.

"Aren sosyalizmi"nin bugünkü siyasal yeri (yaşadığımız devrim sürecinde), devrim cephesi ile karşı-devrim arasındadır. Bunlar, güçler dengesindeki değişikliğe bağlı olarak bu cephelerden birinin yedeğine takılabilirler. "Ara güç" olarak değerlendirilebilecek olan bu kanadın bir bölümü. Batılı emperyalistlerin safına geçmiş durumdadırlar.

Küçük'ün yarım kalan sevinci

Küçük, SBP'nin uzlaşmacılığına karşı çıkarken emperyalizme karşı cephede yerini belirliyor. Bu önemli bir siyasal tavrıdır. SB'de, kapitalizmin restorasyonunu kabul etmesi ise o kadar önem arzetmiyor. Varılan bu kahredici sonuç, geriye doğru başlatılacak sorgulamanın aracı olarak önemlidir, ama sadece bir başlangıç noktası olarak.. Bunun ötesi ideolojik tutumdur.

Ölen bir sistemi (bürokratik kapitalizmi) hala ayakta tutmaya çalışanlar var. Modern revizyonizmde diretenler ya da troçkizme kayanlar var. Revizyonizme ve troçkizme karşı tavır önemlidir. Modern revizyonizmin ideolojik etkisi sürdükçe ve bürokratik kapitalizmi "sosyalizm" olarak savunup korudukları sürece, Yeltsin'i kapitalist olarak değerlendirmek büyük önem arzetmez. Yeltsin, komünizme düşmanlığını ve liberal kapitalizmi kurmadaki karlılığını iğrenç bir çığırtkanlıkla bizzat kendisi haykırıp duruken; "Yeltsin sosyalist mi?" diye yöneltilen sorunun önemi kadar

değer taşır bu! Önem kazanan, ideolojik alanda revizyonizmden boşalan yerin troçkizm ve anarşizm ile doldurulmaması. Küçük, SB'de kapitalist restorasyonu, Gorbaçov'un ABD'yi saldırgan olmaktan çıkaran demeciyle birlikte başlatıyor. Ona göre, geriye dönüşün kaynağı küçük-burjuvazidir ve "sosyalizm belli bir noktada durup daha ileriye götürülmediği için olmuştur bunlar." Bürokrasiyi işçi hareketine ait bir olgu olarak gören bu anlayış, biraz farklı yaklaşımlarla bazı sol yayının ortak noktasını oluşturuyor. Bu açıdan sorun, daha genel bir öneme sahip. SB'ni sosyalist gören siyasal yapıların, sosyalist görüntüyü de bir yana atıp, kapitalizmi açıktan yürüten SB karşısında, eski teorilerini kurtarmak için uygun buldukları yeni formülasyondur bu. "Sosyalizmde duraklama" nasıl olur? İfade edilmek istenen nedir? İzlenen ekonomi politika mı, üretim ilişkileri sorunu mu? İç boş am, durumu kurtarmak için kullanılan formül!

SB'indeki köklü dönüşüm bu boş ifadelerle geçiştiremez. SB deneyi sosyalizm mücadelesinde kararlı proletarya için kazanılacak derslerle doludur.

Sosyalizmin teorisi bir bilim olarak, sınıflar mücadelesinde, durmadan zenginleşip gelişerek ilerledi. Teorinin eskiyeceği ve yenilenecek ilerlemesi gerçeğini kabul etmeyenler, toplumu ve hareketi bir yerde durduran metafizik düşünce sahibi dogmatik sosyalistler, insanın ve geriye dönüşlerin yaşandığı tarihsel süreci geride bıraktuktan sonra, sadece Marks ya da Lenin'e başvurarak, kapitalist restorasyonu açıklamaya çalışanların yanlıgıları kaçınılmazdır.

Lenin tarafından ileriye taşınan marksizm, Stalin ve Mao tarafından daha ilerilere taşınmıştır. Marksizm-leninizmi, bu gelişme süreci ile kavranmak zorundayız. Kültür Devrimi, tecrübeleri ile yeni ve ileri bir noktadır. Marks'tan Mao'ya olan bu gelişme zinciri bir bütündür. Kuşkusuz bu süreçte, yapı, hatalar ve düşülen eksiklikler vardır ve olacaktır. Bu ayrı sorundur. Bazıları sosyalizm adına Lenin'i Stalin ve Mao'nun karşısına çıkarırlar veya tersini yaparlar. Önemli olan gelişme zincirini koşullarıyla birlikte kavramak ve en ileri noktası üzerinde yükselmektir.

Küçük'ün diğer orta yolcularla paylaştığı diğer bir yanlış da, sosyalizmde burjuvazinin varlığını reddetmesidir. "Devlet burjuvazisi olmaz. Burjuvazi özel mülkiyetle ilgili bir şeydir" diyor.

Değişen sosyalizm koşullarında, burjuvaziye hala üretim araçlarının mülkiyetini birey olarak bulundurmasına göre, kapitalizm koşullarındaki biçimi ile bulunabileceğini düşünebiliyorlar. Proletarya iktidarı döneminde, bütün sınıflar (proletarya da dahil) yeni bir biçim kazanır. Sosyalizmde burjuvazi, ideolojik ve siyasal olarak, alışkanlık ve yaşama biçimi şeklinde varlığını sürdürür. Ve hep sosyalizme karşı mücadele halindedir. Özellikle parti ve devlet iktidarında mevzilenmiş yeni

burjuvalar kapitalist restorasyonun ana güçleridir. Parti ve devlet yönetimindeki kadrolarda bürokratlaşma ve yozlaşma için koşullar mevcuttur. Sosyalist toplumda asıl tehlike mülksüzleştirilmiş burjuvaziden değil, parti ve devletin yönetim kademelerinde oluşan "yeni burjuvazi" den gelir. Klasik burjuvaziden farklı olarak, sosyalist kadroların yozlaşp dönüşmesiyle oluşan yeni burjuvazi, devletin her kademesinde kendi ayrıcalıkları peşinde koşar.

Parti ve devlet yönetimine sahip bu kapitalist yolculara karşı kitle inisiyatifini harekete geçirmek ve tabandan gelen dalgayla devirmek, proleter iktidarı pekiştirmek gerek. "Kültür Devrimi" emekçi yığınların, yöneticiler üzerindeki denetim, devlet yönetimine katılma ve devrimi ilerletmenin bir yöntemi olduğunu göstermiştir.

Sınıfları ortadan kaldırılması süreci olan sosyalizm bir geçiş toplumdur. Bu süreçte, kapitalizmin unsurları ile komünizmin güçleri arasında mücadele devam eder. Kapitalizme karşı nihai zafer kazanılmış değildir. Kafa ile kol emeği arasında, yönetici ile yönetilen arasında çelişme ortadan kalkmadan; bölüşümde "burjuva yasası" düzenleyici rolünü kaybetmeden, sömürücü toplumların yarattığı gelenek ve alışkanlıkların yıkılarak "yeni üp insan" yaratılmadan kapitalist restorasyon tehlikesi yok edilemez. Yaşanan sosyalizm deneyleri (Sovyet, Çin, Arnavutluk vd.) bunu kanıtladı. "Sosyalizmde burjuvazi yoktur" diyen anlayış sahipleri gelişmeler karşısında bu teoriyi terketmek zorundadır. Artık, "devlet burjuvazisi olmaz" ya da geriye dönüşü bireysel özel mülkiyete dönüş biçimi ile arayanların dayandıkları bürokratik şatolar gürültü içinde yıkılıyor.

Sosyalizm sömürsüz toplumdur

Sosyalizmde, yeni burjuvazi, parti iktidarını ele geçirmesi halinde, devlet iktidarı ile birlikte üretim araçlarının mülkiyetini de ele geçirir. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırıldığı toplum olan sosyalizm, sömürsüz toplumdur. Ancak bu, çalışanların emeklerinin tam karşılığını ücret olarak geri aldıkları anlamına gelmez. Çalışanların emek ürünlerinin bir bölümü ücret olarak kendilerine doğrudan verilirken, diğer bölümü devlet tarafından kesilir. Devlet kasasında biriken bu artı-emek sosyalist inşada; üretim araçlarının yenilenmesi ve geliştirilmesinde; araştırma ve eğitimde; teknolojinin geliştirilmesi ve altyapıda; sağlık, emeklilik ve diğer sosyal fonlarda; savunmada, toplumun gelişen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yeni yatırımlarda kaynak olarak kullanılarak emekçilere geri döner.

Emekçi, emeğinin karşılığını doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki şekilde alır. Kesilen artı-emek, dolaylı yoldan emekçilere geri döndüğünde sömürü değildir. Marks'ın belirttiği gibi *sömürü*, "dolaylı yoldan da

emekçilere dönmeyen artı-emektir." Devlet, emekçileri temsil ettiği sürece, sömürüyü ortadan kaldıran araçtır. Ancak aynı devlet el değiştirdiğinde karşısına dönüştürerek, sömürünün aracı haline gelir. Parti yönetimi ve devlet burjuvazinin eline (1956'da Sovyetler'de ve 1976'da Çin'de olduğu gibi) geçtiği zaman, sosyalist sistem yıkılır. Artı-emek işçi sınıfına dolaylı yoldan da dönmeyen ve artı-değer sömürsüzdür artık. Yatırımlar ve üretim, emekçilerin ihtiyaçlarına göre belirleyemez, tersine kapitalist "karlılık" ilkesi tarafından yönlendirilir. Devlet artı-değerin mevkilerine göre bölüşüldüğü bir imtiyaz sistemi haline gelmiştir. Sosyalizmin inşası ve devrimin sürdürülmesinde belirleyici olan ekonomik değil siyasettir, altyapıda değil üst yapıdır. Temel sorun, iktidarın kimde olduğudur.

"Sovyet" bürokratik kapitalizminin çöküşü, bugüne kadar sosyalizm maskesi altında gizlenen şeyi açığa çıkardı ve "devlet burjuvazisi"nin ve onun ayrıcalıklar sistemi olarak nasıl örgütlendiğini ortaya serdi.

SB'deki çatışmanın temelinde yatan, Küçük ve diğerlerinin açıkladıkları gibi sosyalist sisteme karşı burjuvazisinin darbesi değildir. Bürokratik kapitalizm içinde artı-değerin bölüşümünde haksızlığa uğrayan, liberal kanatlarının bir hareketidir. Liberal burjuvazinin, ilerlemesi ve çıkarlarını genişletmesinin önündeki en büyük engel, bürokrat burjuvazinin üretim araçları üzerindeki tekeliydi. Tekel kırılmalı, üretim araçları mülkiyeti bireyselleşmeliydi. "Pazar ekonomisi"nde ifadesini bulan buydu.

Küçük ve arkadaşları, darbeyi destekleyen tutumlarını haklı çıkarmak için, darbecilere olmayan meziyetler yüklüyorlar. Y. Küçük bürokratik "Sovyet" sistemini sosyalizm teorisinin merkezine oturttu ve tüm siyasal gelişmesini bu sisteme dayadı. Kendileri açısından bunca önem arzeden toplum tepetakla gider ve kendisiyle birlikte bu uzantılarını zor durumda bırakmışken birden askeri bir darbeyle (istersen müdahale de!) büyük bir umuda ve sevince kapılmışlardı. Ancak darbe girişimiyle bürokratik burjuvazi iflah olmayacak durumdaki yapıyı göstererek, kendisine inananlara da son kötülüğü yapıp çıktı.

Perinçek darbeyi destekliyor

Perinçek, SB'inde bürokratik burjuvazinin niteliğini ve saflaşmasını doğru tespit etmekte, sosyalizmden dönüş sorunlarında genel teorik doğruları savunmaktadır.

Sorunu, "iktidar sorunu" olarak ele alan Perinçek, şunları söylüyor:

"Belirleyici olan, sisteme hangisinin damgasını vurduğu.... Tipik unsur, sanıyorum iktidar! İktidarda kim var? sorusuna verilecek cevap."

Bu, katıldığımız bir yaklaşımdır. Üst yapının tayin edici önemine değinmiştik. Sisteme damgasını vuran

iktidara kimin hakim olduğudur. Sosyalizmden geriye dönüştü, burjuvazi, siyasal iktidarı kazandığı anda, devlet mülkiyeti halinde olan toplumsal mülkiyete el koyarak sistemi "bugünden yarına" değiştirir. Kapitalizm yeniden "hakim yön" haline gelmiş ve toplumsal biçime damgasını vurmuştur.

Ekonomide, toplumun diğer örgütlerinde, sosyal haklarda vb. sosyalist öğeleri aynı hızda söküp atamaz. Sosyalizme ait birçok unsur varlığını devam ettirir. Ancak, altyapıda varlığını sürdürecektir olan sosyalist yapılar, çözülün, tasfiye edilen, ikinci yön durumuna gelmişlerdir. Toplumsal sisteme damgasını vurmaktan çıkmıştır. Buralarda, sosyalist sistemi yeniden hakim yön durumuna getirmek, siyasal devrimden geçer. İktidar yeniden bir *devrimle* kazanılabilir. Buraya kadar Perinçek'le birlikteyiz. Ancak yollarımız, genel teorik belirlemeden pratik uygulamalara geldiğinde hemen ayrılıyor. Genel doğruları, somut tespitlerde işine geldiği zaman savunan Perinçek, işine gelmediği zaman ise bunları hemen unuttur. SB'deki duruma doğru bir yaklaşım gösterirken, aynı yaklaşımı Çin için göstermez.

1976'da Mao'nun ölümünden sonra, kapitalist yolu açan Hua-deng ittifakının karşı-devrimci darbe ile komünistleri iktidardan uzaklaştırmasının ardından, "üçüncü dünya teorisi"yle ABD ve Batılı emperyalistlere iltihak ettiğini; sosyalist Çin ekonomisinin, tamamıyla Kruşçev'e benzer şekilde tasfiye ettiğini; özel mülkiyeti serbest bırakıp, emperyalist sermayeye ve açık pazar ekonomisinde Gorbaçov'dan önde gittiğini unutturuyor! Unutkanlığı bununla da kalmayan Perinçek, Tianmen Meydanı'nın sahne olduğu ve ikinci kültür devrimi olarak adlandırdığı (ki bu adlandırma doğrudur) kitle ayaklanmasını alkışlayıp, kapitalist yolcu Çin yönetimini mahkum ettiğini unutmış görünüyor. Bütün bunlardan sonra Çin'i yeniden sosyalist olarak gösterilip propaganda eden; ABD kontrolünde G. Kore ile birleşme sürecine giren K. Kore'yi hatta Küba'yı sosyalist olarak gösteren aynı kişidir. Burada teori klavuz olmaktan uzaklaşıyor ve "iktidarda kimin var" olduğu sorunu tayin edici olmaktan çıkıyor. Marksist teori değil, pragmatizm yönlendiriyor.

Perinçek, bu tutumuyla bir taktik hatası değil, ideolojik sapma içindedir. Bayraktarlığını yaptığı Kastro "sosyalizmi" ya da "Deng" sosyalizmi, SB'ndeki bürokratik devlet kapitalizminin alternatifi değil, onunla aynı niteliktedir. "Deng"ci sosyalizm revizyonizmdir.

Perinçek'in Brejnevçilerle barışı

Perinçek, darbe ve sonrası gelişmelerde SB'nin egemen burjuvazisini, doğru tespit ediyor. "Bence bu noktada Mao, çok esaslı ve aydınlatıcı bir belirleme yaptı. Kruşçev, Brejnev, Gorbaçov, Yeltsin aynı zincirin

halkaları, aynı sınıfın adamlarıdır. Şöyle bir fark var: Kaynakları makam rantı olarak mı, yok sa piyasada mı paylaşalım. Makamlara göre paylaşmak, rasyonel değil..."

Bu belirleme önemlidir. SB'nde süren çatışma, aynı sınıfın çıkar grupları arasındadır. Herhangi birinin egemenliği, SB proletaryası ve halkları için baskıcı ve sömürücü kapitalist sistemin devamından başka şey getirmemiştir. Dolayısıyla bir düzen değişikliği olarak gösterilemez. Ancak her değişikliğin bir siyasal sonucu vardır. Sosyal gelişmeyi etkileyecek bir siyasal değişiklikte, durumu doğru belirlemek ve doğru bir taktik siyasete sahip olmak da önemlidir. Proletaryanın sınıf çıkarları, örgütlenmesi ve mücadelesinin ilerlemesini kollayan bir politika doğru olmalıdır.

Darbeye ilişkin Perinçek'in değerlendirmesi şu sözlerle ifadesini buluyor:

"Darbecilere sınıfsal özellikleri bakımından bir sempati beslememekle beraber... Bugünkü dünya konjoktüründe, güçler dengesinde, bu darbeden fukaraların sevindiklerini tespit ediyorum. Filistinliler, Araplar..."

Perinçek, darbecilere böylesi bir destekle, Brejnevçilerle tarihi barışını ilan ediyor. Bu hareket noktasında, ABD'ye karşı tavır var. Darbecilerin ABD ve Batılı emperyalistlere karşı tavır alacağı; ezilen dünya halklarını ABD'ye karşı destekleyeceği hesabı yapıyor:

"Ezilen insanlar açısından Yeltsin'ler en büyük şiddeti ifade ediyor. Amerika'ya 'git' diyor, 'istediğin kadar ez, Basra Körfezi'ne çık. Bütün üçüncü dünyayı sana bırakıyorum.

"Onun için tek süper devlettense, iki süper devlet ezenlerin daha yararına."

Sorun böyle konunca, her şey mutlak olarak "Amerika'nın marke edilmesi"ne bağlanıyor. "Büyük bir devletin yöneticisi olduklarını hatırla"mış olan darbecilere, Perinçek büyük sempati besliyor. Bu yaklaşım kesinlikle doğru değil.

Birincisi;Doğu Perinçek, söylediklerinde çelişiyor. Darbecilerle Yeltsin'ler arasındaki savaş ABD'ye karşı tavır alma, ulusal gurur vb.nin harekete geçirdiği bir çatışma değildir. Bu kavganın temelinde olan arı-değerin paylaşılması biçimiydi; sorun böyle konmuştu. Mao'cu belirleme ile Küçükvari üfürmeler arasında tutarsızlığa düşüyor Perinçek. Aynı zamanda, soruna yüzeysel ve tek yanlı yaklaşıyor. Siyaseti ekonomiden ve dış siyaseti iç siyasetten koparıyor.

Darbeciler neyle Amerika'ya kafa tutacaklardı? Amerika ve Batı tekniği karşısında etkisizliği Körfez Savaşı'nda açığa çıkan silahlarıyla mı? Ekonominin kamburu olan asker sayısı mı? Geri teknoloji ve kutluk düzeyindeki yokluklarla mı? Bağımsızlık ilanlarına varan ulusal çatışmalarla mı? "Muazzam potansiyel" ve zengin kaynaklarıyla mı? Bu yakıcı sorunların hangisiyle ABD ve Batıya karşı duracaklardı. "Muazzam

potansiyel'in harekete geçirilmesi; ekonominin "piyasa" esasına uygun yeniden örgütlenmesi, üstyapının uygun hale getirilmesi, daha da önemlisi ABD ve Batı sermaye ve teknolojisinin kullanımına bağlı. Yeltsin'lerin Amerikancılığının kaynak bulduğu gerçek bu. Yeltsin'in Amerikancılığının, yarın tersine dönmeyeceğini kim söyleyebilir? Darbeciler başarılı olsaydı bile, sınıf karakterleri gereği bu gerçek değişmeyecek, "pürüzlü bir Amerikancı" çizgide olacaktı.

İkincisi; Emperyalizme karşı mücadeleyi ABD'ye karşı çıkmaya indirgemek yanlış. Bu, politik bulanıklık yaratıyor. "Üç Dünya Terosi"nin uzantısıdır. Yakın geçmişte SB'ni en tehlikeli emperyalist ilan edip diğer emperyalistlerle ittifak arayışında olan Perinçek, aynı anlayışını devam ettirerek ABD'ye karşı tavır alan her çıkışı, proletaryanın uluslararası çıkarları açısından değerlendirmeden desteklemeyi, gerici güçlerle aynı mevziye düşerek devam ettiriyor. Çavuşesku'dan karşı-devrimci Çin revizyonizmine, gerici Saddam'dan faşist KGB şeflerine kadar... Bunların halk düşmanı yüzlerini ve devrimin hedefi olduklarını unutuyor. Öyle ki, bürokrat darbecilerin ezilen halklara, Filistinliler ve Araplara yardım edeceğini düşünüyor. Sosyal emperyalistlerin halk düşmanı yüzlerini gizlemektir bu.

Perinçek, orijinal teoriler üretmeye devam ediyor: "Tek süper devlettense, iki süper devlet ezenlerin daha yararınadır." Önceleri iki süper güce karşı çıkıp, Avrupalı emperyalistlerle ittifak arayışındayken, şimdi tek süper güç yerine iki olmasını faydalı buluyor. Siyaset, proletaryanın alternatifine dayandırılmaz ve emperyalistler arası çatışmalara göre üretilirse, böyle büyük çelişkilerden kaçınmak olanaksızlaşır. Proletaryanın sınıf çıkarlarını reddeden bir anti-Amerikancılık savunuculuğu kötüdür.

Dünya halklarına karşı, iki süper devletin ittifakı muştur. Sosyal emperyalistler, ABD'ye karşı bazı ulusal hareketleri desteklerken (ki bu destek, hareketi yolundan saptırıp kendisine bağlamayı amaçlıyor) dünyanın diğer yerinde, halkları ezen, sömürgeci güç olarak sahnededir. Afganistan'da, Kamboçya'da Eritre'de, ve diğer halklara karşı SB neyi ifade ediyordu. Perinçek, gerçekten halkların çıkarını mı savunuyor? Hayır, Saddam gibilerinin diplomatik manevra alanını düşünüyor. Sınıf çelişmesini ve halkların gerici hükümetlerine karşı mücadelesini gözardı eden, "Kuzey-Güney çelişmesine" uygun hareket ederek; "Güney'deki gerici devletlerin çıkarlarını korumak kaygısındadır. Perinçek, emperyalizme bütün olarak karşı çıkma perspektifini karartıyor. Dünya sistemi olarak emperyalizme karşı olma temel politikasını, taktik adına rafa kaldırıyor.

Emperyalistler arasındaki çelişme her zaman vardır ve devam ediyor. Fransız emperyalizmini Dışişleri Bakanı, Amerikan'ın dünyada dizginsiz at koşturmasına karşı

çıktı. Japonlar ve Almanlar rakip güçler olarak, Amerika karşısında giderek büyüyorlar. Gelecekte fukara halkları sevindirecek "dostların" sayısında artış olacağı görünüyor!

Kısacası Perinçek, *siyasetle ideoloji arasında, taktikle strateji arasında tüm bağları koparıyor. Siyaset ideolojinin ve taktik stratejinin önüne geçirilmiştir.* İstikrarlı politik hatın eksikliği, bir uçtan diğerine savrulma bunun sonucudur.

Üçüncü olarak; Perinçek, Sovyet halkının devrimci mücadelesinin çıkarları açısından hiç soruna bakmamıştır. Yine, Yeltsinci çözümü darbecilerden daha kötü olduğunu söylerken, hiç de gerçekçi değildir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bunlar aynı sınıfın adamları ve farklı çıkar gruplarının temsilcileridir. Bu bakımdan fazla bir değişiklik ifade etmiyor. Siyasal alanda ise, Gorbaçov-Yeltsin'in reformları, proletarya lehine siyasal ortam yaratıyor. Örgütlenme, grev hakkı ve konuşma hakkını elde ettiler. Cuntacıların SB'de uygulayacakları politika, bürokratların siyasal tekeline denk gelen faşizmden başka bir şey olmayacaktı. Darbeciler, içerde faşist uygulama ve yasakları getirecekti; aynı zamanda Rus İmparatorluğu'nu korumak için, özgürlük isteyen ulusların üzerine silahla gidecekti. Sosyal faşizm, yeniden hortlatılacaktı.

Perinçek'in tutarsızlığı, burada da kendisini gösteriyor. Gazetelerde yansıtılan anlayışı, açık oturdakinin tam tersidir. Yine Perinçek, sosyal faşizm yıkılırken Gorbaçov'u sosyalist partiye üye olarak alabileceklerini söylüyordu. Şimdi ise, aynı Gorbaçov'a karşı Brejnevçilerle kolkola giriyor. Bir yandan Berlin duvarına kazma vururken, Honecker'in kaderine üzülen ve Brejnevci diktatörlükleri (Castro'yu) desteklemekten geri durmuyor.

Sovyet proletaryası için 1980'nin Rusyası mı, 1990'nın mı daha uygun koşullar yaratıyor? Perinçek'in bunları düşündüğü yok. Onun diğer hesabı, Türkiye'de revizyonizmin etkisinde kalmış ve gönülleri Brejnevçilerden yana olan eski TKP yandaşlarını kazanabilme taktiğidir.

Sovyet halklarını, demagoji ile aldatma son bulmuştur. Artık burcunda kızıl bayrak dalgalanan kapitalizmin sosyalist maskeli haliyle karşılaşmayacak. Kapitalizmle karşılaşacak işçiler, proleter devrimi için gereken bilince ulaşacak, hedeflerini doğru bulabileceklerdir. Sosyalizme yönecek Sovyet proletaryasının geçmesi gereken bir aşamaydı bu. Bunu belirtmek bazılarını dokunabilir, ama doğru olan da budur.

Sosyalist devrim, SB'nde yeniden gündeme gelmiştir. Sınıf mücadelesi daha çıplak cereyan edecektir. ■

Uluslararası komünist hareket ve devrimci enternasyonalist hareket üzerine.

Bu yazı, 17 Mayıs 1991 tarihinde Peru'da halk savaşının 11. yıldömüne ilişkin yapılan basın toplantısında dağıtılan broşürden çevrilmiştir. Broşür, Peru Komünist Partisi Merkez Komitesi imzalıdır.

Çev. Burhan UFUK

Uluslararası komünist hareketin tarihi yüce bir savaşımdır. Bu savaşım, komünistlerin değişmez amacı olan komünist toplumu kurmak ve komünistlerin birliğini sağlamak içindir. Savaşım devam etmektedir. Bu büyük savaşımında üç enternasyonal oluşmuştur. Birinci Enternasyonal, 1864 yılında Karl Marks, Fredich Engels tarafından kuruldu. Kuruluş yıllarında anarşist pozisyonda bulunan Bakunin'e karşı, keskin bir mücadele yürüttü. Bu savaşım, marksizmi proleteryanın tek doktrini haline getirdi. Lenin, Birinci Enternasyonal tarafından oynanan rolü tanımlarken, enternasyonalden, "proleteryanın ideolojisinin oluşumunu sağlamıştır" diye sözeder. Birinci Enternasyonal, daha sonra parçalanmaya uğradı. Karl Marks ve Engels bu dağılmanın sorumlusu olarak suçlandılar. Marks ve Engels, "eğer bu bölünme olmasaydı da Birinci Enternasyonal o veya bu şekilde ortadan kalkacaktı" diye savunma yaptılar. İkinci Enternasyonal, Engels tarafından 1889 yılında kuruldu ve proleterya partileriyle proleteryanın öz örgütlenmeleri için, çalıştı. Engels öldükten sonra, eski okulun revizyonistleri güç kazandılar, onların tezleri daha sonra Lenin tarafından çürütüldü.

İkinci Enternasyonal, Birinci Dünya Savaşı sırasında, Kautsky ve Bernstein gibi İkinci Enternasyonal önderlerinin emperyalist savaşa karşı çıkmaması ve onu iç savaşa dönüştürmemesi üzerine çöktü. Bu önderler, burjuvazinin birer dayanağı haline gelerek, sosyal yurtseverlere dönüştüler.

1919'da Lenin önderliğinde, Üçüncü Enternasyonal kuruldu. Lenin, enternasyonalin dünya

devrimi ve proleterya diktatörlüğünün inşası için vazgeçilmez bir savaşım aracı olarak kullanılması gerektiğini anlamıştı. 1920 yılında, iki çok önemli konu enternasyonalin gündemine geldi; birincisi, Alman devrimi ya da gelişmiş ülkelerde devrim, ikincisi, Çin problemi ya da az gelişmiş ülkelerde devrimdi. Daha sonra durum, faşizmin yükselmesi ve geçici zaferleriyle daha da karmaşık bir hale geldi. Ve enternasyonalin gündemine birleşik cephenin nasıl anlaşılması gerektiği konusu baskılı bir şekilde girdi. Bu problem üzerine Togliatti ve Thorez gibi, revizyonistler öne çıkarak, eski görüşlerini yeniden gündeme soktu. Revizyonistler, mücadelenin sadece anti-faşist merkezli olmasını savunuyorlardı.

Üçüncü Enternasyonal'in, özellikle İkinci Dünya Savaşı'na ilişkin, 7. Kongresi'nde Yoldaş Stalin öncü rol oynadı. Ve Stalin, tüm komünistlerin görevlerine değinerek şu değerlendirmeyi yaptı. "Komünistlerin uluslararası düzeyde birleşme savaşı, çok zor ve karmaşık bir biçimdir. Ve İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden bu yana bu savaşım, modern revizyonizme karşı sürdürülmektedir."

1948'de, Tito yüzündeki maskeyi indirdi. Browderizm'de gölge bir rol üstlendi. 1957 ve 1960 yıllarında, komünist ve işçi partileri Moskova'da toplandı. Bu toplantı (1957) 1956'daki SBKP 20. Kongresi'nden bir yıl sonraydı. Kruşçev, proleterya partisini gaspetmiş, proleterya diktatörlüğüne karşı, Stalin'le savaşım adı altında saldırıya geçmişti. Bu yıllarda SBKP'nin tüm dünyada etkisi çok büyüktü. Bu etki 1957-1960 toplantılarında da sürdü. Bu toplantılarda Kruşçev revizyonizmine karşı kesin ve ağırlıklı tavrı Çin Komünist

PKP lideri Gonzalo: 1966'dan beri parti içindeki Kızıl Fraksiyonun başında, marksizm-leninizm-maoizm düşüncesini egemen kılmak için çalıştı. Bu çaba, 1969'da yapılan 6. Konferans'ta sonuç aldı.

Partisi başkanı Mao aldı. Arnavutluk Emek Partisi' de muğlak bir rol üstlendi. Başkan Mao, o yıllarda SBKP'de meydana gelen çeşitli değişimlere karşı ayakta kaldı. 1961 yılında SBKP'nin 22. Kongresi'nde modern revizyonizm sistematik bir hal aldı. Başkan Mao, ÇKP'nin lideri olarak yeni revizyonizmin gerçek yüzünü gösterdi. Revizyonizm, sistematik bir şekilde "üç barış" ve "iki bütün" tezleriyle yayılıyordu. Lenin'in barışçıl geçiş tezi, Kruşçev tarafından bozularak ülke içi sorunlarda kullanılan bir tez olmaktan çıkarılıyor, ülkelerarası ilişkiler biçiminde açığa çıkan, uluslararası sınıf ilişkilerine uyarlanıyor. Kruşçev, "barışçıl geçiş" tezini uluslararası komünist hareketin genel hattı olarak savunuyordu. Kruşçev için asıl problem, yeni bir dünya savaşının çıkmasından sakınmaktı. Çünkü ona göre atom silahları, baskı gören ve baskı yapanı ayırmayacaktı. Bu yüzden, insanlık yok olmaktan korunmak için kardeşlik içerisinde bir arada yaşamak zorundaydı. Bu "barışçıl geçiş" devrimin bir sosyal sistemden, diğerine geçiş aşamasında daha fazla devrimci şiddete ihtiyaç olmadığını, bunun yerine, bu değişimin "barışçıl yol"la, parlamenter sistemde seçimlere katılarak gerçekleşeceğini ileri sürdü.

"Barışçıl yarış" (barış içinde yarış) adlı tezle Kruşçev, sosyalist sistemin emperyalist sistemi parçalaması yerine, emperyalistlerle barışçıl bir yarışa girilmesinin zorunlu olduğunu, bu yarış esnasında sosyalizmin üstünlüğünün görüleceğini ve emperyalistlerin kendi istemleriyle sistemlerini sosyalizme çevireceklerini savundu. "Bütün insanların devleti" tezi ile devletin sınıfsal karakteri Kruşçev tarafından inkar edildi. Bu tez özellikle proletarya diktatörlüğüne karşı yöneltildi. Bütün halkın partisi tezi, proletarya partisinin sınıf karakterine olumsuz etki yaptı. Tüm bu tezlerle 22.

Kongre'de, Kruşçev SBKP'nin yeni programını oluşturdu. Bu yüzden, manifesto burjuvaziye verilen bir bedel olarak, burjuvazinin özgürlük, kardeşlik, eşitlik parolasını benimsedi.

14 Temmuz 1964, aynı zamanda "Çin mektubu" olarak bilinen "Uluslararası Komünist Hareketin Genel Hattı Üzerine" adlı döküman yayınlandı. Bu dökümanı, "Dokuz Eleştiri" (yorum) adlı parlak yayın izledi. Her iki yayın da Başkan Mao ve ÇKP imzasını taşıyordu. Bu dökümanlarla, modern revizyonizmin tüm tezleri mahkum edildi ve darbelendi.

Biz anlıyoruz ki başkan Mao ve ÇKP, yeni bir komünist enternasyonal oluşturma düşüncesindeydi, gelişen durumda ideolojik-politik temel yetersizlik arz ediyordu. Bu yeni oluşum, marksizm-leninizm ve Mao Zedung temelinde olmalıydı. Özellikle AEP, Enver Hoca liderliğinde ideolojinin ulaştığı yeni seviyeyi reddediyor ve enternasyonalin sadece marksizm-leninizm temelinde kurulmasını talep ediyordu. Aslında Enver Hoca, Mao Zedung düşüncesine karşıydı. Büyük Kültür Devrimi'yle birlikte, Başkan Mao'nun etkisi bütün dünyaya yayıldı. ÇKP, Çin'de Deng Sio Ping, Liu Shao Shi gibi revizyonistler tarafından gaspla düşürülen iktidarın, yeniden kazanılması gibi çok acil problemler üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca enerjisini proletarya diktatörlüğü altında devrimin sürdürülmesi konusunda harcamak zorundaydı. İşte bu şekilde lenin içerisinde Mao, uluslararası ve ulusal sınıf savaşımının tam ortasında dünya devriminin ve proletaryasının büyük öğretmeni oluyordu. Bu yüzden onun düşüncesi, marksizmin üçüncü basamağı oldu. O tarihten itibaren, biz komünistler marksizm-leninizm-Mao Zedung düşüncesi ile konuşmaya alıştık.

Peru Komünist Partisi, Ocak 1969 tarihli 6. Konferansı'nda, marksizm-leninizm-Mao Zedung düşüncesini parti birliğinin temeli olarak aldı. Bu, parti içerisinde başkan Gonzalo ve Kızıl Fraksiyon tarafından yürütülen savaşımın sonucuydu. Kızıl Fraksiyon, parti içerisinde 1966'tan beri marksizm-leninizm-Mao Zedung düşüncesini hakim kılmaya çalışıyordu. Gerçek komünistler, ÇKP'nin marksizmin üçüncü basamağı olarak maoizmi savunacağını umuyordu. Ancak, Mao'nun Eylül 1976'da ölmesinden sonra Çinli revizyonistler karşı-devrimci darbeye yol alarak başkan Mao'ya karşı saldırılarını genişletti.

Marksistlerin sancılı, ciddi ve karışık deneyimleri sonucu PKP, sağlam ve bükülmez bir marksizm-leninizm ve Mao Zedung düşüncesi savunucusu oldu. Bu ideolojik belirleme ile,

karşı-devrimci darbenin aynı zamanda revizyonistlerin iktidarı gaspetmesinin açığa çıkarılması ve onların maskesinin düşürülmesinde önemli gelişmeler kaydetti. Daha sonra, 1976 Ekiminde yayınlanan Siyasi Büro'nun bir bildirisinde, "marksist olmanın anlamı, marksizm-leninizm Mao Zedung düşüncesi"dir deniliyordu.

Mao Zedung'un ölümü ve revizyonist Deng Sio Ping kliğinin Çin'de iktidarı gaspetmesinden sonra, komünistler dağılmaya uğradılar. Ve dünya devrimi için önemli bir merkezden, aynı zamanda önemli bir üstün mahrum kaldılar.

Karşı-devrim çirkin yüzünü başkan Mao'yu ve Mao Zedung düşüncesini redederek gösterdi. Karşı-devrimin saldırısı üç yönden geldi. Deng Siao Ping'in önderlik ettiği Çinli revizyonistlerden, Enver Hoca'nın önderlik ettiği Arnavut revizyonistlerinden, Brejnev'in önderlik ettiği Sovyet revizyonistlerinden. Bu yüzden, Kasım 1979'daki Ulusal Konferans'ta Başkan Gonzalo, tüm partiye yaptığı çağrıda, üçlü revizyonist saldırılara karşı "marksizm-leninizm-Mao Zedung düşüncesini koru, savun ve uygula" diyordu. Parti, kesin ve cesur bir tarzda, bu ilkesel pozisyonunu korudu. Ve bu yolda yürüdü. 1980'de, PKP marksizm-leninizm-Mao Zedung düşüncesi ile halk savaşına başladı. Parti, halk savaşını uygulamalar ve geliştirirken, maoizmi, marksizmin üçüncü basamağı olarak bilince çıkardı. Bu anlayış, Mayıs 1982'deki 2. Ulusal Kongre'de partinin marksizm-leninizm-Mao Zedung düşüncesini marksizmin üçüncü basamağı olarak tüm dünya-

Marksizm-leninizm-maoizmi, özellikle de maoizmi dünya devriminin yönlendiricisi ve yol gösterici ışığı olarak kabul ettirmek uzun, karmaşık ve sert bir savaşımın mümkün olacaktır.

ya ilan etmesine olanak tanıdı.

Bu yüzden PKP, tüm dünyada maoizmi savunurken, marksist-leninist-maoistlerin birliği için mücadele eden, tek parti hüviyetindedir. Bu ideoloji, partiye kumanda eden düşüncenin içerisinde. Dünya ve Peru devrimine yol gösteren ışıktır.

Mekanik yaklaşımlardan kaçınmak için marksizm-leninizm-maoizm her devrimin özgül yapısına uygun bir tarzda kavranmalıdır. Bu yüzden Peru devrimi, Başkan Gonzalo'yu ve Gonzalo düşüncesini ilkesel bir parça ve parti birliğinin köşe

taşı düzeyine yükseltmiştir.

1980 baharında, 13 komünist partisi ve örgüt, marksist-leninistlere, işçilere ve tüm ezilen halklara çağrı yaparak, marksizm-leninizm temelinde birleşmeye çağırdı. Bu çağrı, Başkan Mao'yu dışlamıyordu. Fakat, onu marksizm-leninizmin yeni basamağı olarak görmüyordu. Bu bağlamda Mao'nun evrensel değerini reddediyordu. Bu deklarasyon çalışmaları, öncelikli olarak ABD Devrimci Komünist Partisi tarafından yerine getirilmeye çalışılıyordu.

1983 yılında ABD Devrimci Komünist Partisi ile PKP arasında ilişki kurularak, PKP 1980 yılında yayınlanan deklarasyonu imzalamaya davet edildi. PKP yayınlanan deklarasyonla hem fikir değildi. Çünkü deklarasyonda, marksizm-leninizm korunmuyordu. PKP, 1983'te marksizm-leninizm-maoizm temeline oturmuştur. 1984 Martında uluslararası örgütlenmenin 2. Konferansı yapıldı. Uluslararası Devrimci Hareket'in (UDH'in) kuruluşu kabul edildi. Deklarasyonda marksizm-leninizm-Mao Zedung etrafında toplanılmaya ilişkin bir çağrı vardı.

Ekim 1986 tarihli mektubumuzda PKP'nin UDH'le birleşmesi konusuna ilişkin özet görüşlerimiz, Uluslararası Devrimci Hareket Komitesi'ne verildi. Bu konuda biz, iki sorunu tekrarladık. İlk olarak; bizim ilişkilerimizin başladığı noktadan itibaren, ayrılık noktalarımız önemli ve marksizm-leninizm-maoizmin proleterya ideolojisinin gelişiminin tek, gerçek ve yeni basamağı olduğu noktası ile, bu ideolojinin evrensel değeri sorunu ve ilkesel olarak, maoizmin, marksizm-leninizm-maoizm ideolojisinin kilit noktası olduğu sorundur. Bu yüzden marksizm-leninizm-Mao Zedung düşüncesi formülünü onaylamıyoruz.

Mamafî bizler için bu sorunun çözümü çok önemlidir ve başlangıç noktası niteliğindedir. Bu noktada bazı şeyler karışıktır ve bunların çözümü için, zamana, özellikle de devrimin devamına ve gelişimine ihtiyacı vardır.

İkinci olarak; UDH'in kurulduğu ve bizim de imzamız olan deklarasyonun yayınlandığı toplantıda, deklarasyon, çekincelerimiz ve ana ayrılıklarımız özellikle not düşülerek yayınlatılmıştır. Ayrıca bu ayrımlar bizim çeşitli toplantılarımızda, raporlarımızda, gözlemlerimizde tekrar ortaya çıktı. Bütün bu olgular bize, ayrımlarımızı açıkça göstermektedir. Bu ayrımlar, bizim için ilkesel çatışmalar düzeyindedir. Devrimci durumun düzensiz gelişmesi, dünya savaşı ve uluslararası devrimci hareketin rolüne ilişkin bazı kriter konular, ayrım noktaları olarak belirlemektedir. Bunun yanı sıra, marksizm-

leninizm-maoizmin evrensel değeri ve halk savaşının proletaryanın savaş teorisi olarak kabulü, Başkan Mao'ya teşekkür borçlu olduğumuz sınıf teorisi gibi noktalarla, bizim her zaman üzerinde titizlikle durduğumuz: "Bütün ülkelerin proleterleri birleşin" sloganı gibi konular da ayrım noktalarımıza girmektedir. Bununla birlikte biz hala deklarasyonu oluşturan düşüncelerin birleşmek için temel teşkil edebileceği, ancak durumun çözüm istediği görüşündeyiz. Bu sorun, pratikte de görüldüğü gibi hareketin ilerlemesi ve gelişimiyle dengeye getirilecektir. Bugün deklarasyon bazı yoldaşlar tarafından oportünist olarak eleştirilirken, bazı yoldaşlar tarafından devrimin önemli problemlerini çözemeyecek nitelikte görülüyor. Bu yüzden yoldaşlarımız, yeni bir deklarasyon için ileri atılmamız görüşündedir. İleri atılmamız demekteler.

PKP, UDH'in çeşitli düzeylerde sorunlarla yüz yüze olduğu görüşündedir. İdeolojik düzeyde, marksizm-leninizm-maoizm düzeyi anlaşılmalıdır. Bu gerek duyulan ilkesel gelişimdir. Ve ancak bunun üzerine, buna bağımlı olarak politik gelişme mümkündür.

Politik düzeyde ise, dünya çapında fundamental (dünden bugüne) ve esas olan gelişmelerin tanımı sorunu vardır. Özellikle, 3. Dünya Savaşı, devrimin ana çizgisi, emperyalist savaş çemberinin kırılması yolunda halk savaşının dönüştürücü etkisi gibi konular, gündemin baş maddeleridir.

Örgütsel düzeyde ise, inşa yöntemi sorunu vardır. İhtiyacımız olan enternasyonalı inşa etmek için hangi çizgi izlenmelidir meselesi çözüm beklemektedir. Kurulacak olan enternasyonal, UDH'in parlak bir devamı olmalıdır.

Kitleler arasında çalışma sorununda ise, biz

"tarihi kitleler yapar" ve "başkaldırı haklıdır" prensibinden hareket ediyoruz. Biz aynı zamanda kitleler arasında çalışmayı halk savaşının geliştirilmesi yolunda kitlelerin, toplanması olarak anlıyoruz.

Liderlik sorununda ise, anahtar konu saygın bir karar merkezini geliştirmek ve oturtmak olmalıdır.

İki çizgi mücadelesinin ele alınmasında ise porblemin konuluşunda yanlışlık vardır. Gelişme yolunda tüm bu problemler doğru bir şekilde ele alınmassa, koordinasyon eksikliği ve bölünmeler doğacaktır. Bu olumsuz ihtimaller oldukça üzücüdür.

Bizler UDH komitesinin, marksizm-leninizm-Mao Zedung düşüncesi çerçevesinin, PKP'ye ve diğer örgütlere dayatma isteğinde olduğunu düşünmekteyiz. Komitenin problemleri bu yöntemle çözmek istemesi, bizi hegemonik eğilimlerin oluşumu hakkında üzmemektedir.

Bu durumu gözönüne alarak biz, PKP'nin Ekim 1986'da yapılan 4. Kongresi'nde alınan karara yeniden vurgu yapmak istiyoruz. "PKP, UDH içerisinde bir kesim olarak çalışacaktır. Marksizm-leninizm-maoizm özellikle de maoizmin, dünya devrimine kumanda edeceği ve onun rehber ışığı olduğu gerçeği ile hareket edecektir."

Biz marksizm-leninizm-maoizmi, özellikle maoizmi desteklemeye, savunmaya ve uygulamaya çağrı yapıyoruz. Yalnızca bu ideoloji, uluslararası proletaryaya komünist partilerinin önderliğinde iktidarı yakalatacak ve ezilenlerin kendileri için sınıf olarak kurtuluşunu sağlayacaktır.

Bizler, komünist enternasyonalin yeniden yapılanması yolunda UDH'i bir basamak olarak görüyoruz. UDH eğer kendini doğru bir ideolojik zemine oturtabilirse, bu amaç doğrultusunda hizmet verebilecektir.

Marksizm-leninizm-maoizmi, özellikle de maoizmi dünya devriminin yönlendiricisi ve yol gösterici ışığı olarak kabul ettirmek uzun, karmaşık ve sert bir savaşımın mümkün olacaktır. Her ne şekilde olursa olsun, marksist-leninist-maoistler kazanacaklardır. Dünyada, marksizm savaşmadan bir adım bile ileri gidememiştir.

-Marksizm-leninizm-maoizm-gonzalo düşüncesi, özellikle de Gonzalo düşüncesini destekle, savun, uygula!

-Şan olsun uluslararası proletaryaya!

-Yaşasın dünya proletarya devrimi!

Mao Zedung:
9 Eylül 1976'da öldü.
Ölümün 15. yıl dönümünde SB'deki geriye dönüş ve sosyalizmin inşasına yönelik görüşleri, önemini daha da arttırarak sürdürüyor.

'Prusya tipi'ne karşı koyuş mu yoksa ona doğru kayış mı

Yeni Demokratların, dergimizde yayınlanan "Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısının Tahlili" başlıklı yazımız karşısında söyleyecek bir şeyleri yok. Yazıda ortaya koyduğumuz sonuçlara bir tek noktada eleştiri yöneltmedi ve varılan istatistiki sonuçların tersini kanıtlama gibi bir tutuma girmede. Yine kitleye duygusal çağrılar yapmakla yetindiler. Sıraladığımız gerçekleri, "devrimden kaçış" olarak nitelendirip, "aslan-kaplan" edebiyatına sarıldılar.

Tonguç GÜLEÇ

Prusya tipi geçiş olgusunu, biraz daha tartışmak gerekiyor. Çünkü Yeni Demokratlar özelinde, aramızda süren polemiklerde henüz doğru anlaşılmış değiliz. Ya da arkadaşlar anlamak istemiyor ve dolayısıyla, çabamızın sürmesi gerekiyor.

Yeni Demokratların, dergimizde yayınlanan "Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısının Tahlili" başlıklı yazımız karşısında söyleyecek bir şeyleri yok. Yazıda ortaya koyduğumuz sonuçlara bir tek noktada eleştiri yöneltmedi ve varılan istatistiki sonuçların tersini kanıtlama gibi bir tutuma girmede. Yine kitleye duygusal çağrılar yapmakla yetindiler. Sıraladığımız gerçekleri, "devrimden kaçış" olarak nitelendirip, "aslan-kaplan" edebiyatına sarıldılar.

Prusya tipini yadsıyamama

Prusya tipi geçişe yaklaşımımızı, "devrimden kaçış" olarak niteleyen Yeni Demokratlar, Prusya tipini yadsımadıklarını aynı yazıda belirtmeden de edemedi.

"... komprador burjuva ve toprak ağalarının uzlaşması ve bunun doğal sonucu olarak junker tipi geçiş çaba ve politikalarını yadsıdığımızın varsayılması, dostlarımızın subjektif bir kuruntusudur. Komün yazarı T. Güleç'in de aktardığı gibi bunu en başta Kaypakkaya gösterdi ve bu tamamen doğrudur." (1)

Böyle dediklerine göre, o zaman problem nerede? Kaypakkaya'dan yaptığımız aktarmalar, Yeni Demokratlarca da "tamamen doğru" ise, o zaman neden biz "devrimden kaçır" oluyoruz da, onlar devrimin girdabında bayrak sallıyor?

Bizimle "ayrım noktası" olarak vurguladıkları ise çok gülünçtür.

"Kaypakkaya, toprak sahipleri ile komprador burjuvazinin karşı devrimci modele göre sancılı, ağır ve miskin ve korkunç derecede vahşi bir gericilik ve şiddetle elde yürüyen bu yolunu anlatıyor; buna karşılık işçilerin ve köylülerin 'devrimci' modeli üzerinde kafa yoruyor ve bunun başarısı için çabalıyordu..."

"... Komün yazarları da böyle yapmalı." (2)

Çünkü, daha "devrim fırsatı kaçmamışken, iki model çaba ve çatışması yan yana ve kıyasıya mücadele halindeyken devrimimizin bulunduğu aşamayı ve köylülerin bu aşamadaki belirleyici gücünü yadsımaya, en azından bu yönde kafa bulandırmaya dayanan tavırlar takınmak, karşı-devrimci junkerci yola fırsat tanımak olur ve bu devrimcilik adına pek bağışlanamaz." (3)

Bu yaklaşımları gerçekte neyi göstermektedir? Onlar aslında ne bizi, ne Kaypakkaya'yı ve ne de prusya usulü dediğimiz olguyu pek anlayabilmiş değiller. Klasiklerden bolca yapılan ayrıntılarla doldurulan onlarca sayfalık yazıları, bu gerçeği değiştirmiyor. Biz asıl çabamızı, bu konu hakkında okuyucuyu bilgilendirmeye yönelterek devam edeceğiz.

Birincisi: Her şeyden önce, Prusya usulü denen şey, kapitalizmin gelişmesinin bir yolu değil, iktidarın alınmasının bir yoludur. Yazılarımızda, bunun altını özellikle çizdik. Yeni Demokratların, hala anlayamadıkları, DHB ile aramızdaki önemli ayrım noktası tam da burada yatmaktadır. Öte yandan, ne yazılı ne de sözlü olarak, Kaypakkaya'nın, Türkiye için Prusya tipinden sözettiğini belirtmedik. Tam tersini söyledik. "KK, ülkemizin Prusya usulü hal tarzıyla, kapitalist bir ülke haline geldiğini ileri sürüyordu. Bu iddia son

derece gülünçtü. Onların, marksizm hakkındaki cahilliklerini açığa çıkarıyordu. Çünkü, Prusya usulü denilen olgu, kapitalizmin hakim hale gelmesinin bir yolu değildir. Tersine o, kapitalizmin hakim hale gelmesiyle, hem zorunlu ve hem de mümkün olan 'yukarıdan bir devrimle' feodalizmin tasfiye edilmesinin yollarından biridir." (4)

Yeni Demokratların, bu yolu karşı-devrimci olarak nitelemelerine gelince, durum daha da vahimleşir. Marksizmin "bu konudaki yaklaşımı çok açıktır.

"Bu sadece gösterir ki Bismarck, 1866 Alman iç savaşını, gerçekte olduğu gibi, yani bir *devrim* olarak kabul etmiş ve onu devrimci yollarla yürütmeye hazırlanmıştı. Ve yaptığı bu oldu" diyor, şöyle devam ediyor.

"Kısacası, bu devrimci araçlarla yürütülen, esaslı bir devrimdi." (5)

Bu, elbette ki klasik geçiş biçiminin diğer türü olan Amerikancı yolun aynısı değildi. Prusya usulü; tabandan güçlü bir kitlesel hareketle iktidarın alınması şeklindeki Amerikancı yolun aksine, tepeden, feodallerle birleşip, süreç içinde onların tasfiyesi şeklinde bir yol aldı. Yani, klasik geçiş biçiminin bu iki türünden biri aşağıdan, diğeri yukarıdan birer devrim olarak gerçekleşti. Birini devrim, ötekini karşı-devrim olarak tanımlamak, marksizmin abc'sini bilmemektir.

İlk burjuva demokratik devrimi, 1649'da İngiltere'de gerçekleşti. Oradan 1840'lara kadar ki, (yani Almanya'daki burjuva demokratik devrimine kadar uzanan, yaklaşık 200 yıllık) mücadele sürecinde, sınıflararası ilişkiler önemli değişikliklere uğradı. Proletaryanın, bağımsız bir güç olarak tarih sahnesine çıkmasıyla, durum köklü değişikliklere sahne oldu. Burjuvazi, bayrağındaki devrimci değerlerden giderek uzaklaştı. Diğer ülkeler burjuvazisiyle kıyaslandığında, daha geç uyanan ve tarihsel misyonunu yerine getirme mücadelesine atılan Alman burjuvazisi, tam da böyle bir dönemde işçi ve köylülerle ittifak yerine, tepede feodallerle ittifakı yeğledi. İşte, Prusya usulü denen süreç böyle başladı.

Yeni Demokratlar, içbaşkalaşım tarzını ya da onun ağır bastığı her ilkel birikim dönemini, hemen Prusya usulü geçiş olarak anlıyor. Bu kavrayışsızlıklarından yola çıkarak, bizim ve Kaypak-kaya'nın Prusya usulü geçişten sözettiğimizi ileri sürüyorlar. Uyduruk bir iddiadır bu.

İkincisi: Sorun, Türkiye'de gelişen işbirlikçi kapitalizmin, köylülüğün mülksüzleştirilmesinde hangi süreci izlediğidir. Yazılarımızda bunu da ortaya koyduk ve 'içbaşkalaşım' dedik. Yani, doğrudan üreticinin üretim araçlarından kopa-

rılmasının iki temel süreci olan *farklılaşma* ile *içbaşkalaşım*dan hangisinin belirleyici olduğunu irdeledik. Kaypak-kaya ile bu konuda söylediklerimiz aynıdır. 3. sayımızda bunu yazdık.

"... yazılarımızda hiçbir zaman, işbirlikçi kapitalizmin feodalizmi köylü usulü halledeceğini söylemedik. Çünkü, köylü usulü denilen şey İbrahim'in de dediği gibi, 'güçlü bir köylü isyanıyla kökünden kazımak ve yerle bir etmektir.' Emperyalizmin bunu yapacağını söyleyebilmek için, bunamış olmak gerekir. Tam tersine bu görev günümüzde proletarya önderliğinde gelişecek olan ve emperyalizmi de hedefleyen bir devrim sorunudur."

Yeni Demokratlar, yanlış noktalara çekip polemikleri bulandırıyorlar. Bizim irdediğimiz, emperyalizmin Türkiye'de geliştirdiği kapitalizmin, feodalizmi *içbaşkalaşım* yoluyla çözdüğüdür. Polemik noktası budur. Yoksa, hemen herkes emperyalizmin feodalizmi çözdüğünü bozuk plak gibi yıllardır söylüyor. Sorun, bu çözümlenin *nasıl* bir seyir izlediğidir. Bu konuda, Kaypak-kaya'nın mantığı üzerinde yükselen varsa, onlar da bizleriz. Yeni Demokratlara gelince, onlar Kaypak-kaya'nın söylediklerinden, "emperyalizmin feodalizmi çözemeyeceği" sonucuna kadar ulaşmayı başarabilmektedirler.

Toparlarsak: "Türkiye'de işbirlikçi kapitalizmin gelişmesi ve feodalizmin çözülmesinde, doğrudan üreticilerin üretim araçlarından koparılması, iç başkalaşım tarzında gerçekleşmektedir. Gelişmenin esas olan bu yönünün yanında, farklılaşma da yaşanmaktadır. Ancak bizde, köylülüğün bu farklılaşması bile emperyalist sermaye tarafından gerçekleştirildiği için haliyle çeşitli farklılıklar içermektedir." (6)

Yeni Demokratların, "birbirleriyle kıyasıya çatışma halinde" olduğunu iddia ettikleri, iki model sorununa gelelim. Bu konuda da büyük yanlışlıklar içindedirler. Prusya yolunu, Türkiye için geçerli bir model olarak ileri sürmek, bu konuda bihaber olmak demektir. Yeni Demokratların yaptığı gibi bu yolu, demokrat devrimle "kıyasıya çatışma" halinde olan bir yol olarak abartmak, işi bir o kadar daha komikleştirmektedir.

Anlaşılmaz olan ne?

Yeni Demokratların, sergilediğimiz kafa karışıklığıyla, önemli bir paradoks olarak gördükleri bir diğer nokta ise şu: Hem Türkiye'ye geri-kapitalist deyip, hem de demokratik devrimden sözetmemiz.

Şöyle diyorlar:

"Tabii niye hala Demokratik Halk Devrimini savundukları ayrı ve ilginç bir sorundur. Bu demok-

Tütüncüler hareketinde tartışılması gereken yön işin biçimi değil muhteva-sıydı. Yoksa üreticilerin mevcut sistem içindeki konumları ve hareketin istemlerinden bağımsız olarak genel bir "köylü" tabirini kullanmak ve bunu "köylülerin devrimci hareketi" olarak isimlendirmek kimseyi bir yere götürmez.

güçlük çekiyorlar. "Bilmeyiz" dedikleri noktada, bundan daha açık nasıl yazılır onu da biz bilemeyiz. Bu konuda DHB ile aynı şeyleri söylediğimiz iddiasına

ratik devrim, eğreti duran üstyapının tasfiyesi için mi, yoksa 'geri kapitalist' düzeni daha ileri bir kapitalist düzene ulaştırmak için mi yapılacağını bilmeyiz." (7)

Öncelikle, şu "bilmeyiz" dedikleri nokta üzerinde durup, sonra diğer soruna geçmek istiyorum. **Komün**, daha ilk sayısında, "Madalyonun Türkiye Yüzü" başlığını taşıyan tam da Yeni Demokratların "bilmeyiz" dedikleri sorunlar üzerinde durulmuş ve şöyle denilmiştir.

"Türkiye 'Yeni Demokratik Devrim' süreci içinde dir. Bu devrimin amacı, kapitalist bir toplum inşa etmek değildir, ilk görev olarak emperyalizm komprador kapitalizmi ve feodal artıkları tasfiye etmektir. Bu devrim sözkonusu noktaya kazığı çakıp duran bir perspektifle de hareket edemez. Devrim, herşeyden önce proleterya önderliğinde bir devrim olmalıdır. Durmaksızın sosyalizme geçmek ve altın çağ doğrultusunda ilerlemektir amacı...

"Yeni Demokratik Devrim, kapitalizmin bütün unsurlarına ateş açan bir güzergahta yürümeyecektir. Ekonomik programı; yeni ekonomik politika., siyasal programı; demokratik halk iktidarındır....

"...Yeni demokratik devrim programı, *zengin köylü ekonomisi* ve *milli kapitalizmi* hedeflemez. Sosyalizm için gerekli ön koşulları yaratmak için bunları kullanır. Belli bir yere ve belli bir dereceye kadar destekler gelişmesine izin verir. Devrimin proleter sosyalist karakterli olmaması bu gerçekleri anlamamıza yeter. Bu aşama atlanarak, sosyalizme geçilemez." (8)

Yeni Demokratlar, **Komün**'ü okumuyorlar, ya da bu kadar açık yazılan şeyleri dahi anlamada

gelince, bunun da gerçeklerle ilgisi yoktur. Şimdi sormak gerekiyor, madem bizim ne söylediğimizi henüz bilmiyorsunuz, o halde DHB ile aynı şeyleri söylediğimizi nederen çıkardınız?!

DHB'nin de demokratik devrimi savunduğu doğrudur. Ama bizim bu noktada DHB'den ayrı düşündüğümüz önemli noktalar var. Bunun en temel noktası da, devrimi salt üstyapının bir değişikliği olarak görmeyip, tersine, bununla birlikte sosyalizm için gerekli olan önkoşulların yaratılmasında *milli kapitalizme* ve *zengin köylü ekonomisine* yaklaşımdır. Şüphesiz bu sorun, aynı zamanda devrimden menfaati olan, iktidarda bu sınıfların kendilerini temsil haklarına kadar bir dizi noktada önemli ayrışmaları gündeme getirmektedir.

Geri-kapitalist bir toplumsal yapıda demokratik devrimin savunulmasının ilginçliğine gelince; aslında bu sorun da, Yeni Demokratların zannettikleri kadar ilginç ve hayret verici birşey değildir. Tersine demokratik devrimin tamamlanmadığı, ama iktisadi alanda geri-kapitalist, (hatta orta-kapitalist) gelişim düzeyine sahip olan ülkelerde, sosyalizme geçişten önce bir ara aşama olan demokratik devrimden geçmek hem mümkün hem de bazıları için zorunludur.

Bu sorun, daha 1928 yılında marksistlerce çözüme kavuşturuldu.

Komünist Entemasyonalin 1928 tarihli programında, bu konuda şunlar söylenmektedir:

"Yarı-feodal ilişkilerin tarımda büyük ölçüde varlığını sürdürdüğü, ancak buna rağmen sosyalizmin inşası için gerekli maddi önkoşulların belirli ölçülerde varolduğu, burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığı, *kapitalizmin gelişmesinin orta*

düzeyde olduğu ülkeler (İspanya, Portekiz, Polonya, Macaristan, Balkanlar vb) Bu ülkelerden *bazılarında* burjuva-demokratik devrim oldukça hızlı bir şekilde gelişerek sosyalist devrime dönüşebilir. *Diğerlerinde* ise gelişecek sosyalist devrimin görevlerinden bir çoğunu yerine getirmek zorunda olan proleterya devrimi tiplerine gerek duyulacaktır." (9)

Söylenenler gayet açıktır. Kaldı ki biz, kapitalizmin orta düzeyde de değil, geri-düzeyde geliştiğini ve yine sosyalizm için gerekli olan maddi ön koşulların da henüz oluşmadığını söylüyoruz. Böyle bir yapıda demokratik devrimi savunmanın anlamsızlığı bir yana, savunmamak anlamsızlıktır. Yine bu konuda, geçmiş belgelerimizden anımsatma yapmak istiyoruz.

Devrimci Enternasyonalist hareketin oluşumu öncesinde toplanan 1. Enternasyonal Konferans'tan sonra yayınlanan "Bütün Ükelerin Marksist-Leninistlerine, İşçilerine ve Ezilenlerine" başlıklı ortak açıklamaya TKP/ML-MK'sının 20. 5. 1981 tarihinde verdiği cevapta, bu konuda şunlar söylenmektedir.

"Bizim yetersiz araştırmalarımızdan çıkardığımız sonuç şudur; Tahakküm altındaki ülkeler en azından iki tipe ayrılmalıdır.

"Bunlardan bir tanesi, emperyalizme göbekten bağımlı kapitalizmin şu ya da bu ölçüde alt yapıda hakim olduğu, feodalizmin kalıntılarının esas yön olmamakla birlikte, alt yapıda ve üst yapıda varlığını koruduğu ülkelerdir. Mesela bildiğimiz kadarıyla Arjantin, Şili, Brezilya, Portekiz ve Yunanistan bu tip'e dahildirler. Bu tip ülkelerde demokratik devrim hala tamamlanmamış bir görev olarak proleteryanın önünde durmaktaysa da, yeni demokratik devrimin merkezi görevleri ulusal bağımsızlığı sağlamak ve siyasi demokrasiyi gerçekleştirmektir." (10)

Tütüncünün şamarı nerede patladı

Halkımızın, "anlayana sivri sinek saz, anlayana davul zurna az" diye güzel bir sözü vardır. Tütüncü hareketinin başladığı dönemde, biz, Yeni Demokratların bundan nasıl sonuçlar çıkaracağını tahmin ettik ve nihayet bunu kısmen de olsa açığa vurdular. Bu hareketi değerlendirirken, bizler için, "köylülerin devrimci önemini yadsıyan"lar demeleri, kendi kuruntularıdır.

Tütüncüler hareketinde tartışılması gereken yön işin biçimi değil muhtevasıydı. Yoksa üreticilerin mevcut sistem içindeki konumları ve hareketin istemlerinden bağımsız olarak genel bir "köylü" tabirini kullanmak ve bunu "köylülerin

devrimci hareketi" olarak isimlendirmek kimseyi bir yere götürmez. Kaldı ki onlara göre, bugün yarı-feodal olan Türkiye'de köylülüğün en önde gelen talebi toprak sorunu değil midir? Peki, Türkiye genelindeki toplam 580 bin tütüncü ailesinin 270 bin dönüm arazi üzerinde üretim yaptığı; yani her aileye yaklaşık yarım dönüm toprağın düştüğü bu ülkede, tütüncüler neden toprak için değil de, başka talepler için ayağa kalktılar. Sizce bir garip-lik yok mu burada?

İşte tütüncülerin sıraladıkları talepler:

1-) Tütün piyasası erken açılmalıdır.

2-) Kalite tespitlerinde tekel eksperinin yanı sıra üretici temsilcisi de bulunmalıdır.

3-) Fiatların belirlenmesinde maliyet ve sürekli yükselen girdiler üretici temsilcilerinin de katıldığı toplantılarda hesaplanmalı, fiatlar buna göre ilan edilmelidir.

4-) Dekar başına verilen kredi miktarı artırılmalı, faizler kaldırılmalıdır.

5-) Ürün bedelleri, ürün teslimiyle birlikte peşin olarak ödenmelidir.

6-) Her yıl yüzlerce üretici, tüccarlar tarafından dolandırılmaktadır. Tüccarlar alacakları tütün miktarına karşılık belli bir oranda banka teminatı gösterilmelidir.

7-)Hükümet teşvik pirimini tüccara değil, üretime vermelidir.

8-)Hükümet, yabancı sigara tekellerine sağladığı kolaylıklara son vermelidir. Yabancı sigara ithalatı sınırlandırılmalı, yüzde 85 Amerikan tütünü kullanan uluslararası tekellerin ülkemizde fabrika kurmaları engellenmelidir.

Ürününü daha adil ve elverişli koşullarda pazarlamak isteyen, ama devletin genelde üreticiler üzerinde oynadığı yıkım politikasına tepkiyle sokaklara dökülen binlerce üretici ailesi, eğer bir tarafa vurup oraları sarstıysa, bu da Yeni Demokratlar gibi, köylülerden toprak işgalleri bekleyenler olmalıdır. Ege'den, Karadeniz'e ve oradan da Akdeniz'e uzanan geniş bir alanda, tütününden çayına, fındığından pamuğuna ve zeytininden narencisine kadar temel, demirbaş ürünlerin, üretiminde bulunan ve sayıları milyonları aşan üreticilerin benzer sorunlarla karşı karşıya olduğu düşünüldüğünde, sorunların genel bir "köylülük" kavramı içinde izah edilmeye çalışılmasının ne kadar gayri ciddi bir yaklaşım olduğu daha iyi açığa çıkmaktadır.

Yeni Demokratlara göre, Ege tütüncüler olayı "yalnız köylülerle toprak sahipleri arasında değil, onlarla birlikte daha çok tefeci tüccar ve bizzat bunlara bu olanağı tanıyan siyasal düzen arasında geçmektedir. Buralardaki sömürü biçimi ve işlet-

mecilik türü tipik yarı-feodal bir özellik taşır." (Evet, hem de en ileri Ege'de!)

Taleplerin neler olduğunu yukarıda sıraladık. Sizlerin de gördüğü gibi taleplerin esası devletin üreticiler politikasına karşı sıralanmıştır ve harekette direk devlet hedeflenmiştir. Bakanın yuhlanmasından tekel binalarının taşlanmasına ve yolların tutulmasına kadar bu böyle olmuştur. Arkadaşlarımız ise olayı, kendi teorilerini kanıtlamak için kullanırken, hareketin hedef tahtasından devleti çıkarıp, yerine toprak sahiplerini koymaktadırlar. Devletin ve tefecilerin ise bunlarla birlikte hedef alındığını söylemektedirler. İnsaf doğrusu!..

"En ileri bölge olan" Ege'deki bu "sömürü biçimi ve işletmecilik türünün, tipik yarı-feodal özellik taşıdığı sorununa gelince; genel kavramları yuvarlamak yerine somut konuşmak gerekir.

Birincisi: Ege'deki bütün üreticilerinin önemli bir bölümü, kendilerine ait topraklar üzerinde, yine kendisinin ve ailesinin emeğini kullanarak üretim yapmaktadır. Ve yapılan bu üretim, direk pazar içindir. Yani bunlar pazarda meta-parameta ilişkisi temelinde kendilerini temsil eden basit meta üreticileridirler.

İkincisi: Diğer geri kalan ve topraksız olan bölüm ise, buralardaki toprak sahiplerinin çiftlik beylerinin topraklarını bir üretim dönemi için kirala-yanlardır. Bu kiracı aileler, bağımlı köylülüğün çök-meye başlamasıyla birlikte, ilişkinin yarıcılığa, oradan ortakçılığa ve oradan da kiracılığa dönüştüğü, feodalizmin çözülme ve kapitalizmin de gelişme gösterdiği bir sürecin ürünü olarak ortaya çıkmışlardır.

1970 yılında sayıları 36 bin olan kiracı ailelerin sayısı, 1980'e gelindiğinde 29.600'e, 1990'lı yıllarda ise 23 bin civarına düşmüştür. Nereye gitmiştir

bu aileler. Proleteryanın saflarına.

Zaten basit meta üreticilerini en büyük oranda tehdit eden şey yıkıma uğramalarıdır. Pazarda karşılaştıkları ilişkiler ve ürününü değerlendirme sorunu, onun en başta gelen sorunudur. Şimdi sormak lazım Yeni Demokratlara, geri-kapitalist bir yapıda basit meta üreticileri olamaz mı? Eğer olur diyorsanız, bu yapıdaki pazar ilişkilerinde ortalık güllük güllüstanlık mıdır? Yoksa yine bu yapıda da üreticileri yıkım politikası bizzat devlet tarafından uygulanır mı? Bütün bu soruları kendinize sorun ve ondan sonra "tipik yarı-feodal özellikler" nitelendirmesinde bulunun. Yoksa tersi bir tutum, geleneği basmakalıp laflarının basit bir tekrarıdan öteye gitmiyor.

Toparlarsak: Aslında, Yeni Demokratların yazısında ele alıp tavır takınılması gereken daha başka noktalar da var. Ama sorunun en önemli düğümleri buralar olduğu için, özellikle bunlar üzerinde durduk. Çünkü, Purusya tipi'ne çok keskin karşı koyduğunu zanneden Yeni Demokratların, aslında farkında olmadan bu yola doğru nasıl bir kayış içinde olduklarının açığa çıkarılması önemli bir sorundu. Eğer yazıda bunu gerçekleştirebildiysek bu bizi sevindirecektir. ■

DİPNOTLAR

1-) *Yeni Demokrasi* sayı 32 sf: 45

2-) *Agd* sayı 32 sf: 45

3-) *Agd* sayı 32 sf: 45

4-) *Genel Hat Üzerine Bir Öneri*, A. Derviş sf: 166

5-) *Tarihte Zorun Rolü*, Engels sf: 94-95

6-) *Komün*, 3. sf: 39

7-) *Yeni Demokrasi*, sayı 32 sf: 40

8-) *Komün*, 1 sf: 40

9-) 1928 *Kom. Enternasyonal Programı* sf: 74

10-) *Bütün Ülkelerin Marksist-Leninistlerine İşçilerine ve Ezilenlerine*, sf: 24

11-) *Yeni Demokrasi*, sayı 32 sf: 44

Tütünün şamarı gerçekte nerede patladı?Yeni Demokratlar, bir kez daha düşünmeli.

12 Eylül yıkıntıları üzerinde

Bu yazı, 1988'de 20 arkadaş tarafından hazırlanan ve ilk bölümünü 12. sayımızda yayınladığımız metnin bir bölümüdür. Metnin, 12 Eylül'le ilgili bölümünü, konunun güncelliğini dikkate alarak, bu sayıda yayınlıyoruz. 1988'den bugüne, elbette önemli değişimler yaşandı. Ancak yazıda yer alan ve irdelenen sorunlar, bir süreç ve dolayısıyla bugünün de sorunları olmaya devam etmektedir. Yani bu tartışmalar tamamlanmış değildir. Elimize geçtikçe ve fırsat buldukça tartışma belgelerine yer vermeye devam edeceğiz.

12 Eylül yenilgisinin ardında bıraktığı yıkıntılar üzerinde, birkaç yıldır filizlenmeye başlayan ve giderek artan kendiliğindenci kıpırdanışları yönlendirme iddiası taşıyanların büyük çoğunluğunun gündemini, dağınıklığı aşma ve toparlanmayı sağlamak oluşturuyor. Ama Türkiye devrimci hareketi, 12 Eylül'ün üzerinden geçen zamana karşın, dün olduğu gibi bugün de dağınıklığı ve parçalanmışlığı yaşıyor. Gündemin önemli maddesinin yine, Proleterya Partisi'ne ilişkin görevlerin, açık ya da kapalı ifadelerle anlatılmakla birlikte, nasıl yerine getirileceği oluşturmaktadır.

Proleterya Partisi ve bu soruna ilişkin görevler doğru bir şekilde bilince çıkarıldığı ölçüde yaşanan süreç bakımından bu durum oldukça önemli bir olumluluk olarak değerlendirilmelidir. Çünkü ana hatlarıyla da olsa geçmişten çıkarılan her ders, kavranılması gereken temel görev bağlamında, parti sorununda düğümleniyor. Yazık ki süreç açısından dikkat çekilen bu olumluluk, geçmişten bugüne, yaşanan süreçte ortaya çıkan bir dizi alandaki olumsuzlukların kısacasıdır. Bu olumsuzlukların kendisini açığa vurduğu en can alıcı nokta, yeni tipte bolşevik parti anlayışına yaklaşımda belirmektedir, Lenin' in öngördüğü yeni tipte bolşevik parti anlayışına karşı öteden beri açık ya da örtük biçimde başlatılmış olan saldırılar.

Keza yanlış yorumlar günümüzde artık sistematik bir hal almıştır. Öyle ki Paris komünü deneyiminden Rus-Alman devrimi deneyimine kadar sayısız devrim örneklerinden çıkarılan dersler ışığında zenginleştirilen ve birçok ülkede doğruluğu sosyal pratik tarafından, kanıtlanan Leninist parti öğretisine karşı öteden beri başlatılan saldırılar, çarpıtmalar, çekilen eksik ve yanlış yorumlar renkli bir koleksiyon oluşturmaktadır.

Bu koleksiyon, Türkiye devrimci hareketini de içermekle birlikte, ondan daha geniş yelpazeye sahiptir. Bu koleksiyonun, herbiri kendi içinde farklı konular taşıyan üç temel parçası vardır: bir; tövbekarlar, iki; potansiyel tövbekarlar, üç; inatçılar...

Birinciler, yasadışı parti örgütlenmesinin kötülüklerinden, zararlarından ve Leninist partinin zorluklarından kendi yakalarını kurtarabilmek için egemenler karşısında diz çökerek marifet dilemektedirler. Komünist Parti-

si'nin kendi tasarruflarında gördükleri için, düzenin bölünmezliği ve bütünlüğü çerçevesinde icazatlı bir sosyalizm amacıyla yasal parti şampiyonluğu yapmaktadırlar. Bu tür akımların yaygınlaşmasının maddi temelini, sosyalizm davasının uğradığı dünya çapında tarihsel bakımdan geçici olan ama güncel açıdan ise ağır sayılabilecek yenilgiye dayanan detant oluşturmaktadır.

İkinciler, Leninist parti öğretisinin kendilerine eksiklikleri ve tartışılabilirliğinden kalkarak, onlardan çok önce keşfedilmiş olan yanlış Amerika'lar için burjuvazinin albenli yelkenleriyle rüzgarsız denizlere açılanlardan olmuştur. Çünkü, yaşanan büyük bir yenilgiydi. Çünkü, yaşam Lennizler* için ne kadar öğretici olmuşsa, yenilgi yılları da onlar için o kadar öğretici olmuştur. Onlar da yürümeyen "bir şeyler" olduğunun ayırımına, yenilgi yıllarının derin felaketleri içinde ve sosyalizmden geriye dönüşlerin dehşeti karşısında "aydın" kökenlerine rücu ederek varmışlardır.

Üçüncülere gelince.... Aslında bunlar için söylenecek pek fazla bir şey yok. Bunlar, Leninist parti modelinin bir anlık durumunu, tüm süreç boyunca genel geçer bir anlayış olarak kabul ederler. Bu kabullenişin teorik içeriğini dogmatizm oluştururken, ara sınıflar da bunun maddi temelini yaratır.

12 Eylül yenilgisinden sonra, kitle mücadelesindeki kendiliğinden kıpırdanmayla birlikte "sol" açısından siyaset sahnesinde belli bir canlanma görülüyor. Bu canlanmaya bağlı olarak ortaya çıkan tablo, yukardaki ayırmamayı doğrulayıp kanıtlamaktadır. Örneğin TKP, Aydınlık gibi bilinen akımlar yeni makyajlarıyla yeni dönemde sahneye ilk fırlayanlar arasındaydılar Fazla gecikmeden 80 öncesi fraksiyonların devamı olarak (eski çizgilerini olduğu gibi savunanlardan, köklü dönüşüm sürecine girmiş olanlara kadar, ve bunların yasal planda sözcülüğünü üstlenen "yeni"li) dergiler sahne de yer tutmak kaygısına düştüler ve bir uçtan öbür uca eski olan çeşitli "yeni"lerden "yeni" olan çeşitli yenilere kadar uzanan alabildiğine geniş ve renkli ideolojik-teorik-politik bir yelpaze oluşmaya başladı. Bu süreç henüz tamamlanmamıştır.

Bu genel durum içerisinde, öznel olarak devrimci hareketin durumuna tekrar dönecek olursak; Devrimci hareketinin yeniden siyasal sahneye çıkışının bu denli olumsuzluklarla dolu, dağınık ve sancılı oluşunu yalnızca alınan yenilgiyle açıklamak eksik olur. Çünkü sorunların ve olum-

*) John Steinberck'in "Fareler ve İnsanlar" adlı romanındaki kahramanlardan biri.

suzlukların kaynağı 12 Eylül öncesine uzanıyor. Devrimci hareketin bu durumu kapsamlı bir araştırma-inceleme konusudur. Burada kısaca şu belirtilebilir. 12 Eylül öncesiyile teori ve pratiğiyle bir bütünlük kurmuş olan ve sınıfla bütüleşip ona önderlik etmeyi başarabilen ve devrimci hareketine damgasını vurabilen gerçek anlamda bir Proleterya Partisinin eksikliği, kendini 80'li yılların ikinci yarısında da derin bir biçimde hissettiriyor.

Yenilgi yılları, Engels'in deyimiyle "iki perde arası"nın iyi değerlendirilmemiş olması, bu olumsuz tablonun varlığını sürdürmesinin önemli nedenidir. Başka bir deyişle, son yıllarda çözümlenmeye çalışılan bir önemli ideolojik-teorik sorun, yenilgi yıllarının dayattığı pratiği sınırlayan nesnellik içerisinde çözümlenmiş olsaydı, devrimci hareket daha ileri pozisyonda mevzilenebilirdi. Ama tasarlananlar, özlenenler daha ileri yaşanan ve yaşanabilecek olanlar her zaman birbirleriyle örtüşmüyor. Çünkü süreç, kendi zaman ve mekan ilişkisi içinde düğümler örüyor; böyle bir durumda subjektiviteye, günümüz ve gelecekteki sınıf mücadelesinin aydınlatılacak dersler çıkarmaktan başka yapacak hiç birşey kalmıyor. Geçmiş açısından yapılabilecek en yararlı şey bu olurken, oysa günümüz ve gelecek için yapılacak çok daha başka şeyler var.

Arayış-yönelim ve çıkarsamalar

Devrimci hareketinin tüm aksamalarında genelde teoriye, özelde felsefeye bir yöneliş var. Bu salt 12 Eylül yenilgisinin getirmiş olduğu geçmiş yıllardaki pratik çalışmanın nesnel olanaklarının azalmasına, daralmışlığına ve bu yüzden, içe dönüklükten doğan alışkanlıklara bağlanamaz. Çünkü, gerek dünyadaki ve bölgedeki, gerekse ülkedeki siyasal gündem, devrimci hareket içinde yer alan çeşitli akımların bugün sürdürdükleri pratik çalışmanın daha fazlasına olanak tanır biçimde gelişmektedir. Devrimci hareketin teoriye ve felsefeye bu yönelişinin temel nedeni, daha önce belirtildiği gibi, aslında, onun gelişimine dayanmaktadır. Geçmişe dönüp bakıldığında, politik pratiğe temel teşkil edecek ölçüde gelişkin bir düşünce sistematizminin kurulmamış olduğu hemen görülebilir. Teorik pratiğe yetişmedi. Zaten 12 Mart'la 12 Eylül arasındaki yakın geçmiş dönemde, önderlikler, devrildikleri teorilerin pratisyenleriyle olup-olmama noktasında, kendilerinin ve doğal çevrelerinin, kısır döngüsü içinde dar pratikçi birer eğitimcisi oldular. Oysa Proleterya Partisi ve sınıf bilinçli proleterler, ideolojiye ve teorik çalışmaya böyle yaklaşmamalıydılar. Onlar açısından doğru olan, politik pratiğinin geliştirilmesinin yanı sıra, bu pratiklerden dolayımlanan devrimci teorinin hazırlanması, geliştirilmesi ve tüm bunların dayandığı ideolojik temellerin atılmasıdır. Bu ise, bilgi sürecini diyalektik materyalist tarzda kavrayan, düşünce sistematizmi diyalektik materyalizme göre kurulmuş/ işleyen entellektüel kolektif bir güç oluşturmaktan geçer.

Bu bakış açısıyla devrimci hareketin yenilgi sonrasına bir göz atığımızda, politik bir arayış içinde olduğunu hemen saptayabiliriz. Zaten kaos, dağınıklık ve arayış birbirinin içine geçmiş durumdadır. Bunların içerisinde gerçeğin ipuçlarını görmek olasıdır. Bu da, ancak sözkonusu arayışların doğru bir irdelenmesiyle gerçekleştirilebilir. Arayış üzerine şimdiden bazı göndermeler yapmak için fazla erken sayılmaz. Devrimci hareketin önemli bir

kısmı açısından arayış safhası hala kapanmış değil. İnsanın arayıştan kurtulabilmesi için neyi aradığını iyi bilmesi gerekir. Neyi aradığını bilmeyenin, gerçekliğin labirentlerinde kendisini yitirme tehlikesi her zaman söz konusudur. 12 Eylül gibi ağır bir ideolojik yenilgi yaşandıktan sonra, her örgütün, her militanın arayış içine girmesi çok değil, bir o kadarda iyidir. iyiden de öte zorunludur da. Günümüzde arayışa karşı çıkılmamalıdır, ama ne tür bir arayışa? Bu soruya verilecek yanıt çok önemli. Çünkü sosyalist inşaa pratiklerinin geçici yenilgi ve başarısızlıkların yarattığı çöküntü ve moral bozukluğu TDH'nin uğradığı ideolojik yenilginin olumsuz sonuçlarıyla birleşince her türlü sapma için elverişli ortam oluşturdur. Nitekim, modern "arayıcılar" türedi. Bu tür arayışlardan kesinlikle kaçınılmalıdır. Ta-raftar olunması gereken arayış, marksizm-leninizme samsıkı sarılarak, onun ışığında, hedefini bilen, amacında sapmayan, onu iskalama-yan bir yönelim olmalıdır. Bu yönelimin merkezinde Proleterya Partisi'ni yaratmak yer almalıdır.

Bu yüzden;

1) Bu yönelim, gerek anlayışta gerekse bu anlayışa tekabül eden yöntemi ile bir bütün olarak, Marks'ın kendi bilimsel çalışmalarında bir düstur olarak belirttiği ...bilimin eşliğinde, cehennemin giriş kapısında olduğu gibi, şu kurala uymak zorundadır;

Qusisi convien lasciara egnu sospette

Egnu valta convien ceh guisia morta

Ya da bir başka deyişle bilimsel olmayan her türlü kuşkudan uzak ve her türlü korkudan azade olarak temellenecektir. Öte yandan, bilimsel çalışmanın bu temellenme fiili ifadesini, sınıflar mücadelesinden dolayımlanan bir plan çerçevesinde adım adım devrimcileştirilecek olan pratikte bulmalıdır.

2) Nesnel gerçekliğin doğru şekilde açıklanıp kavranması ve onun dönüştürülebilmesi için gerekli olan plan,, ancak doğru bir dünya görüşüne sahip olmayı öngörür. Bu dünya görüşünün özünü diyalektik ve tarihsel materyalizm oluşturmaktadır. Yani, bilimsel bir çalışmanın hem felsefesi, hem de yöntemi diyalektik materyalizm olduğu takdirde hedefine varacaktır.

3)Proletaryanın bağımsız hareketi için gerekli olan ideoloji ve bu ideolojinin beslendiği kültürel birikim sanıldığından, ya da dağınıklığı nedeniyle küçümsendiğinden daha fazladır. Bu birikimin ataletten kurtulabilmesi ve devingenleştirilmesi için, öncelikle bu birikimin taşıyıcısı olan mevcut insan malzemesi ve bu malzemenin beslediği geçmiş teorik ve pratik, grupsal tarih yazımlarının dışına çıkılarak çözümlenmelidir. Bu noktada insan malzemesinin niteliğinden kaynaklanan iki önemli tehlike sözkonusudur.

Birinci tehlike; Geçmişte devrimciliği meslek edinmiş olan ve bugün de aynı iddasını sürdüren, ama yaşanan süreç tarafından yıldırlıp devrimci özünden arındırılan unsurların yeniden atılım, toparlama vb. adı altında pasifizm, reformizmin, sınıf işbirlikçiliğinin hatta "Marksizmin krizvb." teranelerini yaymalarıyla birlikte, inkarcılık, biçimde vücut bulmaktadır.

İkinci tehlike; Bugün hareketin yükünü önsaflarda omuzlamaya çalışanların önemli bir kısmının teorik birikimi ve ML'yi kavrama açısından alabildiğine sığ ve ideolojik yeterlilik, politik uyanıklık bakımından geri olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu tür unsurlar, görünüştü, sağcılığa, pasifizme düşerek geçmişin sağ ve "sağ" çizgilerini sürdüren sıkı birer muhafazakardırlar. Ve 80 öncesi pratiğin bir kez daha tekrarlanmasından yana tavır koyduklarının bilincinde değildirler. Tüm inanmışlıklarına rağmen (devrime) bu bir gerçek ve

tüm "iyi niyetli" çabalarına karşın, bu çabaları onları devrime doğru değil (cehennem) giden yolda ilerletecektir. Bunu söylemek için, kahin olmaya gerek yok! Çünkü bir trajedi ikinci kez yaşandığında ne yazık ki komedi olur!

4) Üçüncü maddenin mantık yürütmesi, ideolojik alandaki mücadelenin oklarını özellikle dogmatizme ve onun ikiz kardeşi olan liberalizme yönelmeyi gerekli kılar. Bu tehlikeleri ortadan kaldırmak, deyişle ML'den etkilenen ve esinlenen çeşitli akımların köken ve konumlarının, özellikle teorik tezlerinin değerlendirilip aşılmasını gerektirir. Çünkü bu teorik tezler hem uygulanabilirlik noktasında he yetle çelişmektedir, hem de bu tezlerin ihtiva ettiği yanlış ve eksikliklerin 12 Mart ve 12 Eylül yenilgilerindeki payı ve doğrudan bağlantısını göstermek, yeni bir atılımın öncülü olacak bir zorunluluktur. Kısacası, geçmiş teorik tezlerde geçmişin her vechesi gibi yeniden değerlendirilmelidir.

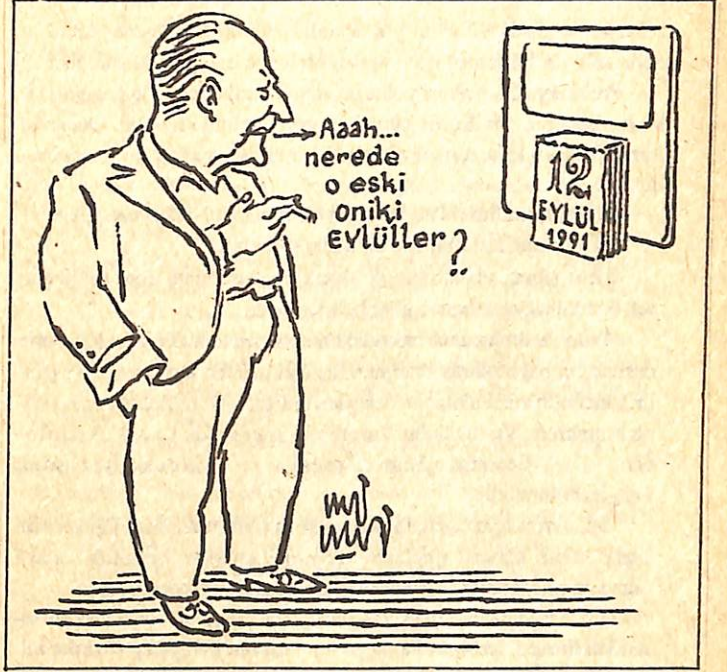
5) Günümüze kadar ki süreçte yaşanan "parti" pratikleri; temeli 12 Eylül öncesi dönemde olmak üzere ve bugün de önemli ölçüde etkin olan, Leninist parti öğretisiyle çelişen, giderek dejenere olan ve onu hepten yadsıyan (iki yanlış) anlayıştan beslenmiştir. Birincisi, partileşme sürecinin fetişleştirilen PP'nin yaratılmasını sürekli geleceğe ve bu anlamda gelmez ayın son perşembesine erteleyen anlayıştır. İkincisi ise; partileşme sürecinin görevlerini dar grup yapısı içinde "hal" etmeye çalışan mutlakçı sol anlayıştan oluşmaktadır. Bu yüzden günümüzün temel görevlerinin Proleterya Partisi'ni yaratmak olduğunu söylemek yetmez, bu görevin yerine getirilmesi için, hem kendi içlerine yönelik hem de dışlarına yönelik olarak mücadele edilmelidir.

6) Buraya kadar söylenen çıkarsamalar benimsemek önemlidir. Bu çıkarsamalar pratikte ele alınan her alanda ayrıntılı olarak ifadeleştirilip, edimselleştirilmediği takdirde ilerlenemez. Bu yüzden, Proleterya Partisi'nin üzerinde yükseleceği iki temel öge olan kendiliğinden sınıf hareketiyle, sosyalizmin fiilen bütünleşmesini sağlamak için, sınıfın ve devrimci kadroların karşısına doğru bir plan ve programla çıkmanın değerini bugünden kavramak ve kavrayışa uygun düzenlemelere başvurmak gerekir. Bu ise parti teorisinin bir parçası olarak partileşme sürecine ilişkin doğru anlayışı, mevcut nesnellige indirgemekle mümkündür.

Sınıf mücadelesinde merkezi görev ve bileşenleri

Bu yazı açısından önemli olan ve başkaları için de önemli olması gereken, Proleterya Partisi var mıdır-yok mudur'u tartışmak değildir. Bu gün için önemli olan, gerçekten de, niteliği ile örtüşen ve niteliğinin kendisine yüklediği kimliğin hakkını verebilen bir Proleterya Partisi'nin yaratılması ve bu görevin yerine getirilmesi yolunda ülke ve dünya DHK'nin parti pratiklerinde, teorik birikimlerden azami ölçüde yararlanmaya çalışılmaktadır. Çünkü, görünen köy klavuz istemiyor artık. Ve çünkü Proleterya Partisi'nin yaratılması görevi, kimi olumlu yanlar taşıyan çeşitli girişimlere karşı, ne yazık ki bir türlü yerine getirelemedi.

Doğru yolda ilerleyebilmek için somut olan ve kendini dayatandan/gündemden hareket edilmesi gerekir. Yani zincirlerin tümünü çekebilmek için yalnızca hangi halkın kavranması gerektiğini tespit etmek yetmez; halkın nasıl kavranacağı ve zincirin nasıl ve hangi güçlerle çekileceğini de aynı ölçüde isabetle ortaya koymak

Karikatür: Cumhurîyet

gerekir. "İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar, ama, keyiflerine göre, kendi seçtikleri koşullar içinde yapamazlar, doğrudan verili olan ve geçmişten kalan koşullar içinde yaparlar." (Marks)

Günümüzde devrimci hareketi, hem teorik kazanımlar, hem de geride bıraktığı deneyimler açısından sağlam ve doğru temeller üzerinde oturabilecek ve işçi sınıfıyla bütünleşme yetisine sahip olabilecek gerçek anlamdaki bir Proleterya Partisi'ni yaratabilmenin en az birikim ve güçlerini yapısında taşımaktadır. Ancak bu birikim ve güçler öylesine tekil, dağınık ve yanlışlarla içiçedirler ve öylesine "farklı siyasal akımlar içinde bulunuyorlar ki; bu birikim ve güçlerin bir araya getirilmesi, çeşitli teorik doğruların matematiksel artularlarla toplanmasına indirgenmeyeceği gibi, kadroların, ideolojik mücadele boyutları atlanarak aynı örgüt çatısı altında toplanmalarına da indirgenemez elbette! Bu potansiyeli saptamak, bu gün için iki ucu açık ve bu anlamda fazla somut olmayan bir belirlemedir. Tek başına bir anlam taşımaz. Ama saptamanın gerçek anlamı, partileşme süreci ve onun bileşimlerine ilişkin devrimci teoriyle birleştirildiği takdirde ortaya çıkacaktır.

Proleterya Partisi teorisinde partileşme sürecinin yeri

ML'de parti teorisi, birçok alana bağlı olarak farklı boyutlarda ele alınıp incelenebilir. Örnekleme gerekirse; Partinin ne olduğu, Parti ile bilim arasında ki ilişki, Parti'nin kendini üretmesi, Parti içi mücadele, Parti'nin sınıfla ilişkisi, bir araç olacak Parti'nin amaca hizmet etmesi, iktidar ve Parti, Parti programında ajitasyon ilişkisi vb... burada, bu örneklerden çok, partileşme sürecinin daha anlaşılır kılanabilmesi için, özellikle, "komünizm için proleteryanın öncüstünü kazanmak"la kitlelerin Parti'ye kazanılması arasındaki ilişkiden kalkılarak Partileşme süreci üzerinde durulacaktır. Partileşme sürecini ilgilendirdiği ölçüde de genel Proleterya Partisi teorisinin farklı alanlarına değinilecektir. Bu yolu seçmek, genel Proleterya Partisi teorisi

konusunda eksik anlatıma yol açabilir. Bunun Partileşme sürecinin daha anlaşılır kılınması için yapılan bir tercih olduğu algılanmalıdır.

Proleterya Partisi'nin yokluğu koşullarında öncünün kazanılması, bir bakıma, partileşme sürecinin görevlerini tamamlar. Öncünün kazanılmasını kısaca maddeleştirecek olursak, şunları saymak olasıdır:

1)Öncü, sınıflar mücadelesinin bir sonucu olarak ortaya çıkar.

2)Öncünün kazanılması bir süreç sorunudur

3)Bu süreç, objektivite ile öncünün durumuna göre şekillenir; set, öncünün özgül haline göre belirlenmez.

4)Öncünün kazanılmasındaki araçlar mutlak değildir. Kitlelerin durumuna bağlı olarak öncünün kazanılmasının araçları değişebilir. Öncünün kazanılmasında seçilen araçlar kitle mücadelesinin yerine konulmaz. Ve öncünün kazanılma aşaması da dahil, kitlelerin devrimcileştirilmesi mücadelesinden vazgeçilmemelidir.

5)Devrim için öncünün kazanılması; birincisi, öncünün kendini örgütlemesi ikincisi öncünün devrimci çalışma içerisinde ortaya çıkan en iyi unsurlar bağında toplaması görevlerinden oluşur.

6)Öncünün kendini örgütlemesi, yani öncünün kendi kendini temellendirmesi, teorinin ve örgüt içi yaşamın geliştirilip derinleştirilmesidir; çelik çekirdeklerin oluşturulması ve insan malzemesinin niteliğinin yükseltilmesidir.

7)Öncünün devrimci çalışma içinde en iyi unsurları bağında toplaması, propagandayı birinci sıraya koyar.

8)Öte yandan, objektivite de karşı-devrimle devrim güçlerinin silahlı olarak karşı karşıya geldiği, politik mücadelenin iç savaş halini aldığı, daha genel bir anlamla, devrimci bir kargaşa halinde, öncünün kazanılması, olağan üstü lehte durum nedeniyle arçının/yığınların kazanılması görevi ile yerine getirilebilir.

Sonuç olarak; öncüyü kazanmadaki devrimci taktik ve araçlar, objektivite ile subjektivitenin birbirine göre karşılıklı etkileşimi içinde saptanır.

Öncü kazanıldıktan sonra, parti inşasında ana görev; işçi-köylü yığınlarını devrim için partiye kazanmaktır. Devrim için proleteryanın öncüsünü kazanmakla yığınları kazanmak, kuşkusuz farklı görevlerdir. Ama, birbirini dışlar şekilde karşı karşıya konmamalıdır. Genel bir kural olan yığınların kazanılması görevi, öncünün kazanılmasını öngörür. Öte yandan yığınların devrim için mevzilendirilmesi ancak devrimci durum koşullarında olanaklıdır. Bununla birlikte öncü, sınıf mücadelesinin en olgun hallerinde bile doğru yöntem ve araçlarla kitlelerin kendi öz siyasi deneyimi temelinde, ya da genel bir anlatımla, kitlelerden şırnı benimseyerek, yığınları devrime, partiye kazanabileceğini unutmamalıdır.

Görüldüğü gibi; öncünün kazanılması ve yığınların kazanılması temelde nesnellığe bağlı göreceli görevlerdir. Farklı zaman dilimlerinde yerine getirebileceği gibi, lehte tarihsel koşullarda eşzamanlı olarak da yerine getirilebilir.

Marksizme göre, parti teorisinde, öncü ve yığınların kazanılması konusunda, aşamalara ilişkin böyle bir bakış vardır. Sorun, bu bakışla koşulların somut çözümlenmesini yapabilmek ve buna uygun somut pratik adımlar atabilmektir.

Öte yandan, partileşme süreci; sınıflar mücadelesinde birbiri içine geçmiş birçok işlemin yaşanmasına bağlı ve "koşulların bütünlüğü içinde ele alınabilecek bir gelişme" olarak görülmelidir. Bu gelişme, ideolojik-politik-örgütsel alanlarda sürer. Bu üç alandaki çalış-

malardan biri olmadan diğeri de olmaz. Ama üçü de eşit gelişir diye bir mutlaklaşmaya düşülmemelidir. Eşitsiz gelişme yasası burada da işler. Partileşme sürecindeki bu eşitsiz gelişmeye, subjektivitenin bizzat kendi yol açabileceği gibi, nesnel koşulların devrim için büyük olanaklar sağlaması da neden olabilir.

Partileşme sürecinin öznel koşulları, doğrudan doğruya kendisiyle ilgili olan koşullardır. Bunlar, devrimci teori, program, tüzük, kadronun yaratılması/devşirilmesi, irade birliğinin oluşması, dayanıklı ve kalıcı ve kendisini her koşula uyarlayabilen bir örgütlenme aygıtı vb.dir. Nesnel koşulların bütünlüğü ise, doğrudan partileşmenin, kendisi ile ilgili olmayan; ama, proletaryanın toplum içindeki konumu, kendiliğinden hareketin sosyalizmle birleşmeye yatkınlığı, nesnellikte devrim lehine doğan olanaklar ve /veya olanaksızlıklar vb.den oluşur.

Sonuç olarak, partileşme süreci öznel ve nesnel koşulların bütünlüğü içinde ele alınan, hem topluma ve sınıfa göre, hem de partileşmenin ideolojik-politik-örgütsel alanlarda ilerlemesi açısından görece eşitsiz bir gelişimdir.

Bu eşitsiz gelişme içerisinde, genel bir tanımlama olarak devrimci çalışmada teori ile pratik arasındaki birlik nasıl kurulmalıdır?

Lenin 1894'de Halkın Dostlarında, işçilerin dolaysız görevlerin sosyalist bir işçi Partisinin örgütlenmesi olduğunu ve teorik çalışmanın o günkü koşullarında anlamının ne olmasını ve önemini belirttikten, "burada sosyal demokratların teorik çalışmasının gerekliliği, önemi ve taşıdığı büyük anlamı belirtirken, bu çalışmanın birinci planda pratik çalışmanın önüne konulması gerektiğini asla söylemek istemiyorum, ikincisinin birinci bitinceye kadar rafa kaldırılmasını ise hiç söylemiyorum" der. Ve teorik çalışmayla pratik çalışmanın tek bir çalışma halinde kaynaşması gerektiğini Liebknecht' den "inceleme, propaganda, örgütlenme" tanımlamasını aktararak sözlerini bağlar.

Lenin'den yapılan bu aktarma devrimci teori ile devrimci pratiğin bir bütünlük bölünmez parçaları olduğunu özlü biçimde dile getirmektedir. Bu konuda oluşan sapmalar iki farklı sonuç yaratabilir: teorinin önemini azımsamak ve devrimci çalışma içindeki yerini kavramayarak dar-pratiğe saplanmak, ya da devrimci çalışma adına pratikten kopuk bir çalışma yürüterek, teorik çalışmayı akademizmin derekesine indirgemek...

Elbette ki teori ile pratiğin bir bütün oluşturmaları mekanik olarak kavranmamalıdır. Nesnel koşulların zorunlu bir sonucu olarak, zaman zaman teorik çalışma pratik çalışmanın önüne geçebilir. Ve örgütlerin normal yaşamında eğer kongre ve konferans öncesindeki kısa süreli hazırlık ve tartışma dönemlerini sayılmazsa bu durum yani teorik çalışmanın pratik çalışmanın önüne geçmesi, pratik çalışmanın alabildiğine kısıtlanmasına yol açan nesnelliğin dışındaki etkenlere örneğin subjektif nedenlere bağlanarak zorunludur diye teorik bir genelleme haline getirilmez. Çünkü yaşamın özü pratiktir ve teori toplumsal pratikte sınanarak ona ışık tuttuğu oranda kalıcılaşır ve son biçimini alır. Öte yandan teorinin ise pratikte ona uygun olarak temellenmelidir. Özellikle teorik ve pratik tek bir yumurtanın ikizleridir.

Görüldüğü gibi partileşme sürecindeki teorik ve pratik çalışma arasında ilişki ile partileşme görevini tamamladığı partinin her yönüyle fonksiyonlarını yerine getirebilecek bir hal kazandığı durumdaki teorik ve pratik çalışma arasındaki ilişki temelde aynıdır. Bu iki dönem arasındaki farklılık teorik çalışmanın yöneldiği hedeflerde

konularda, yerine getirmekle yükümlü olduğu görevlerde kısaca teorinin alanındadır.

Genel olarak Marksizmin doğup gelişmesi, Leninizm haline gelmesi başlı başına tarihsel bir süreçtir. Marksizm'in proleteryanın insanlığı kurtuluşa götüreceği tarihsel misyonunu ve bu kurtuluşun araçlarını ve yolunu bilimsel olarak kanıtlanmasından sonra, her özgül durumda herhangi bir ülkede sosyalist hareketin doğuşu, Marksizmin kavranması ve küçük burjuva sosyalizmi dahil her türden burjuva ideolojisinden kopuşu gerçekleşmesiyle başlar. Bu kopuşma salt burjuva*, ütopyalar vb. "öğretileri" aşarak bilimsel sosyalizmin içeriğine varılmalıdır. Kopma ve aşma, her ülkede tarihsel bir biçimde kendine özgü bir yol izler.

Proleterya Partisi her ülkede, ya da aynı ülkede farklı tarihsel dönemlerde, o ülkenin verili koşullarına bağlı olarak çeşitli biçimlerde ortaya çıkar. Verili koşullar gerek devrimci pratiğin yaratılmasında gerekse tarihin kurulmasında ve insan malzemesinin ele alınışında; tüm bunlara bağlı olarak önerilen çözüm yollarında kendini hissettirir, yer yer dayatır. Parti öncesi örgütlenmenin ve partinin yapısına yansır. (2)

İster partileşme sürecinde ve isterse partinin sınıf mücadelesinde karşılaştıkları önemli tarihsel dönemeçlerde olsun, yürütülen teorik çalışma pratiğe dönük işlevi açısından aynı özdeşliğe sahiptir. (3)

Nesnel gerçekliği açıklayıp dönüştürmek ve toplumsal pratiği yönlendirmek için üretilen devrimci teori, sınıf mücadelesinde, onun gelişimine ve gereksinimlerine yanıt verirken, aynı zamanda, pratikle karşılıklı ilişki içerisinde sarmal bir yol izleyerek ilerler. Devrimci teori bu gelişimini pratikle arasında ortaya çıkan çelişkileri çözerek sürdürür. Bu genelleme, partileşme sürecinde şöyle biçimlenir: *Teorik çalışma, odağına partinin ideolojik-teorik temellerinin atılmasını koyar; özülü ifadesini kuruluş programında bulur.* (4)

Genel olarak program kongreleri, işlevleri açısından periyodik aralarla yenilen forma (liteye) ya da yönetsel sorunları çözmeye indergenemez. Program kongrelerine genelde yol açan nedenler nesnellikle, sınıf mücadelesinde meydana gelen derin ve hızlı değişiklikler ile dönüştürmelerin yanı sıra ve varsa eğer eski programların artık süreci açıklayamamasıdır. Ancak, partilerin ilk kongrelerini, yani normatif olarak partileşme sürecinin aşıldığını dile getiren-getirmesi gereken kuruluş kongrelerinin, diğer program kongrelerinden ayrıcalığı, farklı, sıradan "birliklik"lik olmayıp, burjuva ideolojisinden koparak ve çeşitli KB. sosyalizmlerini aşarak sürdürülen bir dizi teorik ve pratik bir çabadan sonra olgunlaşıp gündeme gelen kuruluş programının, diyalektik ve tarihsel materyalizme göre geçmişi ile birlikte verili nesnel gerçekliğin sonal amaca bağlanarak bütünlüklü ve yeterli açıklamasının devrimci teori pratik çalışma açısından ilk kez yapılması ve sürecin temel öğelerinde kayda değer bir değişiklik olmadıkça sınıflar mücadelesinde politik pratiğin bu zemine dayalı olarak geliştirileceğinin ilan edilmesidir.

Yazının bu bölümünde anlatılanlardan çıkarılabilecek bir genelleme besbelli ki; sınıf bilinçli proleterlerin, partileşme sürecinin salt iradelerine göre tayin edemeyecekleri; partileşme sürecinin nesnel bir olgu olduğu ve üzerinden atlanmayacağı; gerek parti öncesi örgütlenmeler açısından gerekse partiler açısından teori ile pratik arasındaki ilişkinin özde aynı olduğu; bu özün, teorinin kaynağının pratik olduğunu ve teorinin pratiğe yol göstermesine göre belirlendiği; bu belirlenimin nesnel koşullarla ilişkisine göre biçimleneceği; bu biçimlenmenin soluk ifadesinin ise öncünün teorik ça-

lışmasıyla pratik çalışması arasında kurduğu ilişkide gözlenebileceğidir.

DİPNOTLAR

1) Burada tarihsel bir örnek olarak, Lenin'in 1903-1905 yılları arasında devrimin hazırlanışında teorinin rolü ve yeri üzerine söyledikleri aktarılabilir: "Toplumsal sınıfların kaynaşma ve hazırlık içindeydi. Yurt dışında siyasal sürgündekiler bu sınıf devriminin bütün temel sınımların temel yönlerini tartışıyorlardı. Üç temel sınıfın başlıca üç siyasal akımın temsilcileri; liberal burjuva akımı, küçük burjuva akımı... Ve devrimci proleter akım program ve taktik konularda amansız bir savaşım vererek, ilerdeki açık sınıf savaşımı bekliyorlar ve ona hazırlanıyorlardı... (Bu) ideolojik siyasal eğilimler, basın organlarının, partilerin, hiziplerin, grupların savaşımında billurlaşmaktaydı. Sınıf önderlerindeki savaşım için gereksinim duydukları ideolojik siyasal silahı örsle döğerek yaratmaktaydılar." (L,S,K,B,H)

2) Program, tarihsel olarak kapitalizmin yıkılışının kaçınılmazlığı ve onun yerini zorunlu olarak, sınıfsız toplumun alacağı bilimsel önemesi üzerinde temellenir. Bunun için proleteryanın politik iktidarı ele geçirilmesi gerektiğini gösterir ve bunun hangi ekonomik ve toplumsal çelişmelere dayanılarak nasıl ve hangi politik güçlerce gerçekleştirileceğini ortaya koyar.

Program bir sonuçtur, daha özlü olarak P P. programı, temel de, politik pratiğin sonal erge bir sunuluşudur. Her sunuş, yöntem bakımından araştırmadan farklıdır. Sunuş, yöntemsel olarak, "ele alınan konunun yaşamı" nı tıpkı bir ayinde olduğu gibi ideal bir biçimde yansıtmalıdır. Öte yandan program devrimci teorinin özlü bir parçasıdır. Çünkü program, temel görüşleri tanıtlar ve bir sonraki siyasal görevleri tam olarak saptar. Zaten devrimci teorinin özlü anlatımı olarak... Yani bir program, herkesin gözü önünde yükseklere çekilen bir bayrak gibidir ve herkes parti hakkında kararını buna göre verir." (M-E Seçme yapılar) Kuşkusuz her program göndere çekilen bir bayrak olduğu kadar, onun yaşama geçirilmesi için atılan her adım ve hareketten en az programın kendisi kadar önemlidir. Daha ötesine geçilerek, hatta şöyle de söylenebilir: "Bir partinin resmi programı, o partinin hareketlerinden çok, (daha) az önemli" dir. Bir partinin eylemi programı ile örtüşmüyorsa, program ne kadar doğru gerçekçi de olsa, hiç bir anlam taşımaz. ML'de, yaşama geçiril(e)meyen teorik program ve kararın hiç bir değeri yoktur.

Parti ile program arasındaki ilişki iki açıdan yaşamsal önem taşır:

Birincisi yukarıda anlatıldığı gibi dış dünya açısından. İkincisi ise Partinin kendi iç bütünlüğü bakımından. Çünkü program bir partinin irade ve eylem birliğinin ruhudur. Ve üzerinde yükseldiğimiz senet-i ittifaktır, programlar temel görüşlerin polemikine son vererek birliği sağlamalarına karşın ortak programın hazırlanması, her görüş ayrılığını ve polemikğin tümüyle sona erdirmez.

İrade ve eylem birliğinin kalıcı normlara ulaşması için program gereklidir. Ama yetmez. Bunun yanı sıra tüzükte gereklidir. Çünkü, tüzük demokratik merkezîyetçilik anlayışına göre şekillenen ve örgütün dağınkılıktan, yerellikten, keyfilikten kurtaran ve birleşik merkezî bir yapı kazandıran; örgütün iç işleyişini ve program temelini düzenleyen, irade birliğinin kurulmasına, geliştirilmesine ve güçlendirilmesine yönelik mekanizmaları içeren hukuksal bir bütündür.

3) Bilimsel sosyalizmin, sınıflar mücadelesi ve onun zorunlu bir devamı olarak devlet proleterya diktatörlüğüne ilişkin olarak çözümlenmeleriyle birlikte devrimci hareketin gerek siyasal ve toplumsal devrimlere vurduğu mücadele biçimleri, kütle çizgisi, taktikler, stratejiler... teorik toplamından oluşur. ML'nin dar kullanım anlamıyla örtüşür.

4) Teorik çalışmanın özgül önemi, ülkelerde PP'nin yokluğundan kaynaklanmaktadır. Çünkü; her PP'nin temel hedefi, dönüştürmeyi amaçladığı, toplumun gelişim yasalarını ortaya çıkararak, bu yasalarla belirlenen toplumsal dinamiklere dayanarak, proleteryanın insanlığı kurtuluşa götüreceği tarihsel eylemine yol göstermektir. Böyle bir hedef içinse, daha baştan bir plan ve bilimsel temeller üzerinde yükselen devrimci teorinin özlü ifadesi olarak, bir program gereklidir.

Köklü atılımlar, yeni gelenekler

Genel bir doğrudur; her yeni aşama, kendini yeniden tanımlama ihtiyacı doğurur. Komünarlar çıkışlarında, geleneklerini yeniden tanımladılar. Şimdi, kendilerini yeniden tanımlamak zorundadırlar. Çünkü yeni bir geleneğin eşliğinde bulunuyorlar.

Hüseyin ŞİMŞEK

Leman Sam'ın seslendirdiği bir şiirin üç dizesi şöyle: "Hey yıllar yenilmedim size/benim için bahar hep aynı/hatalarım bile aynı..."

Bu dizeleri, geleneğimizin tarihine uyarlamak, şaşırtıcı derecede kolay olmaktadır. Nasıl mı?

Gelenek, yirmi yıllık tarihiyle övünür. Der ki; ölmedim, hala yaşıyorum! Hem de plan, program, taktik, politika vs. hep aynı! Yukarıya aldığım son dizeye gelince, dogmatikler zorunlu kaldıkça, bunu yüksek sesle söylemedi hiç. Bunu hala herkes içinden mırıldanır durur; "hatalarım bile aynı!"

Gerçekten de bu, öylesine anti-demokratik bir "aynı kalmak"tı ki, "hatalar bile aynı"ydı. İşte, Komünar tavrın farkı da, göbek bağı da buradadır. Öncelikle farkları sıralayayım:

- Hatalarımızın bile aynı kaldığını, yüksek sesle söylemek.

- Yeni hatalar yapmaktan korkmadan, aynı/eski hataları tekrarlamaktan vazgeçmeye davet etmek.

Bilimsel sosyalizmin uluslararası önderlerinden üçünün ismine, "izm" takısı getirerek karikatürize bir zincirleme yapmak değil, gerçek maoculuk bu Komünar tavidir. Mao, insanların hata yapma hakkını sık sık vurguladı. Oysa, dogmatik "maocular", geleneğe eski hatalarından vazgeçme hakkını hala tanımıyor. Bu durum ve gelinek noktada, hala ölmediğini "hatalarım bile aynı"

vurgusuyla destekleyen anti-diyalektik kafaları, final besteleri olarak, "yalnızım yalnız" şarkısıyla başbaşa bırakmak gerekiyor.

İşçi sınıfı, üç yılda iki büyük "işçi baharı" yarattı. Bu, yirmi yılın ardından, hala "benim için bahar hep aynı" nakaratını, ayakta kalmanın kanıtı olarak kütsayan bir gelenekte takılıp kalmayı, olanaksız kılıyor. Sınıfın, böyle bir partiye/partilere, şunu söyleme hakkı vardır:

"Başka kapıya! O anahtarlar tedavülden kalktı, antika oldu."

Geleneğin iç sıkıntısı, kangren düzeyine çıkmıştır artık. Çünkü, sorun hata yapmak da değil. Ayak bağı olan, yirmi yıldır aynı hataları tekrarlama kısır döngüsüdür.

Komünarların göbek bağı

Gelinen aşamada, Komünarların gelenekle göbek bağına el atmaları zorunluluğu var. Neden?

Bilinebildiği kadarıyla, mutlak bir sistematığı olmamakla beraber, dünyanın belirli dönemeçleri varoldu ve varolacaktır. Tarihsel, sosyal, ekonomik, sınıfsal birikimin son kerteye varmasıyla, sosyalist maskeli bürokratik diktaların, topu topu birkaç yıl içinde altüst oluşlarını izledik. Bunu, sözkonusu altüst oluşları, en azami derecede kendi lehine kullanmak için her yola başvuran emperyalist haydutların, "yeni düzen" teori ve pratikleri izledi. Gorbacov'a karşı düzenlenen darbeye, "Sovyet" egemen sınıfları iç çatışmayı yeni bir aşamaya sıçratarak, dünyanın yaşanan

dönemecinde yeni dalgalanmaların zeminini yaratmakta. Türkiye'de ise, farkını koyan başlıca gelişmelerden biri olarak, Güney Kürdistan'da tampon bölge oluşturma; sürekli asker bulundurma, yani işgal vurgulanabilir.

Ve yaşadığımız süreç, dünyanın belirli/önemli dönemeçlerinden biri olarak, yıkıcılık ve yapıcılık çelişmesini, günden güne daha da yoğunlaştırarak olgunlaşmasını sürdürüyor.

Komünarlar da, iki yılı geçen geçmişlerinin artı ve eksilerini hesaba vurma anlamında, gelişen noktaya bir mim koymanın eşiğinde. Bu, kendine karşı bir iyi niyetin değil, yaşamakta olan uluslararası sürecin özgün bir parçası olarak, kendi süreçlerinin başdöndürücü zorunluluklarının ürünüdür.

Önemli bir nokta: Komünarlar çıkışlarından beri, vurgulanan zorunlulukları özgürlüklere dönüştürecek tek ve biricik dinamik olduklarını yutturma çabasına girmediler. Bu olumlu yaklaşımın, atılımların eşiğindeyken de sürdürülmesi, belirleyici bir öneme sahip. Ki içinden geçmekte olduğumuz, daha büyük bir saflaşma ve köklü atılımın ön aşamasıdır. Ya kanal asgari yeterlilikte açılacak, ya da yeni çıkmaz sokaklara sapılacaktır.

Komünarlar, genel devrimci dönüşüm bazında bir köklü atılım aşamasının sacayaklarından biri olma göreviyle karşı karşıyadır. Kendini karikatürize etme çağını geride bırakma erdemidir bu.

Komün, ard arda toplatılan sayılardan sonra, okuyucuya ulaşabilen son sayılarında, umudumuzu büyüten trajlarda seyretmektedir. Bunu, Komünar tavır ya da duruşun, netleşmeye hız verdiği bir süreç bağlamında ele almak anlamlı olacaktır.

Netleşme, kökleşmenin önadımıdır.

Kökleşme ise, kuramsal ve yapısal olarak kendini yeniden yeniden üretebilmenin zemini- dir. Daha önce 'göbek bağı' olarak tanımlanan, burada handikap olarak da adlandırılabilir. Nedir Komünarların başlıca handikapı?

Yapısal olarak, ayağını zemine indirip indirip kaldırma dar pratiği!

Yeni bir gelenek

Genel bir doğrudur; her yeni aşama, kendini

Teşhisin sağlaması birkaç kez yapıldığına göre, "hekimler kurulu'nun tedaviyi hemen başlatması dışında bir seçenek kalmamıştı. Ve tedavi başlamıştır. Her Komünar, yeterli hasadın kaldırılması için, uzmanlık alanında en yüksek performansı göstermelidir.

yeniden tanımlama ihtiyacı doğurur. Komünarlar çıkışlarında, geleneklerini yeniden tanımladılar.

Şimdi, kendilerini yeniden tanımlamak zorundadırlar. Çünkü yeni bir gelenegin eşiğinde bulunuyorlar.

Daha önce değinilen

bir olumluluğu, tekrar anımsatarak sürdürmek gerekirse; Komünarlar, içinden çıktıkları gelenegin, yeni bir varyantı olmayı seçmediler. Diğer kanatlar gibi, karikatürize yapılaşmalara heveslenmediler. Bu onları, ideolojik-politik köken farklılıklarına rağmen, başka yapı veya çevrelerden çıkan ve kendini yeniden tanımlayanlarla buluşmaya götürdü.

Tabloyu, temel öğeleriyle ortaya çıkaracak fırça darbeleri sürüyor.

Bu arada, belirginleşen manzaranın yamalı bohça olma riski, ortadan kalkmış değil. Karartılmaması gereken, muhtelif renklerle uyumlu, bütünlüklü bir manzardır. Ve bugünkü harmanlanma, gözleri kamaştırmamalıdır.

Kamaşma, kendi çapında bir körleşmedir.

Arabaşlığa dönülecek olursa; gelenekten her kopma, yeni bir gelenek oluşturmak zorundadır. Ki yeni kopuşların ebesi olabilsin. Komünar potansiyel, sorulara yanıt ararken buluşmanın ürünüdür. Çokseslilik ve birçok açıdan çelişkililik ise, bu arayışın bir ürünü. Ancak artık, kopuşun son ve yeni bir gelenek olmanın ilk aşamasına geçmeyi gerekli kılan günlerdeyiz. Farklı bir deyimle, değişik ideolojik-politik yapılardan gelenlerin, yeni bir aşamada benzeşmesi! Benzeşme, 'aramak'tan 'buluşmuş olmak'a atılan ilk adım sayılabilir.

Kendiliğinden bir arada olma, yerini bilinçli bir arada yürümeye bırakmalıdır.

Devrimi hazırlama süresinin çok uzun olacağı, güçlü bir olasılık. Devrimi hazırlayacak dinamiklerin içinde belirleyici olmayı amaçlamak, başka dinamiklerin katkılarını yoksaymayı gerektirmez. Kendine katma öngörüsü, başkasına katılma hoşgörüsünün ikiz kardeşi olarak yaşatılmak durumundadır.

* * *

Teşhisin sağlaması birkaç kez yapıldığına göre, "hekimler kurulu'nun tedaviyi hemen başlatması dışında bir seçenek kalmamıştı. Ve tedavi başlamıştır. Her Komünar, yeterli hasadın kaldırılması için, uzmanlık alanında en yüksek performansı göstermelidir. ■

İdeolojik belirlenişte kadın

"Cinselliği, yaşamımızın en doğal ve özel bölümü sayarız. Ama onu tanımlayan kültürel im-
gelerin gücü ve onu düzenleyen yasal, tıbbi ve sosyal uygulamaların çeşidi, cinsel yaşamları-
mızın her zaman inceden ineceye içinde yaşadığınız toplum tarafından biçimlendirildiğini
gösterir."

Sibel SEZER

Tarihin herhangi bir noktasında, herhangi bir coğrafya üzerinde, ezilenlerin içinde yaşadıkları koşulları irdelemeksizin, o koşulları değiştirmeye çalışmak bilimdisiliğin gazabına gebedir.

Genel açıdan veya sınıfsal düzeyde algılandığında "beylik" olarak nitelenebilecek bu sav, ezilmiş kesim kadınlar olduğunda ve hele coğrafya da ayağımızın altındaki toprak ise, güncelliğini hala koruyor demektir.

Kadının ne haldeliğini anlamamanın olmazsa olmazı, onu ideolojik düzeyde sorgulamak, irdelemekten geçer. Egemen ideoloji içinde kadının algılanışı ve kadında resmi ideolojinin yansıması konusu, kadınlar ve ezilmişler açısından vargıların tüm ürkütücülüğüne rağmen üzerinde durulması gereken bir alandır.

Nedir bu ideoloji?

Kitlesel şartlandırma düzeyi de diyebileceğimiz ideolojinin Engels'teki tanımı:

"Özdeksel (maddi-bn) koşulların meydana getirdiği bir üst yapı ürünü" şeklindedir.

Sözcüğün sözlük anlamı ise şöyle:

"Siyasal ya da toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir toplumsal sınıfın davranışlarına yön veren politik, hukuksal, bilimsel, felsefi, dinsel, moral, estetik düşünceler bütünü." (TDK Sözlüğü)

Sözcüğün yapıcısı Fransız Destutt de Tracy. Sözcük kökü şöyle;

İdea (görülen biçim)-Logos(bilgi)

İdeoloji (düşünceyi incileyen bilim.)

Sınıflı toplumlarda ideolojiler daima sınıflı bir nitelik taşırlar. Ancak bu taşıyıcılık basit bir üst-yapısal yansıma şeklinde olmuyor. İdeolojik dü-

Gelecek Kadın Mı? Lyna Segal, sy 103

zeyin görelî bir özerkliği sözkonusu. Zira düşünce, maddeden doğuyor ancak genel düzeyde bir kez kavranıldığında bilinçte bir işaret dili haline geliyor ve kendi iç yasalarıyla gelişmeye başlıyor.

Neyi amaçlıyor?

Günümüzde iki temel sınıf ve iki temel ideolojik alan vardır. Burjuvazi ve proleterya, burjuva ideolojisi ve sosyalist ideolojisi.

Karşıt sınıfların ideolojileri de daima bir savaşım halinde bulunuyor. Ancak çoğu kez ezilen sınıf, kendi sınıf bilincini kazanamamış olduğundan, egemen ideolojilerin taşıyıcılığını yapıyor. Ve sistem de bu taşıyıcılıkla koşut gönüllü boyuneğiş, -hatta kimi kez sınıf düşmanlarının ideolojisini savunuş- yolu ile tıkr tıkr işliyor.

Egemen sınıf, uzlaşmaz sınıfları birarada tutup, uzlaşmaz sınıf çelişkilerini perdelemek üzere ideolojinin istikrarının temel noktası olarak görür. İdeolojiyi kapitalist toplumdaki önemi kendini yeniden üretim sürecinde gösterir.

Üretimin nihai koşulu, *yeniden üretimdir*. Eski üretim ilişkileri üzerinden yeniden üretilmesi amaçlanan ise *üretici güçlerdir*. Üretim aletlerinin yeniden üretilmesi, artı-emek üzerinden sağlanan artık değer ile gerçekleşir. Fakat kapitalist üretimde kapitalist için en hayati, yeniden üretilmesi gereken araç, doğrudan emekçinin kendisidir. Zira üretimin yenilenmesi ancak emekçinin yeniden üretilmesi yoluyla gerçekleşebilir.

Emekçinin yeniden üretimini sağlayacak olan da ücret ve ideolojik düzey, yani toplumun kurumlar yoluyla siyasi, hukuki, sanatsal, etik vs. anlamda düşünsel yeniden üretimidir. Sözü edilen kurumların başlıcaları din, okul, aile, hukuk, siyaset, medya, vs.dir. İnsanlar kendilerini önceden belirlenmiş ilişkiler ve kurumlar içinde bulur

ve bu yolla yönlendirilir, şartlandırılırlar.

Ya alt-yapı değişince?

İktisadi temel değişmeksizin ideolojik düzeyde köklü değişmeler yaratmak imkansızdır. Her yeni sınıf, ekonomik, sosyal ve siyasal hegemonyasını kurunca eski ideolojiyi yeni üretim sistemine hizmet etmek için uygun hale getirir.

Ancak, altyapının değişimi ile birlikte eski ideolojinin topluca çözülmesi mümkün değildir. Eski sistemin ideolojisi yeni altyapı döneminde ya bir süre sonra çözülür ya da farklı biçimler altında yaşamaya devam eder. Zaten çelişki ideolojide mutlaklıktır, çelişkisiz ideoloji yoktur yani. Fakat çelişkinin varlığı, her zaman ideolojinin varlığını tehdit etmez.

Yeniden-üretim kimin eseri?

Kadının kapitalist toplumdaki yeri erkek egemen ideoloji ile belirlenmektedir. Kadının ezilmişliği kapitalist üretim içinde salt kafalara yerleştirilmiş bir ideoloji olarak kalmamış, sürekli olarak yeniden üretilen maddi bir temel üzerinde oturtulmuştur.

Şirin Tekeli, kadının yeniden-üretim sürecindeki yerini, ev kadını düzeyinde şöyle ifade ediyor:

"Ev kadını, kendisi doğrudan kapitalist üretim sürecinde değer yaratmadığı halde, kapitalist üretimin yapılabilmesi için son derece önemli bir rol oynamaktadır. Bu, kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesi bakımından elzem olan, işçi sınıfının emek gücünün yeniden üretimidir. Bunu bir bütün olarak işçi sınıfı kendi üzerine almıştır. Her gün, ertesi gün yeniden kullanacağı emek gücünü ve kendi yaşlandığında yerini alacak olan çocuklarını işçi sınıfı, emek gücünü kapitaliste satarak sağlar ve bu bireysel tüketimin gerçekleşmesinde, karısının emeği önemli bir rol oynar. Demek ki, emekçinin karısı sermayedar için emek gücünün yeniden üretilmesinde rol alan bir kategoridir. Üstelik kapitalist üretimde bu görevi bila-bedel yerine getirir."

(Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat, Şirin Tekeli, Birikim Yayınları, sy-43)

Kurgulanmış kadın

Beyin, yeni bir bilgiyle karşılaştığında, bu yeni bilgiye önceden varolan kodların belirleyiciliği ile tepki gösteriyor. Toplumsal bellekte değişim, yani yeni bilgilere yeni dosyalar açma

ivmesi daha da düşük. Kimi kez o kodları değil değiştirmeye kalkışmak, dile getirmek bile kendi başına bir devrim sayılabiliyor.

İdeolojik belirlenişin, egemen sınıf çıkarlarıyla metaforik birlikteliğinin en iyi örneği ise kadınlardır..

Kadına ilişkin kod haznemiz ise bir dolu gerçekten kopuk bilgiyle dolu. Dörtbin yıllık erkek egemen şartlanmışlığı, kadına dair imgelememimize derinlemesine nüfuz etmiş durumda. Kimi kez "pozitif" bilimlere dahi sızmış olan erkek-egemen bakış açısının antitezini yaratma süreci, bizi, haklı bir "bilimsel" şüphecilikle karşı karşıya bırakıyor.

Kadın, bin yıllardır hem ekonomik, hem de tinsel açıdan sömürülüyor. Her iki cins de, temel ataerkil tutuma göre yetiştiriliyor. Kadın, erkeğin üstünlüğü önyargısı ile daha aşağı bir yere konuyor. Ruhsal yapısı ise, bu cinsel sınıflamanın çizgileri içinde genişliyor.

"İdealleştirilen burjuva insanı -erkeği- mücadelecidir, rakipleriyle yarışmayı sever, onları altıtmeyi, yenmeyi ister, herkesten üstün olmak amaçladığı başlıca değerdir. Kendini kabul ettirebilmesi için, kendini ispatlaması gerekir. Oysa ki idealleştirilen burjuva kadından beklenenler tüm bu niteliklerin tersidir. Yani burjuva ideolojisinde kadın, erkeğin olumsuzlaşmasıdır. Mücadeleci değil, pasiftir; kendini kabul ettirmesi için kendini ispatlaması gerekmez, tam tersine yumuşak başlı olmalı, beklemeli, tabi olmalı, "erkeğini" desteklemelidir. Üstün olmak ona yaramaz, aksine o zayıf olmalıdır, korunmaya muhtaç olmalıdır ve onu koruyacak olan da erkek olmalıdır. O sadece duygusallığı, yumuşaklığı, sevecenliği ile "erkek" için dış dünyadaki mücadelelerinin yorgunluğunu ona unutturacak bir destektir, bundan başka bir şey olmak istememelidir." (age, sy.38)

Kadını ev işlerinden ve çocuk bakımından sorumlu tutan cinsiyetçi ideoloji, onu, bilgi edinme ve güç kullanma uğraşlarının dışında tutmayı haklı göstermeye çalışır.

Bütün, boyun eğdirme biçimlerinin kökenleri gibi kadınların ezilmişliğinin kökenleri de çoktan yitip gitmiştir. Kapitalizm, ataerkilliğin temellerini oluşturan üretim ve mülkiyet biçimlerini geride bırakmış olmasına karşın, toplumda erkeğin kadına egemen olması gereğini korumuştur. Bu hegemonya, ekonomik, hukuksal ve cinsel yaşama damgasını vurur.

Kutsal aile ocağı

Bir ilişkideki ezilme ögesini, bir karşıtlığın savasının varlığını yadsımak ya da saklamak ideolojinin işlevidir. Erkeklerle kadın arasındaki ezen ezilen ilişkisi de, diğerlerine göre çok daha incelikli ve gizli bir şekilde yürütülür. Çoğu kez, bir "kutsal aile ocağının" ardına saklanmıştır. Ki, erkek egemen ideolojinin temel dayanaklarından biri de bu "kutsal aile ocağıdır." Bu kutsallık kapitalist toplumda aile ve din kurumlarının içiçe geçmişliğinden doğmaktadır.

Kadın evine/ailesine "sadakatiyle" aşağılanır veya yüceltilir. Toplumdan yalıtılmış kadın "ev gibisi yok", "kadının yeri evidir" gibi avuntularla kendini ancak ev içinde güvende hissetmeye şartlandırılır. Eviçilik de kendi kültürünü yaratarak kadının kendisi için çizilmiş çerçeveye tam uyumu kolaylaştırır.

Aslında ev dışında çalışmak da kadını, onun için biçilmiş rolün dışına çıkarmaya pek yetmez. Zira kadınlar, dışarıda da "kadın işi" olarak adlandırılan, aslında ev işinin uzantısı durumundaki işlerde çalışırlar. Temizlik, büro işleri, öğretmenlik vs, aslında ev temizliği, çocuk bakımı gibi işlerin ev dışına taşmış şekilleridir ve bu mesleklerde en çok kadınlar çalışırlar.

Cinsiyetçi ideolojinin bir diğer yansıması ise kadının cinselliğiyle içiçe algılanışı. Toplumda ona verilen roller de bu işleviyle biçimleniyor. Özellikle iletişim araçları yoluyla verilen mesajlar, kültürel dağarcıktaki kadına ilişkin kodları, cinsellik kapsamı içinde oluşturarak toplumsal belleğe damgasını vuruyor.

Kadında ideolojik yansıma

Cinsiyetçi ideoloji, egemenliğini, kadınların da rızasını alacak şekilde kurar. Kadınlar da, bütün bir cins olarak bu egemenliğin boyunduruğu altında erkekler tarafından belirlenir.

Aile, okul, din gibi ana ideolojik aygıtlara katılması gereken kitle iletişim araçları sayesinde kadın kendinin ne ve nasıl olması gerektiğini görür. Tüm bu kurumlar, kadına dair benzer kodlar verir. Ve erkekler gibi kadınlar da kendilerini bu kodlar çerçevesinde görüp algırlar.

Verili değerlerin belirlenmişliği altında ki talep dışı kalmak istemeyen kadın, "ideal" kadına benzeşme çabası yolunda şartlandırır kendini. Amaç, erkeğin gözüne hoş görünmek ve serbest rekabet piyasasında kendine güvenli bir "kutsal ocağı" kurarak yine o verili değerlerle ben-

zeşme suretiyle "erkeği elde tutmak"tır. Bu şartlandırma ile kendini, bedeninin her parçasını, kozmetik ürün pazarı haline getirmiştir. Bu süreçten kazançlı çıkan ise kozmetik sanayisi olmaktadır elbette. Kadının varolan psikolojik şekillenmişliğini koz olarak kullanan reklamcılar, sürekli kadında yeni ihtiyaçlar yaratan malları sunarlar-örneğin deodorant kullanımı insanlarda olmadığında çok kötü koktukları ya-nılsamasını yaratmıştır.

Kadınlar, ev kadını kimlikleriyle tüketimin hem nesnesi hem de ajanıdır. Yine kendi hem cinslerinin kullanılması suretiyle piyasada reklam edilen tüketim mallarının ev içi ajanları konumuna getirilmiştir. Ruhsal boşluk, iş yaramazlık duygusu, sosyalibilite yetersizliği diğer alışveriş davetkari ideolojik mesajlarla birleştiğinde kadın huzuru, sevinci giderek artan oranda alışverişte buluyor. İletişim araçlarından kadınlara sık sık streslerini alışveriş yaparak atmaları salık verilir.

Aşk ilişkisinde de kadın ona biçilmiş "ideal" rolü yerine getiriyor. Erkeğin gölgesinde, yaşamında sevgi ilişkisinden başka herşeyin önemsiz olduğu, geleneksel ahlak anlayışının baskısıyla ömür boyu monogamiye tutsak ancak eşinin poligamik eğilimlerini/edimlerini elinin kınası sayıp onu daha yüce kendini daha aşağı gören bir psikoloji geliştirir. Dört duvar arasında oluşu, toplumsal bakış açısını ve ilişkilerini sınırlandırır. Egemen ideoloji, kadınlara yönelik mesaj bombardımanına -her ne kadar çağdışı ahlak anlayışıyla iğdiş etmişse de- aşkı temel almış olması ile kadınları sevgi ilişkisinde de yönlendirmiş olur. Kadınlar da bu belirlenmişlik ile aşkı yaşamlarının hemen hemen tamamını kapsayacak bir marazilikle algırlar. Tabii psikolojik ve toplumsal formasyonları bu maraza eklenince geriye çoğu kez yalnızca düşkünlükleri, çilekeş söylemler ve sevgiyi çocuğunda arama gibi eğilimleri kalır.

Sonsöz:

Herkes, bir parça da olsa egemen ideolojinin doğrudan veya dolaylı etkileniminden nasibini almış durumda. Sheile Rowbotham'ın sözü de işe kendinden başlamak isteyenlere:

"Bir tutkunun nedenini bilmek, o tutkuyu alt etmek için yeterli değildir. İnsan, o tutkuyu yaşamalı, karşısına başka tutkularla dikilmeli, ona karşı inatla savaşmalıdır, kısacası, insan kendini yeniden yoğurmalıdır." ■

Artığın gasbı ve azgelişmişlik üzerine bir kez daha

Geçen sayımızda, Amerika Çöküşte yazarı Raymond Lotta'nın yayınladığımız yazısının kalan bölümünü de yayınlayarak bitiriyoruz. Önümüzdeki sayılarda, devrimimizin sorunlarını, değişik yazar ve yazılarla tartışmayı sürdüreceğiz.

Artık sorununa dönelim. Ticari sermaye, esas olarak, sömürgelerde artığı, verimli bir şekilde yenden yatırmamıştır. Ticari sermaye, son derece geri üretim biçimleriyle karşılaşmış ve esas olarak ticaretle uğraşmıştır. Öte yandan ABD'deki ticari kölelik sanayi sermayesi hakimiyetinde olan bir dünya pazarına sık sıkıya bağlıydı. Fakat köle biçimi kendisini nispeten yapısal tecrit içinde yeniden üretti- üretim, teknik yeniliklerden dolayı değil, esas olarak, işin yoğunlaşması ve kölelerin (ve toprağın) eklenmesi yoluyla genişledi. Peki, günümüz dönemindeki emperyalist sermayeye gelince? Amerika Çöküşte şu noktayı vurguluyor:

"Emperyalizm, özünde Üçüncü Dünya'daki zenginliklerin çalınması olarak tanımlanmaz; bu anlamda sadece zenginliğin ele geçirilmesi değildir. Daha doğrusu, diğer biçimleri ihtiva eden enternasyonalleşmiş bir üretim biçimidir, gerçek ve dinamik değer ilişkileri tarafından yönetilen, ve genişlemesi için, sermayenin belirli tarzdaki tahsisatlarını, ve zıddına dönüşerek oransızlıkları ve dengesizlikleri daha da aşırılaştıran, üretim ilişkilerinin somut dönüşümlerini gerektirir." (1)

Başka bir deyişle, ele aldığımız şey, enternasyonalleşmiş bir kapitalist birikim sürecidir -artı-değerin yaratılması, değer (sanayilerin farklı teknik oluşumu, farklı verimlilik ve farklı ücret düzeyleri sonucu) transfer edilmesi, sermayenin teknik- ekonomik zorunlulukların giderek daha fazla nüfuz ederek sardığı kapitalizm-öncesi biçimler, ve ezilen ülkelerden (üstte sözedilenlere ve tekelliliğin uygulamalarına bağlı olarak) değer gaspedilmesidir. Ancak, ve önemli olan nokta da budur, ezilen ülkelerden artı-değer gaspedilmesi, büyümeyle bağdaşmaz değildir. İşaret ettiğimiz gibi:

"Emperyalist sermaye bu ülkelerin ekonomilerini geliştirebilir, ve uzun dönemde de geliştirmek zorundadır. Fakat bunları, emperyalist bir temelde - özellikle, yabancı sermaye açısından elverişli bir te-

melde- ve hem bu ülkelerdeki geniş kitlelerin refahı hem de nispeten düzenli bir sosyal yapılanmanın gelişmesi ile çelişkili bir şekilde geliştirmek zorundadır." (2)

"Yeni Uluslararası Ekonomik Bir Düzen" savunan birçok kişi (ve birçok devrimci milliyetçi), ezilen ülkelerden sadece artık çekilmekle kalınmadığına, fakat tekrar geri yatırıldan daha fazla artığın alındığına işaret ediyorlar. İddiaya göre bu artıklar milli güçler tarafından kullanılsaydı, daha fazla miktarda yerli yatırımlar olurdu ve gelişme, geniş kitlelere daha yararlı bir şekilde ilerlerdi. Bu iddia hem yanlış hem de tehlikelidir. İnkâr edilmeyecek kadar doğru olan şey, ülkeye geri gelen karların, uzun dönemler boyunca, çoğunlukla Üçüncü Dünya'ya yapılan yeni yatırımlardan daha fazla olduğudur. ABD Ticaret Bakanlığı resmi verilerine göre, 1960-72 dönemi esnasında, Latin Amerika'dan ABD'ye geri gelen gelir, ABD'nin Latin Amerika'ya yaptığı net sermaye yatırımlarından 9,2 milyar dolar daha fazla olmuştur. (3) Ancak bu durum bile gelişmeyle bağdaşmaktadır. Gerçekten de, savaş sonrası dünya ekonomisinin genişleme aşaması sırasında, iç kaynaklarının özgül konumunun dünyadaki talebin çerçevesine özgül bir şekil uyması ve dünya mali ağına girmeleri, bu ülkelerin bazılarında, emperyalist genişlemenin ihtiyaçlarına uygunluk arzeden bir endüstrileşme süreci başlatmıştır. Aynı zamanda, emperyalistlerin sebep olduğu büyüme, korkunç bir karşılık talep etmiştir. Hongkong'da, emekçiler ordusunun %60'ı, haftada yedi gün çalışmaktadır; Güney Kore, dünyanın en yüksek kaza oranına sahiptir; İhraç İşleme Bölgelelerinde çalışanların en geniş kesimini oluşturan, çoğunluğu 14-24 yaşları arasında olan kadınlar vahşi ve eziyetli çalışma şartlarına maruzdurlar. (4) Tarımın ticarileşmesi ve genel olarak para ekonomisinin kırsal alanlara yayılması, şimdiye dek kendikendilerine yeten fakat şimdi varlıkları zorla marjinal hale getirilen birçok üretici için ezici bir yük olmuş-

tur. Ancak bu süper sömürünün, kutuplaşmanın ve eziyetin diğer tarafı, proleteryanın büyümesi ve sosyal emeğin verimliliğinin artması özet olarak, ezen ve ezilen ülkeler arasındaki genişleyen ve keskinleşen ayrışım temelinde, üretici güçlerin gelişmesidir.

Bağımsız temeldeki bir kapitalizmin, her nasılsa geniş kilelerin ihtiyaçlarına hizmet edeceğini iddia etmek, kapitalizmin doğasını maskeleyerek, Ve Üçüncü Dünya'da bağımsız bir kapitalist yolun yaşayabilir ve dayanıklı bir seçenek olduğunu düşünmek, içinde bulunduğumuz devrim dinamiğini anlamamaktır. Dünya ekonomisinin iççeliğinin gayet gevşek olduğu, ve farklı toplumların kendi kendilerini devam ettirerek, uluslararası alanda birbirlerinin tamamen dışında birimler ve üretim süreçleri şeklinde birbirleriyle ilişki içine girdiği, kapitalizmin yükseliş çağında değiliz. Gelişen ülkeler, birliğini sermayenin enternasyonalleşmesinden alan bütünsel bir dünya ekonomisinin tamamlayıcı parçalarıdır. Bizimde iddiamız, ezilen ülkelerin ekonomilerinin, ya mali sermayenin mantığına ya da proleterya diktatörlüğü ve proleter dünya devriminin mantığına göre yönetilebilecekleridir. Deng Siao-ping bunu anlıyor onun tek problemi, yeni endüstrileşen bir komprador olma rüyasının, içinde bulunduğumuz derinleşen ekonomik kriz ve yaklaşan emperyalistlerarası çatışma döneminde, kabusa dönüşmesidir.

Tartışma daha tahrik edici bir şekilde sürdürebilir. Örneğin, varsayın ki Allende Hükümeti iktidarda kaldı ve -dışardan borç almayı redderek, yine de herşeyi kapitalist temelde yapılarak -bir ulusal kapitalist gelişme programı başlattı, emperyalistler de biz karışmayız tavrı aldılar (porgramın hayalperest olduğu şimdiden belli oluyor). Yerli birikim açısından, bundan sonra ne olabilir? Bir kere, böylesi bir ekonominin canalcı sektörleri, uluslararası üretim standartları düzeyinde işlemeyecekleridir. Ve üretim verimliliğinin uluslararası dağılımıyla çelişki halinde olmalarıdır. Bu durum, temel ihtiyaçların ve parçaların ithaliyle ilgili olarak döviz güçlükleri içerecektir zira böyle bir rejim, gelişmenin iç işleyişi yüzünden emperyalist dünya pazarından tayin edici kopuşu gerçekleştiremeyecektir, ve tahmin edilebilecek kapitalist sebeplerden dolayı bunu yapmaz da. Bundan da öte, bazı sektörlerin korunması, diğerlerinin "dünya standartlarına uygun" bir teknoloji kullanmasını ve en ucuz (uluslararası düzeyde üretilmiş) girdiler elde etmesini etkili bir şekilde engelleyecektir. Sonuç olarak, rejim verimsizliğine para tahsis ediyor olacaktır -bu da fazla uzun sürmeyecektir. Kapitalizmin her türünün pekiştirdiği çarpık tüketim biçimleri de başka güçlükler ortaya çıkacaktır (bunların içinde lüks malların ticaretine bağlı

karaborsacılık önemli bir yer kapsayacaktır.

Çok daha fazlası hipotezler halinde sunulabilir. Söylenmek istenen şudur ki sonunda rejim bu sınıf perspektifi açısından, Deng'in (ve çarpık bir anlamda Mozambik ve Nikaragua'nın da) dışardan borç almayı ve bununla birlikte gelen denetimi kabul etmekte haklı olduğunu görecektir. Her ne kadar yeniden yatırımlar biçimde kazanılardan daha fazla artık, emperyalizme kaybedilebilecek olsa da, bu ekonomiler, uluslararası sermaye ve teknolojiye yararlanarak, ve dünya emperyalist ekonomisine tamamen entegre olarak, bugünün dünyasında kapitalist bir temelde daha hızlı büyüyeceklerdir. Henüz kumandada olan değer yasasının, uluslararası rekabet ve azami kar elde etme müziğiyle dansetmeyi reddetmesi mümkün değildir. (Elbette, kısa vadede, böylesi milli kapitalist bir rejimin mümkün olacağı düşünülebilir; ve nispeten gelişmiş bir Üçüncü Dünya ülkesinin, dünyadaki çelişkiler kargaşası içinde, emperyalizme doğru bir sıçrama kaydedebileceği ihtimali önceden yadsınmaz) Burada, yapıları, emperyalizmin savunulması değil, proleterya önderliğindeki devrimin lehine kanıt sunmadır!

Ne de söylenenler, sömürge ve yarı sömürgelerde yeni demokratik devrimin geçerliliğini inkar etmeye götürür. Bir kere belirtildiği gibi, bugün dünyada feodalizmin hiçbir şekilde, ne ezilen ülkelerdeki ekonomik temelin ne de üst-yapının bir olgusu olarak aşılmış değildir. Feodal tarım yapılarının önemini kaybettiği yerlerde dahi, iç dönüşümün bir ön şartı olarak, emperyalizmin defedilmesinin stratejik gerekliliği, ve emperyalist dünya pazarına bağımlılığı koparmanın zorunluluğu, milli burjuva güçlerle ittifakları gündeme getirebilir ve büyük ihtimalle getirecektir.

Amerika Çöküşte'de vurgulamış olduğumuz birşey de, ezilen ülkelere emperyalizmin nüfuz etmesinin, onları sadece uluslararası para bozukluklarıyla, dünya çapında ekonomik gerilemelerle ve şiddetli fiat ayarlamalarıyla karşı karşıya bırakmadığıdır. Bu, yapısal olarak, bu ekonomilerin emperyalist düzene tabi konumda girmelerini yansıtan özgül bir gelişme tarzına yol açar. Bu ekonomiler, gelişmiş ülkelerde bulunan uyumluluğu aynı derecede sergilemezler; bizim deyimimizle kalp atışları, başka yerden kaynaklanır. Yabancı sermaye, nispeten bağımsız ve karşılıklı bağımlı bir sanayi tabanının oluşturulması için gerekli olan tarzdaki ileri geri bağları yaratmaz; gelişmiş sektörlerde uygulanan teknolojinin çoğu ekonomiye baştanbaşa yayılamaz; yollara, depolamaya ve dağıtım sistemlerine yapılan ağır yatırımlar, sık sık, yabancıların yerleştiği bölgelerin, ya da "hava kabarcıkları"nın gelişmesini içerir; aşırı bir

hızda ve kaotik şehirleşme, ve tarım sektörünün genellikle yavaş ve dengesiz gelişmesi, büyük çapta işsizliğe yol açar; üçüncü sektör (yönetim kademesindeki profesyonellerden ve hizmetçilerine kadar) tüm çalışanların (hizmetçiler yönünden düşük-çalışanların) orantısız çapta büyük bir bölümünü temsil eder; devlet ve ordu harcamaları asalakça büyümeler ve deformasyonlar yaratır; ve devasa bir borç birikimi, bu gelişme modeline eşlik eder.

Kesindir ki, bazı Üçüncü Dünya ülkeleri için belirli dönemlerde GSMH'daki büyüme oranları oldukça etkileyicidir. Ancak bu GSMH'nin içi açılıp incelendiğinde, çok farklı bir görüntü, bütünlüksüz ve dışa dönük bir gelişme ortaya çıkar. Ezilen ülkeler, ne gecikmiş bir Avrupa stili ilkel kapitalist birikimden geçmekte, ne de düşük düzeyde bir üretim gelişmesine itilmektedirler. Durum daha karmaşıktır ve bu ekonomilerin devrimci bir şekilde dönüştürülmesi, büyük bir görevdir. Örneğin, İran, Çin'in 1930'lardaki durumundan daha gelişmiş olduğu halde, dünya ekonomisine de daha fazla entegre olmuştur, ve bu böylesi bir ekonomiyi yeniden yönlendirme de, devrimci bir rejimin karşısına önemli zorluklar çıkartır. Bazı ülkelerde, iktidara gelen proletaryanın, tarımsal üretimi çeşitlendirmek ve genişletmek amacıyla büyük çaptaki tarım çiftliklerini bölmek ve toprağı yeniden dağıtmak zorunda kalacağı, şehirlerdeki nüfusun, kırsal yerleşim yoluyla çeşitli derecelerde azaltılması gerekebileceği, veya sık ormanlardaki petrokimya fabrikalarının boşaltılmasının gerekli olabileceği akla yakın ihtimallerdir. Başka durumlarda, üretici güçlerin ve mülkiyet biçimlerinin sosyalizasyonunda büyük ve hızlı ileri atılımlar kaydetmek mümkün olabilir. Her halükarda, çarpıtılmış ve anlamsızlaştırılmış bir ekonomiyi, devrimci gelişmenin ihtiyaçlarına göre yeniden kalıba sokmak, emperyalizmle köklü bir kopuşu gerçekleştirmeye bağlıdır ve kitlelerin en çoşkulu bir şekilde harekete geçirilmesini gerektirir.

Yanlış modellerden kopmak

Baran, "azgelişmişliğin morfolojisi" adını verdiği konuda verimli araştırmalara ilham vermiştir. Samir Amin, çarpıtılmış bir ekonominin özelliklerine en tahlilci dikkati ithaf edenlerin başında gelir. Dahası, Baran ve özellikle onu izleyenler, Üçüncü Dünya'daki değişikliklerin yer alması ve almakta olduğunu görmekteydiler. Kabul etmektedirler ki, emperyalizm verimli yatırımları genişletmek zorundadır; ve bazı siyasi koşullar altında, bu mümkün olur.

Fakat, bağımlılık teorisyenlerinin büyük çoğunlu-

ğuna göre emperyalizm, genişleme şartlarındayken bile, yeni-sömürgelerdeki üretici güçlerin gelişmesini dar anlamda kısıtlar. Bunlar da, sonunda Baran ve Sweezy'in yeni Marksizminin durgun ve düşük tüketim problematine düşmektedirler. Son günlerde çıkan bir makalesinde, Amin, emperyalizmin niçin normal durgun durumundan köklü bir şekilde kendisini kurtaramadığı, ve krizin niçin önünde sonunda patladığı konusunda şu açıklamayı sunuyor:

"Sweezy'nin ortaya koyduğu teze, yani, kapitalist biçiminin, özünde talep yetersizliğinden ızdırap çektiği teze katılıyorum: üretimin ve bu üretimi devam ettirmek için gereken yatırım mallarının emilmesi için gerekli olan düzeye doğrudan sokulmayan ve bunun hakimiyeti altına girmeyen ücretler ve bağımsız üreticilerin gelirleri, 'otomatik' olarak kendilerini daha yukarı düzeye uyarlamazlar...

Devrimizde, büyümenin ve karın genel dinamiğini tayin eden, merkezde, emeğin gelirlerini yukarı tırmanması ile çevrede, durgunluk ve aşağı doğru basınç şeklindeki gelişki/tamamlayıcı diyalektiktir."

Dolayısıyla, bu görüşe göre, karın dünya çapındaki maksimizasyonu (azamileştirilmesi-çn) dünya-daki toplam arzın, toplam talebi geçmesi durumuna yol açar, ve bu da, vehameti, çevredeki (ücretler düşük kaldığı için, iç pazarın gelişmesini engelleyen ve ithalata yönelik bir büyüme modeline bağlı olan) aşırı-sömürden dolayı ortaya çıkan bir problemdir. Öte yandan bizim görüşümüz, krizin, sermayenin dünya çapındaki yapılanması ve karlılığı açısından kavranması gerektiği şeklindedir. Daha özgül anlamda, sermayenin karlı bir şekilde yeni üretilmesinin önündeki engeller, hem gelişmiş hem bağımlı ülkelerde ortaya çıkar.

Emperyalizmin ezilen ülkelerde bir engel teşkil etmesinin sebebi, büyümeye tamamen karşı olması ya da yatırım yapmayı reddetmesi, ya da ilişkiye girdiği ülkelere durgunluk eğilimleri sevk etmesi değildir. Emperyalist çağda, birikim, dünya çapında bir gelişme sürecini içerir; ancak bu, son derece dengesiz bir şekilde olur ve gelişmeyi saptıran, hatta genişleme krize yol açtıkça gelişmeyi engelleyen, oldukça özgül üretim ilişkilerine göre yönelir. Bu sürecin kesin itici gücü ve boyutları sermayenin özgül yapılanmasına, siyasi-askeri saflaşmanın somut durumuna ve üretici güçlerin daha önceki gelişmesine ki bunların hepsini dünya çapında bir savuştan diğerine uzanan spiraller olarak kavramlaştırmış bulunuyoruz-bağılıdır.

1950-1970 yılları arasında, Üçüncü Dünya'daki üretim endüstrisinin yıllık gelişme oranı, Büyük Britanya ve Fransa'nın 18. ve 19. yüzyıldaki "fırlama" dönemlerindeki yüksek olmuştur (yine belirtil-

anlaşılması

mesi gerekir ki Üçüncü Dünya'daki üretim endüstrisinin başlıca kaynakları, nispeten küçük bir ülkeler çerçevesidir.) Bugünkü kapitalist güçlerin, onları şekillendiren endüstriyel tecrübelerini Üçüncü Dünya'da olup bitenlerle karşılaştırırken ortaya çıkan yapısal farklılık, ilk gruptaki ülkelerin endüstrileşmesine, muazzam tarımsal verimliliğin eşlik ettiği hatta önemli yönlerden bunu hazırlamış olduğu sorunudur. Endüstri devriminin kırk ile altmış yıl öncesi arasındaki dönem içerisinde, tarımsal verimlilik göz kamaştırıcı bir büyümeden geçmiştir. Üçüncü Dünya'da tarım sektörü, el ürünleri ve gasp sektörlerinin gerisinde kalmakla kalmamış, aynı zamanda birçok ülkede durgunluk ve düşüş dönemlerine girmiştir. Bunun hem emperyalizmin önderliğinde olan gelişmenin çarpıtıcı özelliği, hem de Avrupa'daki kapitalist gelişimin ilk aşamaları esnasında gerçekleşen emperyalist nüfuz ve dönüştürme sırasında kitlelerin maruz kaldığı karşılaştırılması mümkün olmayan eziyet konularında fikir vermektedir.

Gözlerini tek bir zaman çerçevesine ve tek bir bölgeye diken birçok gözlemci, emperyalist birikimin genel itici gücünü kavramayı başaramamaktadırlar. Baran, 1930'ların tecrübesinden dolayı bir parça ampirik geçerliliği varmış gibi görünen bir durgunluk modeli inşa edebilmiştir. Britanyalı marksist Bill Warren, *Kapitalizmin öncüsü Emperyalizm* adlı kitabında, Üçüncü Dünya'da ikinci bir kapitalist endüstrileşme dalgasının gerçekten yer almakta olduğu konusunda geniş belgeler sunabilmek için bu helezonun ileri hamle aşamasını kullanabilmiştir (Warren'in büyüme indekslerini eleştirisiz kabul etmesi ve emperyalist sermayeyle yerli sermayenin arasındaki farkı silmesini üzerinde burada ayrıntılı olarak durmanın gereği yoktur). (5) Amerika Çöküşü'nün vurgulamış olduğu nokta, emperyalizmin dünya düzeyinde, üretici güçlerin gelişmesine ihtiyacı olduğu -ve bu gelişmeyi ileri doğru itme kapasitesine sahip olduğu-dur. Mali sermaye, dünya ekonomisini birleştirir ve içinden geçip yayılır. Emperyalizmin, artideğeri merkezileştirip yeniden dağıtma/paylaştırma kapasitesi, herhangi bir zaman diliminde belirli ülkelerdeki birikim sürecindeki tıkanmaları gerçekten hafifletebilir. Fakat bunun nihai etkisi, dünya çapında gelişmeleri yaymak ve yoğunlaştırmaktır. Emperyalizmin doğurduğu bütünlüksüz yeni-sömürgeci gelişme, emperyalist krizin tam ve şiddetlendirici bir ögesi durumuna gelir. Ve gelişmiş ülkelerdeki kişi başına gelirle bağımlı ülkelerdeki kişi başına gelir arasındaki uçurum, genişlemeye devam eder.

"Zincire Vurma" kavramının

Sonuç olarak, zincire vurma kavramının anlamı ve kullanılışı ile ilgili bazı felsefi sorunlara değinmek istiyorum. Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı'nın giriş bölümünde Marks şöyle söylüyor: "Hiçbir toplumsal düzen, içerisinde yer alan tüm üretici güçler gelişmeden, hiçbir suretle yok olmaz." Bu nasıl yorumlanmalıdır? Reformist ve revisyonistlerin yorumu büyük bir sır değildir: Devrim, büyümin son damlası da kapitalizmden sıkılıp çıkarılınca kadar gerekli ve akıl karı değildir; ya da bunun bir neticesi olarak, sosyalizmin misyonu, burjuvazinin bıraktığı yerden başlamaktadır, daha doğrusu, meta akışını ve sermaye stokunu yükseltmektir. Bunun marksizm olmadığını söylemek yeterlidir. Eleştiriye Katkı'daki pasajla ilgili olarak, bir makalede şu yararlı yorum yapılmıştır: "Marks'ın bu aşırı ifadesi, kendi siyasi içeriği içerisinde kavranılması gereken bir abartmadır. endüstriyel gelişmeyi sadece onu lanetlemek amacıyla incelemiş olan, ve modern işçilerin ihtiyaçlarının maddi gereklerini gerçekçi bir şekilde ölçmeyen Prodhon ve ütöpik sosyalistlere karşı polemiklerini yansıtmaktadır." (67 Marks'ı kapitalizm sadece üretici güçleri daha fazla geliştirme imkanlarını tamamen kullanıp bitirdikten sonra yok olur şeklinde yorumlamak, Komünist Manifesto'da söylediği ve Kapital'in başından sonuna temel bir çizgi olan varolan şu noktayı unutmak olur: "Burjuvazi, üretici güçleri sürekli devrimciyleştirmeksizin varolamaz." (7)

Kapitalizm, dinamizmini ve teknolojik canlılığını kaybettiği için değil, aksine kendi öz dinamiği, eninde sonunda sürekli genişlemesi önünde daha yüksek ve aşılabilir engellerin ortaya çıkmasına yol açtığı için üretici güçleri zincire vurur (dünya ekonomisinin bugünkü durumu buna kanıttır). Ve emperyalist çağda, bu engeller sadece dünya savaşı yoluyla aşılabılır. Gerçekte de, bu yüzyıl içerisinde, sermayenin tayin edici boyuttaki yeniden örgütlenmesi, iki dünya savaşı temelinde ortaya çıkmıştır. Üretici güçlerin dünya çapındaki gelişimi, kapitalizmin yeniden kuvvet kazandırıcı mekanizmalarının şiddet, yıkım ve dehşetini daha da yoğunlaştırmış ve bütün dünyaya ait olma özelliğini pekiştirmiştir. Zincire vurma kavramı bir başka anlamda da -sadece kapitalizmin iç mantığı ve işleyişi ile ilişkili olarak değil, tüm bunların kapitalizmin zıddına ilişkin neleri ortaya çıkarmış olduğu anlamında da kavranılmalıdır. Alternatif bir sosyal ilişkiler ağı, insanlığın maddi ve toplumsal gelişmesini kapitalizmin menettiği şekilde ve derecede ilerletmeyi mümkün kılan bir ilişkiler ağı gündemdedir.

Bu da sosyalizmin neleri mümkün kıldığı ve sosyalist gelişmenin nasıl ölçülmesi gerektiği sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Mao bu sorunun meta miktarlarına ve büyüme hızlarına indirgenemeyeceği konusunda gayet açıktır. Büyük Atılım, diyordu Mao, dar ekonomik bakış açısından ele alındığında bir başarısızlık olarak değerlendirilebilir; ancak neleri yarattığı ve dizginlerinden boşaltıp ileri fırlattığı açısından bakılırsa, çığır açan bir girişimdi. (8) Aynı şekilde, Çin'deki devrimci güçler, 1970'lerin başında, dünyanın diğer yerlerindeki (bazı Üçüncü Dünya ülkeleri de dahil) büyüme hızlarının daha yüksek olduğuna işaret eden kapitalist yolcularla mücadele içindeydiler. Çin ekonomisi aslında gerçekten muazzam ilerlemeler kaydetmekteydi -o dönem de yayınlanan ABD Kongre araştırmalarına bir göz atılacak olunursa, burjuvazinin bile bunu itiraf etmek zorunda kaldığı görülür. (9) Ancak yine de, devrimciler büyüme ve gelişmeyi nitel açıdan, Dört Bütünlerin (10) üstesinden gelme ve dünya devrimini ilerletme açısından değerlendiriyorlardı; yani, üretimin kumandasına siyaseti koymuşlardı.

Elbette ki sosyalizm emeğin verimliliğini yükseltmeli, bilimin ve teknolojinin gelişmesi ve kullanılması için geniş yollar açmalıdır. Ve bunu da yapar: kısımları kapitalizmin israf, kaos, ve mantıksızlıklarını ortadan kaldırarak; fakat daha da önemlisi geniş kitlelerin hareketliliğini ve yaratıcılığını dizginlerinden boşaltarak. Bu, sadece bir slogan değildi. Üretici güçler aletlerden ve insanlardan oluşur. Ancak insanlar temel öğedir: aletler, insanlar tarafından yaratılır, kullanılır ve icad edilir; bilim ve teknoloji insanlar tarafından keşfedilir. Marks'ın işaret ettiği gibi: "tüm üretim araçları içerisinde, en büyük üretici güç, devrimci sınıfın kendisidir." (11) Ve bahsettiği de, bu sınıfın dünyayı değiştirmeye yeteneğidir. İnsanların yaptıkları seçimler ve kullandıkları inisiyatiflerin, toplumdaki genel maddi gelişme tarafından koşullanmaları ve kısıtlanmaları, ve insanların üretim ilişkilerinin yapılanması içerisinde objektif yerler işgal etmeleri, sosyalizmin özgürleştirdiği en önemli üretici gücün insanlar olduğu gerçeğini değiştirmez.

Emperyalizm, üretici güçleri, tekellilik öncesi kapitalizme oranla değil sosyalizmin potansiyeline oranla zincire vurur. İnsanlık tarihsel bir eşığe varmış bulunuyor: toplumsal üretimi dünya çapında sömürsüz bir temelde örgütlemenin maddi temeli artık mevcuttur. Kapitalizmin, tarihsel misyonunu tamamlamış olduğunu belirten de, üretim güçleri ve ilişkilerinin şiddetli bir çatışması karşısına dikilen bu ihtimalin ta kendisidir. Toplumsal gelişmeyi ilerletme gerçeği olma açısından, tekellilik aşamadaki kapitalizm, gerçekten ve inkar edilemez surette can çekiş-

mektedir. Bundan da öte, dünya kapitalist sisteminin varlığını sürdürmesi, sosyalist gelişmeyi engellemiştir. Devrimci Çin'in, Hindistan'ın savaş sonrası tecrübelerine ilişkin başarıları olağanüstünün daha altında birşey değildi. Ancak bunlar, dünya sosyalist gelişiminin içerdiği potansiyelin kısıtlı bir belirtisini teşkil ediyordu. Açıkta ablukalarının ve iktidardaki proletaryanın karşı çıkma yapısını kısıtlama yollarının da ötesinde, emperyalizm, en tayin edici üretici gücün, insanların dünya çapında kullanımının önünde bir engel olarak durmaktadır. Zincire vurma sorunu esasında, çağın sorunudur. ■

DİPNOTLAR

- 1-) *Amerika Çöküşte*, syf: 109
- 2-) *Günümüzdeki İş araştırması*, Ekim 1970, Tablo 9, syf: 31; Eylül 1973, Tablo 7, syf: 24
- 3-) Teresa Hayter, *Dünya Yoksulluğunun Yaratılması* (Londra: Pluto, 1982), syf: 106-107
- 4-) Samir Amin, "A.G. Frank ve Kriz", *Monthly Review*, Kasım 1983, syf: 53-54
- 5-) Bill Warren, *Kapitalizmin Öncüsü Emperyalizm* (Londra: Verso, 1980)
- 6-) Richard Miller, *Marks'ı Tahlil Etmek* (Princeton: Princeton Univ. Yayınları 1984), syf: 178
- 7-) *Komünist Partinin Manifestosu*, Karl Marks ve Frederik Engels, Seçme Eserler (New York: International, 1972), syf:38
- 8-) Bkz: Bob Avakian'ın tartışması, *Mao Zedung'un Ölüm-süz Katkıları*, (Chicago: RCP yayınları, 1979), syf: 112-117
- 9-) Şuna da işaret etmek gerekir ki, Paul Bairoch, Üçüncü Dünya'daki ekonomi gelişmeler üzerine yaptığı yetkin araştırmasında, Çin'deki 1950-72 yılları arasındaki devrimci tecrübe, tarıma öncelik tanıyan, ve bu temelde Çin ekonomisinin tüm sektörlerinde büyük kazanımlar elde eden eşsiz bir gelişme programı görmüştü. Bkz: Paul Bairoch, *Üçüncü Dünya'nın 1900'den Bu yana Ekonomik Gelişimi* (Berkeley: California Univ. Yayınları, 1977), syf: 188-193, 201-203
- 10-) Dört Bütünler'den, Marks'ın *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri* 1848-1850'de belirttiği, şu noktalar kastediliyor, proleterya diktatörlüğü, "genel olarak sınıf ayrışmaları"nın, bunların üzerinde yükselttiği "üretim ilişkileri"nin, bu üretim ilişkilerine uygun "tüm toplumsal ilişkiler" in ortadan kaldırılması, ve bu ilişkilerin yolaçtığı "tüm fikirler" in devrimcileştirilmesine doğru gerekli geçiş noktasıdır.
- 11-) Karl Marks, *Felsefenin Sefaleti* (New York: International Publishers, 1963) syf: 174.

Görevleri ve özü bakımından aynı şeyler mi?

Bu konuyla ilgili ilk yazı, Komün'ün 1. sayısından başlayarak, "Proletarya Demokrasisi ve Diktatörlük" başlığıyla, üç bölüm halinde yer almıştı. Daha sonra, 10. sayıda "Demokratik Devrimden Sosyalizme" başlığıyla, üç bölümlük bir yazı daha yayınladık. İki arkadaşımızın, bu konuda kaleme aldığı kişisel görüşlerini de, bu sayıdan başlayarak iki bölüm biçiminde yayınlamayı yararlı bulduk.

Komün

Murat YORULMAZ/ Cemil TOPRAK

Komün'ün 1. sayısından başlayarak, üç sayı devam eden "Proletarya Demokrasisi ve Diktatörlük" başlıklı bir dizi yazı yayınlandı. 3. sayıdaki bölümün başlığı ise şuydu: "Sosyalizm de iktidar ve ittifaklar"

Bu bölümde, Arnavutluk Emek Partisi ve onun bu konuyla ilgili görüşlerini doğru gören akımların "eleştirisi" yapılmaktadır. Devamla, 1949'da Çin'de kurulan "Demokratik Halk İktidarı"nın özünün proletarya diktatörlüğü olduğu, "ispatlanma"ya çalışılmaktadır.

Yazarlar çok doğru olarak, "marksizm-leninizmin genel ilkeleri ve bu anlamda proletarya diktatörlüğüne ilişkin evrensel ilkeleri, her yer için geçerlidir.." tesbiti yapmaktadır. Devamında, "bölgesel, ulusal, sosyal, kültürel farklılıklar bu genel ilkelerin, her bir halkada özel bir biçim almasını şart koşmaktadır." demektedirler. Bu "farklılıklara" katıldığımızı belirtmek isteriz.

Proletarya diktatörlüğü ile, demokratik halk diktatörlüğü (ya da halk diktatörlüğünün bir biçimi olan ve içerik olarak da aynı görev ve kapsama sahip olan) işçi köylü devrimci demokratik diktatörlüğü gerek görevleri bakımından ve gerekse ittifaklar bakımından bir ve aynı şeyler midir?

Yoldaşlar yazılarında, buna "Evet" diyerek, bunu kanıtlama çabasında yoğunlaştılar. Bu "evet" çabasının, boşuna olduğunu söylemek durumundayız. Bu her iki iktidar biçiminin, görevleri ve içerdiği ittifaklar kapsamını incelemeye çalışalım.

İşçi köylü devrimci demokratik diktatörlüğü üzerine

Bilindiği gibi Lenin, Çarlık Rusya'sında bu sorunu dönemin Menşevikleri ile yoğun bir şekilde tartışmıştı.

Lenin'le Menşevikler arasında yürüyen tartışma, Rusya'daki demokratik devrim sonucu oluşacak olan iktidarın biçimi, niteliği ve bu iktidarın ittifakları, bu devrime önderlik ve devrimin görevleri gibi konuları içeren kapsamlı bir tartışmadır.

Bu tartışmalarda Lenin, çok açık bir şekilde o dönemin Rusya'sındaki devrimin "Burjuva demokratik bir devrim" olduğunu, bu devrimin sonucu oluşacak olan iktidarın ise "işçilerin, köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü" olduğunu ve bu iktidarın içinde burjuvazinin bir kesiminde yer alacağını ve benzerini Menşeviklere karşı savunmuştur.

Çünkü Lenin'e göre bu devrimde burjuvazinin bir kesiminde çıkarı olduğunu, bu çıkarın bir sonucu olarak, bu devrimde proletarya ile burjuvazinin "irade birliğinin" olduğunu, ama bu "irade birliği"nin geçici olduğunu ve günü geldiğinde burjuvazinin dışlanacağını ve devrimin seyrinin değişeceğini ve yeni görevlere sahip, yeni bir iktidar biçiminin (özde işçi köylü devrimci demokratik diktatörlüğünden ayrı) oluşacağını belirtmektedir.

Menşeviklerin, Lenin'in bu görüşlerine karşı itirazları ise bilinmektedir. Yine burda sözü fazla uzatmadan bu tartışmayı Lenin'den aktaralım:

"Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü" sloganına karşı ileri sürülen itirazlardan biri, bu diktatörlüğün "tek bir iradeyi" öngörüyor olması ve proletaryanın ve küçük-burjuvazinin tek bir iradesi diye bir şeyin olmayacağıdır. Bu itiraz "tek bir irade" teriminin soyut "metafizik" bir yorumuna dayandığından ötürü temel üzerinde sağlanmayabilir. Sosyalizm sorunlarında ve sosyalizm için mücadele birli-

ğinin bulunmayışı, demokrasi sorunlarında ve cumhuriyet için mücadele iradenin tekliğini engellemez. (abc) Bunu unutmak, demokratik devrimle sosyalist devrim arasındaki mantıksal ve tarihsel farklılığı unutmak demek olur. Bunu unutmak, demokratik devrimin tüm halkın (acl) devrimi olması özelliğini unutmak demek olur: eğer bu devrim "tüm halkın" ise, bu demektir ki, bu devrimde tüm halkın gereksinmelerini ve istemlerini karşıladığı kadarıyla, kesin bir "irade birliği" vardır. Demokratıcılığın sınırlarının ötesinde, proletaryanın ve köylü burjuvazisinin tek bir iradesinden söz edilemez. Aralarındaki sınıf mücadelesi kaçınılmazdır, ama bir demokratik cumhuriyet içerisindedir ki, bu mücadele, halkın *sosyalizm uğruna* giriştiği en derin en yaygın bir mücadele haline gelecektir.

Dünyadaki her şey gibi, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünde bir geçmişi, ve bir de geleceği vardır. Bunun geçmişi otokrasidir, serflik, monarşidir ve ayrıcalıklardır. Bu geçmişe karşı mücadelede, karşı devrime karşı mücadelede, proletaryanın ve köylülüğün "tek bir irade"si olanağı vardır, çünkü burada çıkarların birliği vardır.

Geleceği ise özel mülkiyete karşı mücadeledir, ücretli işçilerin işverene karşı mücadelesidir, sosyalizm için mücadeledir. Burada iradenin tekliği olanaksızdır. Burada önümüzdeki yol, otokrasiden cumhuriyete değişimde, küçük burjuva cumhuriyetinden (abc) sosyalizme doğru uzanır.."(1)

Burada görüldüğü gibi Lenin proletarya ile köylü burjuvazisi arasında demokrasi sorununda, cumhuriyet uğruna mücadele de irade birliğinin olanaklı olduğunu, ama demokratizmin sınırlarının ötesinde, sosyalizm sorununda irade birliğinin söz konusu olamayacağını, sınıf mücadelesinin kaçınılmazlığını vurgulamaktadır. Yine görüldüğü gibi "İşçilerin Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğünü" küçük burjuva demokratik diktatörlük olarak nitelendirmektedir!

Lenin'in "İşçilerin Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğünün" özünü "küçük burjuva demokratik diktatörlük" şeklinde tanımlaması, çok açık bir şekilde bu iktidarın hem görevlerinden hem de iktidarın ittifaklarından oluşan bir sonucun gereğidir. Aksi takdirde Lenin'in bu tanımlaması anlaşılmasız olmaktadır.

Çünkü bu iktidar gerek görevler bakımından, gerekse ittifaklar bakımından, tamamen proletarya diktatörlüğünün görev ve ittifaklarından ayrı bir niteliğe sahiptir.

Amacı büyük toprak ağlarını yok etmek, monarşiyi kaldırmak, ve demokratik bir cumhuriyet kurmaktır.

Lenin'le devam edelim: Lenin "İşçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğünün" önündeki görevleri ve amaçları şöyle belirlemektedir:

"Ve böyle bir zafer, diktatörlüğün ta kendisi olacaktır, yani kaçınılmaz olarak, "yasal" ya da "barışçıl" bir yolla kurulan şu ya da bu tür kurumlara değil, askeri güce, kitlelerin silahlandırılmasına, bir ayaklanmaya dayanmak zorundadır. Proletarya ve köylülük için acil ve mutlak olarak gerekli olan değişikliklerin gerçekleştirilmesi, toprak beylerinde, büyük burjuvazi-

de, ve çarlıkta amansız bir direnişe yol açacağından, bu ancak bir diktatörlük olabilir. Bu diktatörlük olmaksızın direnmeyi kırmak, karşı-devrimci girişimleri püskürtmek olanaksızdır; ama kuşkusuz, bu sosyalist bir diktatörlük değil, demokratik bir diktatörlük olacaktır. Bu diktatörlük (devrimci gelişmenin bir dizi ara aşamaları olmaksızın) kapitalizmin temellerini etkilemeyecektir. Olsa olsa, köylülük yararına toprak mülkiyetinin köklü yeniden bir dağıtımını sağlamayı, bir cumhuriyetin kurulması da dahil olmak üzere tam ve tutarlı bir demokrasi kurmayı, asya tipi köleliğin bütün baskıcı özelliklerini yalnız kırdı değil, fabrika yaşamında da silmeyi, işçilerin durumunu ciddi bir biçimde düzeltmeyi ve onların yaşam düzeyini yükseltmeyi ele alacaktır. Ve devrim yangınına Avrupaya taşıyabilecektir. Böyle bir zafer, henüz burjuva devrimimizi sosyalist bir devrime dönüştürmeyecektir, demokratik devrim, bir anda burjuvazinin toplumsal ve ekonomik sınırlarını geçmeyecektir; bununla birlikte Rusya'nın ve bütün dünyanın gelecek gelişmesi için böyle bir zaferin önemi son derece büyük olacaktır. Hiç bir şey Rusya'da şimdi başlamış olan bu devrimin kesin zaferi kadar, dünya proletaryasının devrimci enerjisini yükseltmeyecek, hiç bir şey tam zafere giden yolu bu kadar kısaltmayacaktır." (2)

Görüldüğü gibi Lenin, 'işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü'nün sosyalizmin görevlerini yerine getirecektir şeklinde bir hayala kapılmıyor. Bu diktatörlüğün görevlerini esas olarak demokratik görevler olarak belirliyor ve "Burjuvazinin toplumsal ve ekonomik ilişkilerinin sınırlarını geçmeyeceğini" söylüyor.

Lenin yoldaş 'işçi köylü devrimci demokratik diktatörlüğün ittifakları ile ilgili şunları söylüyor:

..."Bizim (herkesçe onlaşılabılır gerçek bir güç olan) "çarlık" a karşı duran ve ona karşı "kesin bir zafer" kazanabilecek gerçek toplumsal güçlerin neler olduğunda tam bir açıklığa kavuşmuş olmamız gerekir. Büyük burjuvazi, toprak beyleri, fabrikatöler, Osvojdjenja'nın başını çektiği "topluluk" böyle bir güç olamaz.... Hayır, "çarlık üzerinde kesin bir zafer" kazanacak tek güç halktır, yani eğer esas büyük güçleri alır ve kır ve kent küçük-burjuvazisini (bunlarda "halk"ın bin parçasıdır) ikisi arasında paylaştıracak olursak, proletarya ve köylülüktür. "Devrimin çarlık üzerinde kesin zaferi "proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün kurulması demektir. (3)

Lenin yoldaş 'proletarya devrimi ve dönek ka-utsky' adlı eserinde devrimin burjuva niteliğini belirleyen 'genel olarak proletarya ile köylüler arasındaki ittifak' olduğunu söyler:

"Devrimin burjuva niteliğini ortaya çıkaran genel olarak (acl) proletarya ile köylüler arasındaki ittifaktır. Çünkü köylüler, genellikle meta üretimi üzerinde varlığını sürdüren küçük üreticilerdir. Bolşevikler, ayrıca şunu ekliyorlardı: proletarya, *yarı-proleterlerin tümünü* (acl) (bütün emekçileri ve sömürülen insanları) kendinden yana kazanacak, orta köylülüğü tarafsızlaştıracak ve burjuvaziyi *devirecektir*. Bu burjuva demokra-

tik devrimden farklı, sosyalist bir devrim olacaktır. (4)

Aynı şekilde 'işçi köylü devrimci demokratik diktatörlüğünün' niteliğini belirleyen proleterya ile köylülük arasındaki ittifaktır.

Lenin'in "proleter-köylü cumhuriyetini burjuva demokrasisi" olarak niteleyen şu sözlerinin de burada aktarmakta yarar var:

"Burjuva devlet'inden kurtulamayız... Devrimimiz bir burjuva devrimidir; çünkü özellikle sürmekte olan mücadele sosyalizm ile kapitalizm arasında değil fakat kapitalizmin iki biçimi arasında, burjuva demokratik kurumların iki biçimi arasındadır. Menşevik Novosedski açısından oktobristlerin ya da Kadet'lerin monarşisi 'nisbi' burjuva demokrasisidir. Proleter-köylü cumhuriyeti de bir burjuva demokrasisidir. (5)

"Bizim ülkemizde şu aşamada devrimci yığın mücadelesinin tüm içeriği Rusya'da bir junker-burjuva devleti mi (Stoplin ve Kadet'lerin istediği gibi) yoksa bir köylü burjuva devleti mi (işçi ve köylülerin istediği gibi) olacağı (üzerindedir)" (6)

Alıntılar daha da çoğaltılabilir ama sorunun özünü kavramak için bunlar yeterlidir.

Bu alıntılardan çıkan sonuçları özetleyecek olursak:

1-) 'İşçilerin Köylülerin Devrimci Demokratik diktatörlüğü' yoldaşların göstermeye çalıştığı gibi özde sosyalist bir diktatörlük değil, demokratik küçük-burjuva cumhuriyettir, demokratik bir diktatörlüktür. Bu diktatörlük kapitalizmin temellerine dokunmayacaktır.

2-) Proletaryanın tüm köylülükle olan ittifakı, devrimin gelişmesi içerisinde parçalanarak, yerini proletaryanın bütün emekçilerle, sömürülenlerle (yarı proleterlerle) ittifakına bırakacaktır.

3-) İşçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü, gerek, görevleri bakımından, gerekse ittifakın yapısı açısından, 'küçük-burjuva demokratik' nitelikli bir geçiş aşaması diktatörlüğüdür, özünde proleterya diktatörlüğü değildir!

Proleterya diktatörlüğü üzerine

Proleterya diktatörlüğü ile ilgili Lenin yoldaş şunları söylemektedir:

"Proleterya diktatörlüğü sınıflar savaşımının sonu değildir; onun yeni biçimler altında sürmesidir. Proleterya diktatörlüğü, yenilmiş, ama direnmeyi bırakmak şöyle dursun, direncini daha da yoğunlaştırmış, yokolmamış, ortadan kalkmamış burjuvaziye karşı siyasal iktidarı eline geçirmiş bulunan proletaryanın sınıf savaşımıdır. Proleterya diktatörlüğü, emekçilerin öncüsü proleterya ile, proleter olmayan bir çok emekçi katmanlar (küçük-burjuvazi, küçük patronlar, köylüler, aydınlar, vb.), ya da bu katmanların çoğunluğu arasındaki, sermayeye karşı yöneltilmiş, sermayenin tamamen devrilmesini, burjuvazinin direncinin ve restorasyon girişimlerinin tamamen ezilmesini, sosyalizmin kuruluşunu ve kesin olarak pekişmesini amaçlayan özel sınıf bağlaşması biçimidir. (7)

Lenin'den yine başka bir alıntı:

"Proleterya diktatörlüğü, kapitalistler sınıfı tarafından bastırılmış, alıktırılmış, ezilmiş, yıldırmış, bölünmüş, aldatılmış, tüm emekçiler ve tüm sömürülenler yönetimin, tüm kapitalizm tarihi tarafından bu yönetici rol için hazırlanmış bununla tek sınıf eliyle uygulanan yönetimin, en eksiksiz gerçekleşmesidir. (8)

Stalin yoldaş Kamenev'le proleterya diktatörlüğü üzerine yaptığı tartışma içinde "Ekim devrimi ve Rus komünistlerinin taktiği" adlı eserinde şu alıntıyı yapar:

"Proleterya diktatörlüğü, 'deney sahibi bir strateji uzmanının' çabalarıyla 'zekice' 'seçilmiş' ve halkın şu ya da bu tabakalarına 'akıllı-uslu dayanan' basit bir hükümet eliti değildir. Proleterya diktatörlüğü, ittifakın yönetici gücünün proleterya olması koşuluyla, sermayenin devrilmesi, sosyalizmin kesin zaferi için *proleterya sınıfıyla köylülüğün emekçi kitlelerinin ittifakıdır.*"(abc)

Devamla şöyle söyler:

"Proleterya diktatörlüğünün bu tanımını tamamıyla savunuyorum..." (9)

Stalin yoldaş Kamenev'le yürüttüğü tartışma içerisinde proleterya diktatörlüğünün üç temel niteliğini şöyle belirler:

"Proleterya diktatörlüğünün üç temel niteliği şuradan gelmektedir:

1-) Proleterya iktidarı, sömürücülerden kurtulmak için, ülkeyi savunmak için, diğer ülkeler proleterleri ile bağları pekiştirmek için kullanılır.

2-) Proleterya iktidarı, emekçileri ile sömürülenleri burjuvaziden kesin olarak kurtarmak için, proleteryanın bu kitlelerle olan ittifakını güçlendirmek için, bu kitleleri sosyalizm kurtuluşuna sürüklemek için, proletaryanın devlet yoluyla bu kitleleri yönetmesi için kullanılır.

3-) Proleterya iktidarı, sosyalizmi örgütlemek için, sınıfsız bir topluma, sosyalist topluma geçmek için kullanılır.

Proleterya diktatörlüğü bu üç niteliğin birleşmesidir. Bu niteliklerden hiç birisi, proleterya diktatörlüğünün biricik (ac Stalin) belirgin niteliği olarak gösterilemez; ve tersine, bu niteliklerden yalnız birinin yokluğu bile, kapitalist devletler tarafından kuşatılmış olma koşulları altında, proleterya diktatörlüğünün bir diktatörlük olmaktan çıkması için yeter. Bundan dolayı, proleterya diktatörlüğü kavramının bozmak tehlikesine düşmeden, bu üç nitelikten hiç birisi dışarıda bırakılmaz. Bu üç nitelik, ancak hep birlikte alınırsa, bize proleterya diktatörlüğünün tam ve eksiksiz bir kavramını verir. (10)

Stalin yoldaş Yanski ile tartışması içerisinde demokratik devrim ve bu devrimin iktidar biçimlerinden biri olan 'işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü' ile sosyalist devrim ve sosyalist devrimin iktidarı olan 'proleterya diktatörlüğü'ndeki ittifaklar arasındaki değişikliği bizzat Lenin yoldaşa baş vurarak şöyle ortaya koyar:

"Bütün bu 'çelişkiler'den kaçınmanın tek yolu vardır; devrimin birinci aşamasındaki (burjuva demokra-

tik devrim aşaması) stratejik sloganı arasındaki temel farkı bilmek; devrimin birinci aşamasında burjuva demokratik devrim için bütün köylüyle birlikte, sermayenin iktidarına karşı proleterya devrimi için yürüdüğü müz ve devrimin ikinci aşamasında da yoksul köylülükle birlikte, sermayenin iktidarına karşı proleterya devrimi için yürüdüğü müz bilmektir. Bunu kabul etmeliyiz, çünkü devrimin birinci ve ikinci aşamalarında sınıf güçlerinin tahlili, bizi buna zorlamaktadır. Yoksa 1917 şubatına kadar, proleteryanın ve köylülüğün demokratik devrimci diktatörlüğü sloganıyla eylemimizi yürütmemize karşılık, şubat 1917'den sonra niçin bu sloganın yerine proleteryanın ve yoksul köylülüğün sosyalist diktatörlüğü sloganını kabul ettiğimizi açıklamamız olanaksız olur.".....

"1917 ağustos sonunda, ekimin hazırlığı hızla ilerlerken, Lenin, "köylüler ve işçiler" adlı yazısında şöyle diyordu.

"Yalnız proleterya ve köylülük, krallığı devirebilirler. O çağda sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi bu olmuştur. (1905 sözkonusudur, j. St) Ve bu ilke doğru idi. 1917 şubat ve mart ayları, bu ilkeyi doğrulamaktan başka bir şey yapmadı.

Yalnız proleterya en yoksul köylülüğü (programımızın ifade ettiği gibi yarı-proleterleri) yöneterek, savaş demokratik bir barışla sona erdirebilir ve sosyalizme doğru mutlak olarak zorunlu olan, acil bir hale gelen ilk adımları atabilir; şimdi sınıf siyasetimizi belirleyen ilke budur." (11)

Ve nihayet, 1918 kasımında devrimin izlediği yola bir gözatan Lenin şöyle yazıyordu:

"Evet köylülüğün tümüyle birlikte yürüdüğü müz sürece bizim devrimimiz burjuva bir devrimdir. Biz, bunun açık olarak bilincindeydik. Ve bunu, 1905'ten beri yüzlerce, binlerce kez söyledik; biz hiç bir zaman tarihsel sürecin bu gerekli aşamasını ateşe atıp yakmayı, ya da yasalarla ortadan kaldırmayı daha denemedik.... Ama 1917'de nisan ayından itibaren ekim ayaklanmasından ve iktidarın bize geçmesinden çok

önce halka açıkca şöyle diyor ve şunu anlatıyorduk: Şimdi devrim yerinde sayamaz ve ülke yol katetmiştir, kapitalizm daha da gelişmiştir, ülkesinin tahribi o kadar gelişmiştir ki, (ister istemez) ilerlememiz, sosyalizme doğru ilerlememiz gereklidir. Yoksa gerçek bir ilerleme kaydetmek, savaşın tükettiği ülkeyi kurtarmak, emekçilerin ve sömürülenlerin acılarını dindirmek olanaksız olur. Her şey, bizim önceden söylediğimiz gibi gelişti. Devrimin izlediği yol, düşüncemizin doğruluğunu kanıtladı. İlk önce "bütün" köylüyle birlik-feodaliteye karşı (ve bu durumda devrim, bir burjuva devrimi, bir burjuva demokratik devrim olarak kalır.) Sonra da yoksul köylülükle birlikte, yarı proleterlerle birlikte, bütün sömürülenlerle birlikte, zengin köylüler, kulaklar, spekülâtörler dahil kapitalizme karşı; ve bu kez devrim, artık sosyalist bir devrimdir. (12)

Gördüğünüz gibi Lenin, burjuva demokratik devrimi hazırlanma dönemindeki birinci stratejik slogan ile, ekimin hazırlanma dönemindeki ikinci stratejik slogan

arasındaki derin farkı bir çok kez belirtmiştir; birincisinde slogan otokrasiye karşı bütün köylülükle birlikte; ikincisinde slogan, burjuvaziye karşı yoksul köylülükle birlikte. (13)

Buraya kadar yaptığımız alıntılar kısaca özetleyecek olursak:

1-) Proleterya diktatörlüğü, gerek önüne koyduğu görevler bakımından gerekse, ittifaklar bakımından 'işçi köylü devrimci demokratik iktidarından ve gerekse' demokratik halk iktidarından kesinlikle ayrılır.

2-) Proleterya diktatörlüğü, iktidar içerisinde burjuvaziye yer veren 'işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğünden, gerekse Çin'de 1949'da kurulan 'demokratik halk iktidarından' farklı olarak burjuvaziye iktidar içerisinde yer vermez, burjuvazi üzerinde diktatörlüktür.

3-) Proleterya diktatörlüğünde ittifak yalnızca proleterya ile emekçi katmanlar arasında gerçekleşen ve burjuvazinin tümüne karşı bir diktatörlüktür.

4-) Proleterya diktatörlüğünde ittifakın yönetici gücünün proleterya olması şarttır.

5-) Proleterya diktatörlüğü, proleteryanın eline kapitalizmin temellerini yok etmenin bir aracıdır; ülkeyi savunmak için bir araçtır, diğer ülke proleterleri ile birleşmenin bir aracıdır.

6-) Proleterya diktatörlüğü, proleteryanın diğer emekçi kitlelerle olan ittifakını pekiştirmenin ve onları yönetmenin bir aracıdır.

7-) Proleterya diktatörlüğü, sosyalizmi örgütlemek, sınıfları yok ederek, sınıfsız bir topluma geçmenin aracıdır. ■

(Devam edecek)

DİPNOTLAR

1) Lenin, *İki Taktik*, s. 93-94

2) Age. s. 57-58

3) Age. s. 56-57

4) Lenin, *Proleterya Dik. ve Dönek Kautsky*, s. 146

5) Lenin, *Rus Devriminde Sosyal Demokrasinin Tarım Programı-1908* aktaran M. Salah, *Yeni Öncü* s.15 s. 151

6) Lenin, *Toplu Eserler* c. 13, s. 343 aktaran M. Salah *Yeni Öncü* s. 15, s. 151

7) Lenin, *Burjuva Demokrasisi ve Proleterya Diktatörlüğü*, s. 193

8) Age. s. 310

9) Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 148

10) Age. s.150

11) Age. s. 111

12) Lenin, *Proleterya Diktatörlüğü ve Dönek Kautsky*, s. 391

13) Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 203-206

Afrika ve değişimler üstüne

Ama Ata Aidoo Afrika'nın bir kaç kadın yazarından biri. Parlak çalışmaları var; "My Sister Killjoy" (Kızkardeşim Killjoy) "No Sweetnees Here" (Burda Tad Yok) ve oyunları "Anowa", "Dilemma of a Ghost" (Hayalet Açmazı) bunlar arasında. Afrika yazım kültürünün çok seyahat etmiş bu seçkin elçisi 1983'e dek Gana'da eğitim bakanıydı. Onun keskin gözleri en az anayurdu Afrika denli batıya, daralan Avrupa ve Kuzey-Amerika'nın deneyimlerine de çevrili.

Çev: Özlem DEMİR

İngiltere'de her ay çıkan ve çok satan bir kadın dergisi)

Ama Ata Aidoo Afrika'nın bir kaç kadın yazarından biri. Parlak çalışmaları var; "My Sister Killjoy" (Kızkardeşim Killjoy) "No Sweetnees Here" (Burda Tad Yok) ve oyunları "Anowa", "Dilemma of a Ghost" (Hayalet Açmazı) bunlar arasında.

Afrika yazım kültürünün çok seyahat etmiş bu seçkin elçisi 1983'e dek Gana'da eğitim bakanıydı. Onun keskin gözleri en az anayurdu Afrika denli batıya, daralan Avrupa ve Kuzey-Amerika'nın deneyimlerine de çevrili.

Ma Ama'nın çalışmaları arasında en parlak ve sürekli geliştirilen zincirleme uyumsuzluklar ve sosyal değişimdeki çelişkiler. Hem Afrika'da hem de dışında genç/yaşlı; kadın/erkek; ve gelecek/modernizm arasında süregiden mücadele..

Ma Ama, sonucunda pozitif yönde gelişebileceğimiz, kendi kendimizi sürekli bir şekilde yeniden değerlendirme gereksinimini araştırır. Söylediği gibi "Afrika yaşamını romantize etmek bir yanıt değil. Batının döküntüleriyle Afrika'nın modası geçmiş döküntülerini değiştirmek bize yardım etmez. Biz kendimizi araştırmaya gerek duyuyoruz, geçmişimizi ve çevremizi araştırmaya."

"Değişimler" adlı kitabının kahramanı Esi, evli, işine ve bireysel yaşamına ilişkin anlamlı seçenekleri yaşamak için mücadele verir. Konunun merkezi, onun tek eşli bir ilişkiyi bırakıp, çok eşliye ilişkiye geçişi. Doyumsal bir yaşam için karmaşık kaçınılmaz evrensel mücadele Esi'de sergilenen arayışta ustaca dramatize edilmiş.

Ama Ata Adioo Spare Rib'le Afrika, Afrika halkı değişimler üstüne konuştu. (çn. Spare Rib,

Çelişkiler üstüne

Her toplum kendi çelişkileriyle biçimlenir. Çelişkiler toplumu hareketlendiren şeylerdir. Eğer biz çelişkilerde yoğunlaşmasaydık başka ne hakkında yazıyor olacaktık bilmiyorum. Çelişkiler dinamiklerdir, değil mi? Ve çok önemlidirler. Problemler karşısında, hiç problem yokmuş gibi davranmanın doğru olmadığına inanıyorum. Eğer bir probleme, yokmuş gibi davranırsanız ona yönelinmez ve çözümlenmez.

Kolonyal eğitimsizlik üstüne

Biz Afrika'da kolonyal eğitimsizliğin üstesinden gelmek zorundayız. Afrika hakkında çok az şey biliyoruz. Ne onun edebiyatını ne de evimizin dışında uzanan ovaların adlarını.. Çünkü bize kendi çevremizi tanımak düşündürülmedi. İngiltere'de yaşayan biri, en azından kendi ülkesinin çiçek bahçelerini ve ülkesinde yaşayan kuşları tanır. Afrika'da biz bu bahçeler ve kuş cinsleri hakkında birşeyler bilebiliriz. Ama İngiltere'de yaşamadığımız için neye benzediklerini bilmeyiz. Biz kendi kuşlarımızı ve bahçelerimizi de tanımıyoruz aynı zamanda. Bu gerçek İngiltere'de ki Afrikalıları da sınırılıyor. Bence bu dünyanın her yerinde Afrikalıları dayanaksız bırakan Afrika'nın güçsüzlüğüdür.

Erkek ve kadın üstüne

Erkeklerin kadınlardan daha üstün olduğunu farzededen herhangi bir sistemle yapmak istediğim hiç

bir şey yok benim. Öncelikle bilimsel bir temeli yok bunun. Onlar daha uzun boylular ve daha iyi gelişmiş kasları var. Bunun ardında bir şey görmüyorum. Eğer erkekler Afrika'yı son 500 yıldan fazladır tek başlarına savunabilselerdi, biz bugün olduğumuz yerde olmayacaktık. Çoğumuz problemimizin annelerin erkek çocuklarını yozlaştırması olduğuna inanıyoruz; bütün olarak insanların çoğunun geleneksel sistemlerce yozlaştırılmasıyla karşı karşıyayız. Kadınları, küçük oğulları ve küçük kızlarıyla izliyorsunuz yalnızca. Bizim istediğimiz bu oldukça talih-siz özelliklerin bazılarını kırmak. Hem duygusal hem de entellektüel anlamda daha güçlü erkeklerle olmak bizim için çok daha iyi olurdu, daha bağımsız ve daha özenli.

Şimdi biz bunu söylediğimizde bazen insanlar "siz Afrikalı kadınlar çok güçlüsünüz" diye bağıyor. Eğer biri, güçlü Afrikalı kadınların erkekleri hadım ettiğini söylerse, ben onlara bunun çok kötü olduğunu söyledim. Biliyorsunuz yaşam çabalamadan bazı güçleri elde etmek için çok çetin. Hiç kimsenin değil, kendi zararınıza. Başka birileri güçlüyken biz neden böylesi güçsüz olalım? Susmak bizi çürümeden, sömürgeleştirilmekten, kıtlıktan korumayı becerdi mi? Benim halkıma bir göz atın yalnızca.

Yaşamın pek çok alanından dışlanır. Öylesi eğitimsiz kaldık ki, akıl ve kararlılık cehalet içinde bizden uzak kaldı. Sonuçta eğer içimizde bu bilgiyi edinme durumundaki birkaç kişi de susarsa, kızkardeşlerim! soyumuz tükenecek. Daha önce bağırma-ya başlamamız dah a iyi.

Kişisel yaşama gelince, bu gerçekten bir şeyleri elde tutma sorunu. Nasıl devam edebiliriz? Bence bu tek bir yazarın çözümleyebileceği bir tartışma değil. "*Bu Değişimler*" adlı kitabımın kahramanı Esi'nin kendi değişimlerinden geçmesinin nedenidir. O, monogami diye adlandırılan bir ilişkide evli bir kadın olarak, kocasının istemlerinin çok fazla olduğunu duyumsadı. Ve kocasını terkettikten sonra kendisi için poligaminin uygun olduğunu düşündü. Benim bu kitapla göstermek istediğim şey, hem evliliğin kendisi ve hem de ona yüklenen anlamların problemin bir parçası olmasıydı. Ne çeşit olursa olsun, tek eşli ya da çok eşli evlilik, ama evliliğini kendisi.

Aşağıda Esi'nin yakın arkadaşı Opokuya ile kararının doğruluğunu tartıştığı parça benim düşüncemi gösteriyor (çn. kitabından alıntı):

"canım benim, böyle üzgün durma. Her şey düzelecek" Ekleme istediği ama yapmadığı Ali ile mutlu olacaklarını söylemekti ki, bu Esi için çok anlamsızdı. Çok evlilik durumlarında ya da daha çok çok eşli evliliklerin boyverdiği geleneksel çevrelerde, bu tür yaşamın güzel şeylerin pek çoğu

gibi mutluluk ta iki kişilik bir eğlence değildi. Bu tüm tarafları ilgilendiren bir işti. Ve bu olayda Esi'nin karışmamış bile olduğu Ali'nin ilk eşini de içine almalıydı.

"Opokuya, tek eşlilik çok boğucu." Esi bunu ümitsiz ve acayip bir şekilde sanki Opokuya'nın düşüncelerini yanıtlıyormuş gibi söyledi.

"Korkarım sen evlilikten bahsediyorsun" Opokuya giderken geri ateşledi.

Esi Opokuya'yı arabasına geçirirken, ikiside kahkaha ile gülüyorlardı.

İlerde Esi oldukça berrak bir duvara çarpar, o bir değere ya da ele aldığı hiçbir şeye ulaşmıyordu. Çünkü doğru ya da yanlış Ali'nin doğal yetenekleri varolmasının ikameleri gibi kullandığı sonucuna varmıştı.

Bazılar Esi'nin duygusal anlamda çok bağımlı olduğunu düşünürler, fakat bu aşkın ne olduğudur zaten. Aşk insanlara, aşık olunanlara duygusal bağımlılıkla ilgilidir, değil mi? Ya doyum sağlarız ya da sağlamayız. Bu ayrı bir tartışma konusu. Bence Esi'nin böyle bir araştırma hakkı var. Kitabın sonunda o aradığını bulamamıştır. Fakat ben bir araştırmanın, bir yolculuğun kendi başına en az sona ulaşmak denli büyük bir değer taşıdığı inancındayım.

Bunu sadece tek tek bireyler düzeyinde değil sadece, genel olarak kadınlar için böyle görüyorum.

Pek çok şey fırlatılıp atılmak zorunda. Yalnızca yaşamsal pratikte değil, aynı zamanda duygularda da. İşte bunun için yazdım 'Değişimler'i. Seven, çalışan, yaşayan insanlara bir bakmak istedim ve ortaya ne çıkacak görmek. İşte ortaya çıkan bu.

Kurumlar üstüne

Elbette biz Afrikalılar örgütleniyoruz. Ve aileden daha harika birşey yok. Fakat biz kimseye sömürge öncesi nosyonlarla kullanması için geçerli bir aile inşa etmeyeceğiz. Geçmişte sömürgeci müdahalenin varolması gerçeği, biz gidip eski kötü nosyonlarımızı bize bugün hizmet vermesi için kullanırız anlamına gelmez. Kendi kendimizi toptan bombardıman etmeyi kafamızdaki modası geçmiş Afrika döküntülerini Batının döküntüleriyle yer değiştirerek önleyemeyiz.

Sınıf üstüne

Toplumumuz da, bizi başka insanların fethi için dayanaksız bırakmış bazı problemler olmuş olmalı. Ve kesinlikle bunlardan bir tanesi de sınıf olmuş olmalı. Bu, oyunum "Anowa"da açıkca ortaya çıkan noktadır. Anowa'nın görüşü, diğer insanları satın alıp köleleştiren kocasıyla ilgili yapacak hiçbir

şeyi olmayacağıydı. Bençe sınıf yok diyerek, sınıfı halının altına süpüremezsiniz. Bu konuda biz uyanık olacağız. Biz bir halk olarak birlikte tavır almalıyız, yoksa hala emperyalistlerle ilgili sızlanırken yokolup gideceğiz.

Kendi kendimize yapmış olduğumuz her şeye dönüp bakmazsak, etkili bir şekilde nasıl örgütleneceğiz? Örneğin azınlıkçılık, aşiretçilik diye adlandırılan şey böyle bir problem. Sanırım bu konuya derinlikli bir şekilde girildiğinde, sınıf olayına bütün bir problem olarak çarparsınız. Her şeyi açıklamayabilir ama bir kenara atmayı isteyemezsiniz. Tıpkı diğer toplumlarda olduğu gibi, sınıf ve cins çelişkisi bizim toplumumuzda da çok uzun sürelerdir varoldu.

Sosyalizm üstüne

Sosyalizm sadece toplumsal örgütlenmenin belli bir biçiminin tanımlanmasıdır- insanların eşit olduğunu ve eşit fırsatlara sahip olması gerektiğini savunur. Sosyalizm, bu toplumdaki her bireyin toplumun sağlayabileceğinin en iyisine hakkı olduğunu bir ısrardır. Sosyalizmde bireylerin eğitim, sığınma, beslenme, giyinme ve insanoğlunun gereksinim duyduğu herşeyde gelişmesiyle karşılaşır. Fakat bir köpeği kötü bir isimle çağırırsanız ve onu fırlatıp atarsanız, elbette çamur yapışacaktır ona.

Şimdi sadece Doğu Avrupa'da sosyalizm, hatta sosyalizmin bir pratiği çöktü diye bazıları "aha şu işe bak" diyorlar. Fakat ben bunun bizle ilgisi ne diyorum. Kiliseler çeşit türlü çılgın papazlar yarattı diye insanlar kiliselere gitmeyi bıraksın mı? Sadece bir katolik kilisesinin arşivine gidin bakın, korku hikayeleriyle karşılacaksınız. Bu insanların kiliseye gitmesine son verir mi? Çalarken yakalanan bir papazla karşılaşırsanız hristiyanlıktan vazgeçer misiniz? Fakat sosyalizmin pratiği ile ilgili bir şeyler kötü gitmeye başlar başlamaz, panik olmaya başlıyoruz.

Bizim problemimiz, hem kendi kültürümüzden hem de Batıdan çoğunlukla negatif şeyleri almamızdır. Bir şey pozitif olduğunda, o şey çok karmaşıktır, tamamen bir meydan okumadır ve biz ona yönelmek ve kullanıp kullanamayacağımızı düşünmek yerine, onla ilgili çirkin şeyler söylemeyi yeğleriz.

İngilizler ve diğer batılılar kendi toplumlarını insanların "ah, biz sosyalizmle ilgili konuşmak istemiyoruz" diye düşünecekleri bir yere getirdiler. Onlar asla sosyalizme gereksinim duymadıklarını söylüyorlar. Ben de "onlar için güzel, ama ya ben?" diyorum. Bana tarihim unutturuldu. Benim yaşayacak yerim yok. İşim yok. Çocuklarıma verecek eğitim ve gelecek yok. Her yıl televizyonlarınızda benim insanlarımızın nasıl öldüğünü izliyorsunuz.

AMA ATA AIDOO:

İngilizler ve diğer batılılar kendi toplumlarını insanların "ah, biz sosyalizmle ilgili konuşmak istemiyoruz" diye düşünecekleri bir yere getirdiler.

Onlar asla sosyalizme gereksinim

duymadıklarını söylüyorlar. Ben de "onlar için güzel, ama ya ben?"

Soru bizim kendi kendimize soracağımız bir sorudur, ve yanıt kendi kendimize vereceğimiz bizim yanıtlımız olmak zorunda olacaktır. Şimdi biz bu yanıtı, en azından yanıtın bir parçasını, belki de sadece yanıtlardan bir tanesini belirlediğimizde eğer bir yerde insanlar bundan hoşlanmazsa, onlar için kötü.

Kadın grupları üstüne

Onları seviyorum. Sadece onlar siyah örgütlenmeler gibi. Öncelikle kendimizi güçlendirmeliyiz çünkü biz böylesi hareketsizleştirildik. Ben motifleri, amaçları ve araçları pozitif olan böyle güçlendirici herhangi bir örgüte açtım. Yüzde elli üyeleri kadın olmayan örgütlerle pek ilgilenmiyorum. Benim zamanım yok. Bir grup erkeğin arasında oturan birkaç kadından biri olmak beni çekmiyor. Sizi ciddiye almazlar; erkekler konuşur, herkes tamamen dikkat kesilir, ne saçmaladıkları farketmez. Kadınlar ağızlarını açar açmaz, onlar gözlerini bantlarlar, dinlemezler. Sigaralarının arasından süzerler, kısaca ilgilenmiyorum. Durum düzelene dek kadın örgütlenmelerine açtım.

Pan-Afrikan Birlik üstüne

Bizimle ilgili olumsuz konuşmak istemiyorum ama gerçek şu ki, durumumuzda inanılmaz bir gerileme sözkonusu. Kusame Nikrumah (Afrika'nın ilk bağımsız devleti Gana'nın ilk başkanı) önde gelen Pan-Afrikanistlerdendi. O konumundan ayrıldığından beri, hareket hükümetten destek görmedi. Biz birbirimize destek veriyoruz bir şekilde ama geçmişte yapmış olduklarımızdan çok iyisini yapıyor olmalıydık. Etiyopya'daki kıtlığı örnek olarak alın. Afrikan Birlik Örgütü'nün şimdiye dek oturup etiopya ile ilgili ne yapılacağını duyurmamış olması gerçekten şaşırtıcı bir şey. Durum öyle görünüyor ki, biz bir halk olarak kendi problemlerimizi çözmek için biraraya geldiğimizde sanki bir problem olduğunu düşünmüyoruz. Şarkı söyleyip, bize yardım topluyor olmak Avrupa ve Amerika'daki beşinci sınıf şarkıcılar için güzel. Biz gelişene dek konuşulacak bir Pan-Afrikanizm yok. Bazı insanlar bunla ilgili konuşmayı sürdürdükçe biz hayatta kalma umudunu koruyacağız. Fakat biz gerçekten şu an yapıyor olandan çok daha fazlasını yapmış olabilirdik.

Arap etkisi üstüne

Bu çok hassas bir problem. Biliyorum ki 11.12.13. yy'dan Arapların Kuzey Afrika'ya gelmelerinden beri, yaşam bizim için biraz daha zorlaştı, çünkü onlar da bize yardım etmedi. Biz Avrupalılar tarafında sömürgeleştirildik ve köleleştirildik, biz Araplar tarafından da sömürüldük ya da en azından köleleştirildik yani Afrika ve onun Arap nüfusu arasındaki ilişki öyle kolay bir ilişki değil. Bu konuda

Bence bizim ayaklarımızı basacağımız zemin Afrikalı olandır, biz ordan inşa etmeye başlayacağız. Ben bütün bu yeni türemiş Afrika geleneksel nosyonlarına karşıyım.

Kwame Nkrumah'ı anmaya sürdürmeli, çünkü o bu konuda pek çok şey öngörmüştü. Onun düşündüğü en azından bizim gelişmemiz ve birlikte davranmamızdı, çünkü biz bir kıtayız, bir halkız. Bence Arapların kendi, bizim de kendi problemimiz var.

Arap halkını bir problem olarak ele almak bizi daha iyi bir yere getirmez. Bence Kuzey Afrikalı Araplar, eğer Arap olmaları Afrikalı olmalarını olumsuzlaştırıyorsa, bunu kendi kendilerine çözmek zorundalar. Çok komik bir şey var. Bazı Araplara

ilişkilerimden biliyorum ki bazıları Afrikalı olmadığını söyleme eğilimindeler, ne anlatmaya çalıştığını görebiliyor musunuz? Bu onların problemi. Ben "Afrikalı" dediğim zaman kesinlikle bu tanım içinde görmüyorlar. Anlamalı bir şekilde insanlarla birlikte iş yapmanın tek yolu, eşit temellerde olmaktır. Eğer bazı Araplar bizi kendilerine eşit görmüyorlarsa, biz onlarla çalışamayız.

Biz bazen rahatça tarihimizi unutuyoruz; oturuyoruz ve beyaz insanlar haline getirilen Cleopatra ve Nefertiti'yi izliyoruz ve onların aleyhinde konuşmuyoruz. Klasik Mısır matematik te, yazı da ve her şeyde dünyanın en dinamik uygarlıklarından biriydi. İnsanlar Mısır ve Afrika'da üretilmiş şeyleri konuşabilirler. Klasik Mısır Afrikalıydı. Arap değildi ve bu açığa çıkarılması gereken problemlerden biridir. Toptan Avrupalılaşmayı savunanlara meydan okunmalı. Burada bazı Araplar oturuyor ve hiç susmuyor. Kahire'de insanlara duvarlardaki figürlerin kahverengi olmasının nedeninin oksitlenme ve zamanın etkisi olarak söylendiğini duydum. Buna son vermek gerekiyor. Ve bu sürdürükçe biz bu konuda ısrarlı olmak zorunda kalacağız.

Sonuçta eğer deneyimlerimiz bir sosyal kaynaşması olacaksa, bu bir sıra ile olmalıdır: Afrikalı, Arap, Avrupalı. Bence bizim ayaklarımızı basacağımız zemin Afrikalı olandır, biz ordan inşa etmeye başlayacağız. Ben bütün bu yeni türemiş Afrika geleneksel nosyonlarına karşıyım. Daha önce söylediğim gibi Afrika yaşamını romantize etmek yanlış değil. Batının döküntülerini Afrika'nın modası geçmiş döküntülerinin yerine koymak bize yardım etmez. Biz kendimizi araştırma gereksinimindeyiz. Kendi geçmişimizi ve tarihimizi araştırmak. Benim için öz bilgi önemlidir. Kendimiz hakkında ne biliyoruz. Anlamalı seçenekleri sınama düzeyine gelebilmek için bu bilgiye gereksinimimiz var. Eğer öncelikle kendimiz hakkında bilmezsek, sosyal kaynaşmamış uygun bir şekilde olmayacak, bir karışmaya dönüşecektir. Biz buna dokunmak istemiyoruz, çünkü bu Avrupa'dan demekte doğru değil. Bugünlerde Avrupa'dan olan ne onu bile bilmiyorsunuz. Son 40 yılı ve Japonya'nın inanılmaz teknolojik katkısını hiç hesaba katmayacak mısınız? Bizim de dünya kültürüne yer almak hakkımız, fakat biz temelden bizim olan ürüne gereksinim duyuyoruz. Yoksa sadece akbabalar oluruz, değil mi? Afrikalı olan neyse, onu hiç kimse getirip vermeyecek bizden başka. Standart yükseldi: Biz kendi kendimizin liberatörleriyiz! ■

125'liklerin tutsaklığı daha ne zamana kadar sürecek?

Haşim KUTLU

Kimin ne denli içtenlikle konunun takipçisi ve ilgisi olduğunu tam olarak kestirebildiğimi söyleyemem! Ama, bilinen bir gerçek var ki, 3713 sayılı yasanın yürürlüğe konulmasından bu yana, altı aya yakın bir zaman dilimi su gibi akıp gecti. Ağır koşullara indekslenerek, eşitsiz ve adil olmayan bir şekilde, parça parça çıkartılmış da olsalar; netice itibarıyla bugün, Kürt kardeşlerimiz dışında kalanların tümü dışardadırlar. Kürt kardeşlerimizin tutsaklığı hala devam etmektedir ve onlar adeta bir rehine olarak tutulmaktadır. Olayların gelişimi, hadisenin bu noktada kilitlendiği yolunda düşünmeye zorluyor insanı. Öyle veya böyle, çıkan çıktı ama Türk Ceza Yasasının 125. maddesinden hükümlü olan tutsaklar, acaba neden çıkartılmıyorlar, hala neden içerde tutuyorlar! ANAP iktidarının başı, "kimse içerde kalmasin" talimatını vermişti! Bu talimatı verirken, şu çıkar hesabını güdüyordu veya bu hesaptan hareket ediyordu. Bu, bugün çok da önemli değil. Ama, burada gözden kaçırılmaması gereken bir husus var. Şöyle var; nasıl oluyor da devletin en yüksek makamının verdiği talimat bir yerlerde kuşa çevriliyor; "faşistler çıkartıldı solcular içerde kaldı" derken, sonuçta kala kala, sadece Kürt kardeşlerimiz kalıyor içerde. Bu soruya verilecek yanıt kanımca son derece önemlidir. Burada verilecek yanıt tartışmayacağım. Ancak, verilecek yanıtın, siyasi olduğu kadar hukuki boyutunun, hukuki olduğu kadar ahlaki boyutunun olduğunu, bu sebeplerle de, Türk kamuoyunun doğrudan vicdanıyla ilintili bulunduğunu belirtmekle yetineceğim. Bu sorun, Kürt kardeşlerimizin sorunu değildir. Kuşkusuz hepimizin sorunudur ama daha çok da Türk'ün sorunudur!...

Bir "eylül beklentisi" vardı. Eylül ayının ortalarını geçmek üzereyiz ama hala ortalıkta, en küçük bir kıpırının belirtisi dahi bulunmamaktadır. Eylül beklentisi dedim. Bundan kastım Anayasa Mahkemesinin vereceği "iptal" kararıyla ilgili olan benlektidir. Daha olayın başından itibaren, hemen her yerde ve her vesileyle bu konudaki kaygılarımı ifade ettim. Özellikle 125. maddeden hükümlü olan tutsaklarla ilgili beklentinin boşa çıkmasının büyük olasılık dahilinde olduğunu, resmi politikaların bu yönde şekillendiğinin görülmesi gerektiğini ve hadisenin bu boyutunun üzerine gidilmesinin her halükarda büyük önem kazandığını anlatmaya çalıştım!

Özellikle SHP'nin yüksek katlarından estirilen rüzgar; "biz Cumhurbaşkanı ile de görüştük. O da herkesin çıkmasından yana. Yasanın bu şekilde çıkmış olmasına

ise, "nasılsa Anayasa Mahkemesi bozar" diye yanıt verdi" şeklindeydi. SHP'nin "Terörle Mücadele Yasasının ve Terörle mücadele kapsamında" diye açıklanan indirim yasasının kimi hükümlerinin iptal edilmesi için Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru ise bu olumsuz rüzgarı pekiştirdi ve herkesi edilgin bıraktı! Araya birbiri üstüne bir çok hadisenin girmesi ve gündemi belirlemesi de bu konudaki duyarlılığın bozulmasına, dikkatlerin başka alanlara çekilmesine hizmet etti. Dahası, "Anayasa Mahkemesi, nasılsa 146. madde hükümlülerinin başvurusunu kabul etti ve talep doğrultusunda karar oluşturdu. Onlar çıktılar diğerleri de çıkar elbet" gibi kendiliğinden bir bekleyiş az çok duyarlı sayılabilecek kesimler de egemen oldu.

Şimdi Eylül ayının ortasını geçmek üzereyiz. Ama, ne Anayasa Mahkemesinden ne de başkaca çevrelerden herhangi bir ses çıkmaktadır. Şimdilerde de gündemi erken genel seçim belirlemiş ve hemen her çevrenin dikkatleri genel seçimlerde yoğunlaşmıştır. Perşembenin gelişi ise çarşambadan bellidir. Seçim sonrası gündemin ne olacağını belirtileri daha şimdiden uç vermiştir. Devlet terörü, yeni bir dalga kabarışının hazırlıkları içindedir. Bir hükümet değişikliğinden, bir dalga kıran çıkacağını beklemek ise ham hayallerle düş kurmaktan başka birşey olmaz. Ama, olacak olan bir şey varsa; o da Kürt kardeşlerimizin hala içerde olduklarıdır ve daha bir süre de içerde tutulacaklarıdır!

Denilebilir ki, "konu Anayasa Mahkemesi'nin gündemindedir. Bu kadar açık bir çelişkinin üstünü örtecek değil ya. Bağımsız davranacak ve bu eşitsizliği giderecektir. Hal böyle olunca bu telaşa ne gerek var!..."

Doğrudur. Burada bir telaş vardır ve bu telaş hiç de yersiz değildir. Çünkü, konuyu resmi ya da gayri resmi yönelimlerden bağımsız ele almış ve sadece Anayasa Mahkemesi'nin kendi çerçevesinde düşünmüş olsak dahi, bu telaşı haklı kılacak bir çok husus ortaya çıkmıştır kanımca. Şöyle çıkmıştır; konu iki ayrı kanaldan Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüş ve "aykırılık" iddiası Yüksek Mahkemeye sunulmuştur. Anayasa Mahkemesi, kendi işleyiş hükümleri gereği, aykırılık iddiasını şeklen görüşmüş ve esastan incelemek üzere dosyayı kabul etmiştir. SHP'nin açtığı "aykırılık" davasını henüz görüşmemiş ama 146. madde hükümlülerinin, sıkıyönetim mahkemesi delaletiyle açtıkları "aykırılık" davasını sonuçlandırmış ve istem doğrultusunda hükme bağlamıştır.

146. madde hükümlülerinin açtığı aykırılık davası ve Anayasa Mahkemesi'nin istem doğrultusunda oluşturduğu kesin karar kesin karar; tam da yukarıda ifade ettiğim ve üzerinde önemle durduğum "telaş"la

doğrudan ilgilidir ve son derece önemlidir.

Anayasa Mahkemesi, 'aykırılık' başvurusunu 146. maddeyle sınırlamış ve bu sınırla istemi karara bağlayarak davayı sonuçlandırmıştır. "125'likler neden çıkmadı" yollu, kamuoyundan gelen kimi tepkilere ise Anayasa Mahkemesi'nden gelen yanıt; "aykırılık başvurusu 146. maddeyle ilgiliydi" şeklinde olmuştur. Bu yanıt son decere ilginçtir ve bu yanıtın üzerinden atlanılması gerektirdi. Ama ne yazık ki atlanılmıştır.

Anayasa Mahkemesi usul hükümlerine göre; her ne kadar Anayasa Mahkemesi, biri yasa ya da yasa hükmündeki bir kararnamenin, tamamını ya da veya bir kaç hükmünü iptal ederken, kendisini yasa koyucu yerine koyarak, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez ise de; Anayasa Mahkemesi, aykırılık bir kez esastan incelenmeye alınmışsa: a) iptal başvurularında "aykırılık" için ileri sürülen gerekçelere uymak zorunda değildir. b) İptali istenen yasanın bir veya birkaç hükmünü bozabileceği gibi, eğer bozulan hükümleri yasanın esasına ilişkin görüyorsa bundan hareketle yasanın tümünü de bozabilir. Yani aykırılık iddiası ne olursa olsun, yasanın tamamını bozmak zorunda olmadığı gibi kendisini birkaç hükümle de sınırlamak zorunda değildir. Dahası, aykırılıkla ilgili olarak iptali istenen hüküm ya da hükümlerle de kendisini sınırlamak zorunda değildir ve inceleme sırasında farklı gerekçelerle farklı bir hüküm veya hüküm kapsamını, Anayasaya aykırı buluyorsa kendi kendisini yetkili kılarak (RE'sen) karar verebilir ve o hüküm bozabilir.

Böylesi bir takdir yetkisinin olduğu durumda, pekiyi olan ne olmuştur?

Olan şudur: Türk Ceza Yasasının 146/1. maddesinden hüküm giymiş olan bir kısım tutsağın "Terörle mücadele kapsamındaki indirim yasası" olarak açıklanan ve yürürlüğe konulan yasanın geçici 4. madde kapsamına yaptığı itiraz ve aykırılık iddiası, sıkıyönetim mahkemesince "yerinde" görülmüş ve dava Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Tekrarında fayda var; aykırılık iddiası geçici 4. maddenin geneline ilişkindir ve iddiada bulunan taraf 146/1. madde hükümleri olduğu için de, özelde, geçici 4. maddenin (b) fıkrasıdır.

Geçici 4. maddenin (b) fıkrasında yalnızca 146. madde bulunmamaktadır. Fıkra bir bütündür ve 125. madde bu fıkra içinde, birinci sırada yer almaktadır. Kuşkusuz 403, 404/1, 405 gibi daha başka maddeler de yer almaktadır bu fıkra.

Anayasa Mahkemesi, sanki esastan değil de şeklen bir inceleme yapıyormuş veya hükmün şeklini bozan veya yanlış anlamalara yol açacak bir ifade tarzını ele alıyormuş gibi davranarak; bir bütün halindeki fıkra kapsamını atlamış, "başvuru 146. maddeyle ilgiliydi" gibi sudan bir gerekçeye sığınarak, sadece 146/1. maddeyi aykırı bulmuş ve iptal etmiştir!

Hedise açıktır. Öylesine açıktır ki, bu açıklık, "Anayasa Mahkemesi topu hükümete attı" demekle de izah edilemez!..

Denilebilir ki, "Yüksek Mahkemenin önünde nasılsa bir başvuru var ve eninde sonunda bir karar verecek elbet". Kuşkusuz öyle olacaktır ama burada olacak

olanın mahiyetini kestirmek önemlidir. SHP, "aykırılık" iddiasıyla adı geçen yasanın geçici ya da kalıcı bir dizi hükmünün iptalini dava konusu etmiş ve Anayasa Mahkemesine götürmüştür. SHP, daha önce de "SS Kararnamesi"ni götürmüştü. Ama aynı SHP, her iki yasa da oy vermekten geri durmamıştı. Buradaki "şark kurnazlığı" salt iktidarın değil SHP'nin, DYP'nin vb.lerinin de ortak paydasıdır. Anayasa Mahkemesi, "SS Kararnamesi"nde sadece bir hükmü (Mücadele illerle ilgili bir hükmü) anayasaya aykırı bulmuş diğer taleplerin aykırılığını reddetmişti. "SS Kararnamesi"ne bakış, Anti-Terör Yasası'na bakışın ne olacağını yeterince gösteriyor olsa gerektir. "Terörle Mücadele" görünür ya da görünmez bütün devlet kurumlarının ortak paydasıdır. Kimlerin terörist kabul edildiğini burada tartışmaya bile gerek duymuyorum. Dava konusu yasa ise terörle ve terörist kabul edilenlerle mücadele etmek üzere kotarılmış bir yasadır. Dahası, cezaların infazında indirim öngören kısmı bile iktidar sözcüleri tarafından, "Terörle mücadele kapsamındaki indirim yasası" olarak açıklanmıştır ve bu niteleme herşeyi açıklar mahiyettedir.

Yukardaki açıklamalarımın oldukça karamsar bir sonuç çıktığının ben de farkındayım. Eldeki verilerden hareketle elde ettiğim sonuç, kuşkusuz hiç de iç açıcı değildir ve ister istemez; "ne yani, şimdi bu arkadaşları çıkaramayacaklar mı?" gibi bir soruyu gündeme getirmektedir.

Böyle bir soruya gelişmelerin ışığında vereceğim yanıt, hiç de iyimser olmadığım şeklinde olacaktır.

Herşeyden önce ve bir yerde kaçınılmaz olarak da, kamuoyunun dikkatleri "Terörle Mücadele Yasası"nın indirimle ilgili hükümlerine takılıp kalmıştır. Bu takılıp kalma, yine kaçınılmaz olarak, "terörle mücadele" adı altında kotarılan ve bir zorbalık hukuku kimliği taşıyan "kalıcı hükümlerin", gözden kaçmasını beraberinde getirmiştir. İdeolojik taşıyıcıların elbirliğiyle yarattıkları yarılsamanın toz ve dumanı arasında, "indirim yasası"nın bile "mücadele etmek" amacıyla çıkarılmış olduğu görülememiştir. "Terörle Mücadele Yasası"yla estirilen ve estirilecek olan, "zor" bir biçimde onaylanmıştır. Hal böyle olunca, adaletsizlik, daha işin başında şekillenmiş ve ortaya bu sonuç çıkmıştır.

Şimdi önümüze bir olanak veya kullanabileceğimiz iyi bir fırsat çıkmış bulunmaktadır. Bütün ülke bir genel seçim ortamına girmiştir. Aydınıyla, demokrasiyle, devrimcisiyle, Türküyle, Kürdüyle tüm halkımız bu soruna sahip çıkmalıdır. Öncelikle bu zorbalık hukukunun iptal edilmesi istenmeli ve açtığı zararın hesabı sorulmalıdır. Bununla birlikte içerdeki Kürt kardeşlerimizin salınması ve bu adil olmayan duruma son verilmesi istenmelidir. Seçim ortamı böyle bir gereksinim için değerlendirilebilir, değerlendirilmelidir de.

Kanımcı, sonuç alıcı olan tek araç, demokratik kamuoyu baskısı olacaktır. Gerisi, laftır güzafır! ■

Yazarın ve yayıncının sorumluluğu

Hüseyin Şimşek'e önerim; bu kitabı derhal piyasadan çekmesi, düzeltilmiş ve redaksiyonu yapılmış haliyle tekrar basmasıdır. Yazarın ve yayıncının okuyucu karşısındaki saygınlığı ve sorumluluğu açısından bu şarttır.

Haydar UĞUR

Hüseyin Şimşek'in Belge Yayınları "Yeni sesler" dizisinden çıkan ilk kitabı "Ayrımı Bol Bir Yol"du. İkincisi "Hapiste Doğanlar" adlı bir röportaj çalışmasıydı. Üçüncüsü ise geçenlerde piyasa sürülen "Eylül Şifresi"!!..

İlkini karakteri, ruhu ve dünya görüşüyle benzerlerinin adeta bir prototipi olan kitabın o ünlü trajik kahramanı Hayri'den hala anımsayabiliyoruz.

Aristoteles bir incelenmesinde tragedyayı, "kahramanın bir yanlış yüzünden talihin tersine dönmesini içeren bir eylemin gösterisi olarak" tanımlar. Yani "eylemin karşısına dönüştüğü durumlar" trajedinin kapsamındadır der.

Hayri, belirli bir ideali gerçekliğe dönüştürme savaşı olan o uzun açlık grevinde içinde bulunduğu verili nesnel kolumdan ötürü arakadaşları tarafından yanlış anlaşılır ve suçsuz yere suçlanır. Oysa gerçekte yalpalayan ve yanılan ve fakat kendini *an be an* sorgulayan bu "zaafli devrimci" Eylül list sürecin yaraladığı insan mı insan bir tiptir. Bu anlamda o, aslında içimizdeki onlarca insandan sadece biridir. Sürecin ve eylemin ürünüdür. Kitap boyunca bizi yaralasa da, üzse de, acılandırırsa da içimizde ona bir türlü kızmak gelmez. Tam tersine idealimizi temsil ettiği ve

bu uğurda savaştığı için onu anlamaya ve affetmeye çalışırız.

Şimdi anımsadığım kadarıyla sözkonusu kitabı (Ayrımı Bol Bir Yol) o zamanlar bir çırpıda okuyup bitirmiştım. Gerçi dil eklettizmi ve problemi orda da yok değildi. Hatta zamanın edebiyat Don Kişot'ları kitabın yazarı için "Türkçeyi dahi bilmiyor" da demişlerdi. Hoş ya, şimdilerde bu Don Kişot'lar da ortalıkta yok. Ama ben bir sürü dizgi yanlış ve dil problemlerine rağmen yazarın o güzelim içtenliğini, lirizmini ve derin psikolojik tahlillerini müthiş önemsemiştım. Bir ilk deneme olması açısından da dilini tedricen düzelttiğini sanmıştım. Şimdi yanıldığımı anlıyorum. Zira ikinci deneme için aynı şeyleri söylemek hiç de kabil değil.

Neden mi?

Çünkü bu kitap (Eylül Şifresi) öncelikle yayın "etik"i açısından benzeri bir daha görülmeyecek denli kötü bir örnek! Kitabın vitrini sayılacak kapak yazıları dışında denilebilir ki baştan sona neredeyse her sayfada birkaç "tashihi" hatasına rastlamak mümkün. Öyle ki okuyucu bir süre sonra eline düzeltmek üzere verilmiş bir metni okuduğunu sanıyor ve zorunlu olarak başlıyor "tashihi" yapmaya. Böylece okuma eylemi de bir güzel güme gidiyor.

Tanrım, ne korkunç bir şey!

"Sezar'ın hakkı sezar'a
Tanrının hakkı Tanrıya"

Oysa Babıali'de şimdilerde yeni bir çok yayınevinin piyasaya çıkmasıyla nükseden rekabet ve tecimsel kaygular bilindiği halde, yazarın kitabına karşı en azından -üretim aşamasından dizgi aşamasına dek- daha bir özel sorumluluk içine girmesi gerekmiyor mu?

O halde 'Şimşek böylesine bir yanlışla nasıl düşebildi? Üstelik öğrendiğimiz kadarıyla bu, yayınevinin kendi hatası da değilmiş. Zira sözünü ettiğimiz aşamaları yazar kendisi bizzat üstlenebilmiş. Öyleyse neden?

Peki yayınevinin yine de hiç mi sorumluluğu yok? Diyelim ki yazar başından aşkın bir sürü işten ötürü böyle bir pot kırdı. Son bir defa da olsa yayınevinin prensip gereği kendisine ulaşan dosyaları "tashihi kurulu"na ya da düzeltmenine (her neyse işte) baktırması gerekmiyor mu? Olması gereken bu değil midir?

Doğrusu ben kitabı "Ayrımı Bol Bir Yol"daki o bildik heyecanla aldım. Ve okumaya da aynı hisle başladım. Ama gördüm ki dağ fare doğurmuş.

İnanır mısınız Vivaldi'nin "Mevsimler"iyle Shankar ve Jan Garbarek'in müzikleri bile bu kitabı okurken bana yardımcı olamadı. Normalde sanatçı okuyucuları düş ülkelerine götürür onları rahatlatır değil

"bir tek rüyalar kaldı yasaksız
bir tek rüyalarda
sarıldı kollar
öpüldü eller."

"BÜTÜN ACILARA ARDINA KADAR AÇIK BİR YÜREK" VE TRAJİK BİR A. G. EY-
LEMİNİN ORTA YERİNDE YÜKSELEN ONURLU BİR ÇIĞLIK

İşte "Ayrımı Bol Bir Yol"

Şimşek'in Ayrımı Bol Bir Yol adlı ilk romanı için, geçmişte yazdığın yazıdan bir bölümü de buraya alıyorum.

Belge Yayınları bu olumlu çabasını "Yeni Sesler" dizisi 2'yle sürdürüyor. İkinci kitap Hüseyin Şimşek'in. "Ayrımı Bol Bir Yol". Şimşek bu kitabında, 1983'te yaşanan 27 günlük 'Açlık Grevi' ni romanlaştırmış. Kitap, baştan sona trajik bir iç monolog ekseninde yürüyor. Belli ki yazar, romanın kahramanını kendi kendiyiyle söyleştire söyleştire uzun soluklu bir psikolojik şiir düzmeyi denemiş. Biz romanın ayrıntılarına geçmeden önce, Metris'in o günlere denk düşen topoğrafyasından kısa da olsa bahsetmek istiyoruz.

Bilindiği üzere, 27 günlük Açlık Grevi ikinci bir rehabilitasyon merkezi olarak açılan Sağmalcılar'a toplu sevklerin yapılmasıyla başladı. Sevklerden önce Metris'te direniş çizgisine damgasını vuran siyasi yoğunluklar, yoğun bir tartışma sürecinden sonra şu prensip kararına vardı: "Tek tip elbise giydirilip, sistematik işkence uygulaması görülürse A. G'ye başlanacak. Yok eğer sadece TTE giydirilirse, beklenecek." Uygulamada bu ikinci şık gerçeklik bulmasına karşın, o dönem iletişim olanaklarının yokluk derecesindeki eksikliğine paralel "balon" bir haber, sonu trajik yenilgiyle biten bir eylemin başlangıç sebebi oldu her nedense. Bunda biraz da 'Açlık grevi sendromuna tutulan' bir iki siyasi

yoğunluğun özel paylarının da rolü yok değildi tabii.

İşte genç yazar Hüseyin Şimşek'in romanı, böylesine paradoksal bir eylemin anlam dolu öyküsünü içeriyor. "Hiçbir işe yaramadı değil, ama anlaşmasız bitmişti grev" diyor Şimşek kitabın bitimine doğru. "Yüzler asık, moraller bozuktu. İdareyse daha ilk günde, fiziki saldırı havasına girmişti." Oysa "öncekinde, (kastedilen 28 günlük açlık grevidir, görkemli bir direnişle bitmişti çünkü bn) tam bir hafta aç açına, günde iki sefer dayak yenmişti de... Evet evet, yenmişti de bu kadar bırakan olmamıştı. Bırakıp gidenlerin söylediği gibi, hiç de amaçsız kalmamıştı grev."

Şimşek'in bu saptamalarına katılmamak elde değil tabii. Gerçekten de 28 günlük açlık grevi, Metris'te direniş odağında kocaman bir gediğe yol açmışken, 27 günlük; şasılısı bir yarığa sebep olmuştu. Öyle ki, daha grevin ilk günlerinden itibaren iyi niyetli bir sürü unsur dayanamayıp eylemi bırakmış, 'kararsızlar' ise "amaç boşluğunu" bahane ederek soluğu bağımsızlarda almıştı. Yine de bütün bu dökülmelere ve olumsuzluklara rağmen kararlı direnişçi kitle, eylemin sonuna değin kendi iç istikrarını korumasını bilmiş, direniş potansiyelini 'siyasal teşhir' noktasında sonuna kadar zor-

mi? Ama ben bu kitabı okurken rahatlamadım. Çünkü bir taraftan "tashihi" le uğraşırken diğer taraftan da yazarın o "malum" diliyle boğuştum.

Hüseyin Şimşek gerçeğini söylemek gerekirse ciddi bir dil problematiğiyle karşı karşıya. Bu gerek siyasi terminolojisinin gerekse sanatsal pratiğinde, her ikisinde de mevcut. Oturmamış, yer etmemiş, kendi ya-

tağını bulamamış bir uzun arayışın güdük aksanıdır bu. Öyle ki siyasi yazılarında yer yer birilerinin "hocası" durumundaki Yaçın küçük'e öykünürken sanatsal pratiğinde bu daha karmaşık hatta karmakarışıktır.

"Eylül Şifresi"nde kendi bulgusu ilginç bir dile, daha doğrusu bir "kuş dili"ne yönelmiş. Sık sık kullanılan dev-

rik cümleleri saymazsak, sofistike bir kır ve kent duyarlılığının ara bölmelerinde kalan yepyeni bir sözcük dağarcığına varmış. Akıcılığı engelleyen, duyarlılığı parçalayıp bölen enteresan bir konum bu. Belki de mevcut dili bilememenin bir tür açmazı. Yadırgadım. Yazmak olağanüstü bir dil serüvenidir. Dil yoksa yazmak da olmamalıdır. Ya da olgunlaşın-

layarak sorunlarını ülke ve dünya kamuoyuna yansıtmalarını kısmen de olsa başarmıştır. Ama bütün bu çabalar da dahil olmak üzere, diğer tüm fedakarca çırpınışlar eylemin trajik sonunu ne yazık ki önleyememiştir. Neden trajik? Trajik çünkü kitap boyunca belirli bir ideali gerçekleştirmek için direnen onca insanın ani yenilgisi, bizde derin bir üzüntü ve acıma hissi uyandırır. Çünkü o insanlar grev boyunca bizim idealimizi temsil ettikleri ve onun uğruna direndikleri için haklı olarak bizim sevgimizi, yakınlığımızı ve ilgimizi kazanmışlardır. İşte bundandır ki, roman kahramanı Hayri'nin yanlış anlaşılmaktan doğan 'suçsuz yere suçlu' sonu bizi derinden sarsar, üzer, ve hatta sinirlendirir.

Hayri kimdir? "Dününden, kimi günleri ayıplı.. İşken- celi sorgu senaryolarına, bilerek ya da bilmeyerek bir figüran olarak kayıtlı..." Özürlü bir devrimci. Ama her şeye rağmen direnen, direndikçe yaşayan bir devrimci! Açlık Grevinde, koşuşta sağlık durumu iyi olmayanların içinde belki de en kötüsü o. Sürekli mide kanaması geçirmekte, ciğerleri dışarı taşarcasına öksürmekte, dahası "pis pis" balgam tükürmektedir. Bir kez revire kaldırılır ama tedavi kabul etmediği için hemen geri çevrilir. İkinci gidişinde ise baygındır. Habersiz serum takılır. Ayıldığında korkunç bir tepkiyle cihazı çeker atar ama iş isten geçmiştir. Çünkü ondan önce koşuşa gibip de grevi bırakan Hasan, gönüllü kabul ettiğini söylemiştir Hayri'nin serumu. İkinci gün koşuşa döndüğünde her zaman ki sıcak ilgiyi bulamaz. Durumu her ne kadar arkadaşlarına izah ederse de kimse oralı olmaz. Hayri de kuşkuludur. "Acılarıma kapıyı gösterip, hiçbirinin gitmeye niyetli olmadığını görünce, onları barındıran seni kendi pençelerimle söküp fırlatmak için can atıyorum yüreğim" der durur. Gerçek ise Recep'ten gelen notla açığa çıkacaktır. Hayri notu almak için pencere önündeki ranza- ya çıkar. Buruşuk bir kağıttır bu. Özenle açar. Okur. Okuduğu gibi de beyninden vurulmuş döner. Hırsından kendini tutamaz. "Yalan!... Kahpe yalan! Nasıl olurda

inanıverirsiniz hepiniz" diye bağırır. Ve bütün hızıyla ayağa kalkmaya yeltenirken, dengesini kaybeder kafatasının arkasıyla duvarda gümler.

İlerici insanlar için tarihsel anlamda çelişkin olaylar trajiktir. Bundan ötürüdür ki, Hayri'nin kolektif bir ideali gerçekliğe dönüştürme yolundaki bu direnişinin kendi iradesi dışındaki bir müdahaleyle yarılanması, keza sonradan grevi bırakan Hasan'ın, Hayri'nin tedaviyi gönüllü kabul ettiğine dair tuhaf ithamı bizi her ne kadar derinden yaralasa da, roman kahramanına karşı olan ilgimizde, güvenimizde, ve sevgimizde herhangi bir eksikliğe yolaçmaz. Çünkü biz biliyoruz ki, bütün özürlü geçmişine rağmen Hayri'de aslanan hiçbir zaman yok olmamıştır. Derin insansal öz ve devrimci siyasal kimlik! Zaten bu olay da, yıllardır direnme tecrübesiyle donana donana pişen devrimci bir kitle içinde olsa olsa bir daha tekrarlanmayacak talihsiz bir ayrıntı olarak kalmıştır. Aslında yazarın bu ayrıntı yerine tüm bir dönemi projekte eden tipik durumlara başvurması bizce en doğru olanıydı ama, yine de sırtını direnişin tam orta yerine dayamış şanslı bir yazar olarak Şimşek'in "Ayrı- mı Bol Bir Yol"u; tarihsel bir anı'n içerden betimlenmesi olarak önem kazanıyor.

Sonuç olarak; Yaşanmışlığın verdiği bir birikimle yola çıkılarak alabildiğine içten, mütevazı, ve sanki bir çırpıda oturulup yazılmış bu lirik romanın yazarının dil eklektizmini ve bazı tuhaf sözcüklerini görmezlikten gel- lirsek, Yusuf'un ölüm olayını (Çünkü 27 günlük açlık grevinde böyle bir ölüm olayı yok.bn) alegorik bir süsle- me olarak kabul edersek, 'fena bir "karşı tarih" çalışma- sı değil' diyebileceğiz galiba. ■

caya kadar sabredilmelidir.

Diyeceğim; çoğu zaman sa- natsal yaratıdaki bildiri ne denli güçlü ve asil olursa olsun yazar nasıl anlatacağı noktasında pek net değilse içeriğe deyim yerin- deyse tam bir "Yunan hançeri" saplamış olur.

Hüseyin Şimşek'e önerim; bu kitabı derhal piyasadan çek- mesi, düzeltilmiş ve redaksiyo- nu yapılmış haliyle tekrar bas-

masıdır. Yazarın ve yayıncının okuyucu karşısındaki saygınlığı ve sorumluluğu açısından bu şarttır.

Son söz: Yazarın iyi niyetin- den ve güzelliğinden zerre kadar kuşum yoktur. Olmaz da! ■

NOT: Bu yazı kitap hakkında sa- dece bir fragmandır.

HAYDAR OĞUR SONSUZLUK ÖYKÜLERİ

"Oğur'un bilinmeyen bir zamanda ter- kedip, uzun tutsaklık yıllarından sonra yeniden döndüğü ve yüzünden hiç ek- silmeyen o özgün hevesiyle, taze tanık- lıklardan geriye doğru çağrışımlarla bezediği Sonsuzluk Öyküleri, ancak haklı direnişlere bütün varlıklarıyla ka- tılanların en güzel söylenceleri yarata- bileceğine olan inancı tazeledi."

Pencere Yayınları

ÖZGÜN ÖZGÜN DEDİKLERİ VE "ÖNDER" AHMET KAYA

"Her daim direnenlerin şiiri" ni tavernalara taşıma başarısı

Bilindiği gibi, 12 Eylül'den sonra ilerici ve devrimci sanatçılarımız, yaptıkları müziğe ortak bir tanım getirdiler; "özgün müzik yapmak!" İlk halka sayılabilecek Ahmet Kaya, böyle başladı. Sonra, Kayalar çoğaldıkça çoğaldı.

Güney MEDYALI

"Kaya'ların ebesi biraz da Emekçilerdir."

11. sayıdaki yazımın arabaşlıklarından biriydi bu. Böyle bir başlık, en başta sanatçılarımız olmak üzere, bir çok devrimciye itici gelebilir. Bunu geçen sayıda da belirtmişim. Dostumuz Emekçi'nin, yazdıklarımızdan dolayı bize kızgınlığının kokusunu almaya başladık. Bizim beklentimiz, memnuniyetsizliğin dile getirilmesinin en kötü yolu olan homurdanmaya, daha fazla yüz vermeyip, düşüncelerini yazıp göndermeyi ve tartışmamıza katılmayı yeğlemesidir. Bekliyeceğiz.

Bilindiği gibi, 12 Eylül'den sonra ilerici ve devrimci sanatçılarımız, yaptıkları müziğe ortak bir tanım getirdiler; "özgün müzik yapmak!" İlk halka sayılabilecek Ahmet Kaya, böyle başladı. Sonra, Kayalar çoğaldıkça çoğaldı. Hatta, "küçükler" modası buraya da birazcık bulaştı. Ebe-leri bizde de olsa, bunlar, zaten farklı kulvarlardaydı. Müzik üretimleri ile parkurumuza yakın gelmiş oldular. Ama, koşuları hep çizgi dışı oldu. Geniş bir platform olarak düşünürsek, asgari bir ilerçilik ve demokrasi zemini vurgulanabilir.

Yaptıkları müziğe "özgün" diyen diğer kesim ise, devrimci gelenekten gelenlerdi. Bu kesim, yeniden atağa geçen eskiler ve yenilerden oluşmakta.

Gerçek "özgün" kimin

Çok geçmeden, ilginç bir tartışma başladı. Herkes, "asıl özgün müzik benim yaptığım" diyordu. Elbette, bizim burada sorunumuz, "özgün" tanımını asıl kimin hakettiğinden biraz farklı. Asıl amacımız, önceki yazılarda da vurgulandığı gibi; devrimcilerin müziğinin, gelişim sürecindeki kopuklukları ve devamlılıkları, yenilenmeleri ve yinelenmeleri tespit etmektir. Dikkat edilirse, müzik gruplarına ve genelde müzisyenlerimizin olumluluklarına hiç değinmedim. Çünkü, bugüne kadarki ilgili yazılarda, ulaştığım eksik ve yanlışları, bir ya da

birkaç sanatçı şahsında tartışmak istedim. Genel bir doğrudur; özneleri ne kadar çoğaltırsak, o denli, genellemelere mahkum oluruz. Aynı ve aynı'lardaki "ara" durumları atlarız. Herkesi aynı torbaya doldurmanın, hiçbir doğru tarafı ve yararı da yok. Dolayısıyla, bazı soyutlamalar, ayırtırmalar yapmakta fayda var.

Bu anımsatmalar ışığında, önce; "nedir özgün ya da özgünlük?"

Genel kavram olarak "özgün", nitelikleri bakımından benzerlerinden ayrı ve üstün olma durumudur. Özgün müzik de, bu iddia ve amaçla gündemleşti. Böylece devrimci sanatçılar, geçmişte aynı iddiayla yapılan müzik ile şimdi kendilerinin ürettiği arasına bir farklılık koymuş ve bunu bir nitelik değişimi olarak tanımlamış oluyordu. Vurgu, geçmişteki eksik ve yanlışlardan sıyrılmış olunduğu iddiasını içermekteydi.

Aslında bunu, Cem Karaca bir ucuyla ve daha Avrupa'dayken, 1986'da dile getirdi. Çok sonraları, Özallarla pazarlık ve bu sayede yurda dönüş faslı başlayacaktı. Ne demişti Karaca?

"Türkiye'de bir çoğumuz, aşağı yukarı benzer aşamaları geçirdik. Belli bir yükseliş döneminde nitelik kaygusundan uzaklaşarak, bir tür 'mesaj müziği' yapmaya çalıştık. Sonraları, sanata yönelmenin gerekliliği ortaya çıktı; çünkü kalıcı olan, biçimi ve özünü sanat."

Sonraki pratiği, şu gerçeği değiştiremez; Cem Karaca böylece, 1986'da önemli doğrulara parmak basmıştı. Karaca, bugün de çıkıp, "beni özgüncü kervanına katamazsınız" diyebilir. Yapmak istediğimiz de bu değil zaten. Herkes kendisinin nasıl ve neden farklı olduğunu söyleyip duruyor. Bizim için şu anda gerekli olan, bu farklı olma ihtiyacının nereden kaynaklandığı?

Birincisi : Hem Karaca'nın vurguladığı, hem de başka noktalarda, geçmişteki müzik üretiminin eksik ve yanlışlarından kurtulma dinamizmidir.

İkincisi : Sayısı çok kabarık olmasa da kimi sanatçılar, "halk müziği" tanımı kapsamında ifade

edilen Türk, Azeri ve Türkçeleştirilmiş Kürt müziğinin müzikal olanaklarının sınırlılığından söz etmektedir. Yani, bu müziklerden yararlanmanın, sentez ürünler vermenin bir sınırı olduğunu belirliyorlar. Sentez müziğin, tek ayağının Anadolu mozayığı olabileceğine karşı çıkıyorlar. Uluslar mozayiginden, uluslararası bileşimlere ulaşmak gerekli ve zorunlu görülmektedir.

Kim bunlar? Fikret Kızılok, Bülent Ortaçgil, Sarp Özhan'dan yeni gruplara kadar uzatılabilecek bir yelpaze..

Olumlu bir çaba

Müzikteki, gelişim ve dönüşümü sürekli kılmanın, yeni olanakların aranıp bulunması zorunluydu. Dolayısıyla, bunu amaç edinmek bile başlı başına olumlu bir çaba. Ancak devamı getirilemeyecekse, bu sadece bir niyet olarak kalacaktır, kalmaktadır.

Aynı yıl, Cem Karaca bu çabayı kendi açısından şöyle vurguluyordu:

"Batı'nın müziğini çağdaş kılan kalıpları, harmonisi. Ben ise, bu müziğe çalgıları, yorum ve melodisiyle Türk müziğini sokuyorum."

Özgün müzik üretimlerinin bir prototipi olarak ele aldığımız Ahmet Kaya da, aynı gerekçelerle yola çıktı. Ancak, onun yöneldiği Doğu ve Arap dünyası. Yöneliminin özeti sayılabilecek bir tanımlamasını analım: "Arabesk müziğin gerçekten ilerici, duyguya yönelik yanlarını kullanmak istiyorum. Ayrıca hoşuma gidiyor..." Kaya, her türlü müzikten yararlanmak istediğini söylüyor ve yapmaya çalışıyorsa da, onun belirleyici yanı, yukarıda kendisinin tanımladığı gibidir.

(Belirtmek gerekiyor: yazılanın, hiçbir sanatçının kişiliğiyle ilgisi yok. Sanatçılar arasındaki ayrılıklar, sadece ve sadece ürettikleri müzik düzlemindedir. Amaç, etkilenmeleri ve bağlantıları nesnel bir biçimde ortaya çıkarmaktır. Birey olarak, birbirinden hoşnut olmayan sanatçılarımız, "aynı kefeye konulmak" kaptislerine savrulmamalı.)

Yanlış sentez bir Arap eskisi

A. Kaya, ilk kasetini 1985'te piyasaya sürdü. Bu kasetten zarar edildiğini, kendisi ve yapımcısı birkaç kez dile getirdi. Kaya, çok değil iki yıl içinde bu kadar popüler olacağını, aklının ucundan geçmiyordu. Ama, aklının ucundan geçmeyen, kısacık zamanda müzik tarihimize geçti. Nasıl oldu?

-Döneme uygun, şiir ve melodi seçimi. Tanınmış devrimci şairlerin şiirine, Arap eskisi melodiler uyarladı. Şiirlerdeki dirilik, başkaldırı vb. öğeler, aslında bu Arap eskisi tarzla törpülenerek, hüznü ve nostaljik bir fona yedirildi.

-Yaşanmış acıları sömürme, yani gerçekliğin trajik kavranışı ya da sunuluşu ve bir de Alevi duyarlılığına yaslanma.

A. Kaya, böylelikle merdivenleri ağır ağır çıkıyorken, kendi deyimiyle, "herşey Şafak Türküsü ile başladı". Ve aslında, onunla da bitti. Çünkü, A. Kaya'nın hazırladığı dinleyici kitlesinin önemli kesimini kapsayan daha geniş bir kitlenin önüne, F. Kısaparmak "kilim"i serdi.

İdam talebiyle yargılanan Nevzat Çelik, Metris'te yazdığı şiirlerini kapsayan Şafak Türküsü adlı kitabıyla, Akademi Şiir Ödülü'nü kazanmıştı. A. Kaya, çok geçmeden, kitaba adını veren Şafak Türküsü'nü besteledi. Yeni kasetin adı da Şafak Türküsü oldu. N. Çelik, "her daim direnenler" in şiirini yazmıştı. Ancak A. Arif, E. Gökçe ve işin ilginç M. Akif şiirinin uğradığı müzikal kıyım, direnenlerin gerçeğini de trajik bir mecraaya akıttı. A. Kaya'nın müziği, öylesine "protest"ti ki, "her daim direnenlerin gerçeği"ni dile getiren Çelik'in şiirini de tavernalara ve meyhanelere taşıdı. Hatta Kibariye türü arabeskçi hanımların, ağlamaklı sesleri ve vıcık vıcık inlemeleriyle plajlara taşıdı.

A. Arif'in "Ay Karanlık" adlı şiiri, A. Kaya'nın ilk kasetinde yer almıştı. "Maviye çalar gözlerin" mısraı, kulaklarımıza, degme arabeskçilerin "durmaz ağır gözlerim" ritmiyle doluyordu.

A. Kaya, satış başarısı ve popülerliğiyle, aslında çok uzak olmayan bir düşüşü, hem de çığınca hazırlıyordu. Onu, buna önemli ölçüde büyük kaset tekelleri zorladı. Artık şunu daha çok insan söylüyor: Bu, başkaldırı müziği değil. Öyle olan tek tek parçalar var, ama genel değil.

Henüz tıkanıklık yok

Özgün müzik, henüz bir tıkanıklık yaşamıyor. Çünkü, müzikaliteyi esas almayan geniş dinleyici potansiyelinin talebine sırtını dayıyor. Sanatçı, bunun rahatlığında "Yoğunlaşmış üretimler"ini aralıksız piyasaya sürmeye devam ediyorlar. Devrimci basındaki eleştirel tavır, biçimsel ve yetersiz. Çoğu yayın, yeni kaset haberi vermekle ya da yapılan bir resitali, konseri ajit-prop bir dille aktarmakla yetiniyor. Kapsamlı incelemelerden genellikle uzak duruluyor. Aslında bir yerde kaygı aynı; Sanatçıdaki "dinleyici ne der/ne ister" yerini, "okuyucu ne der" kaygısına bırakıyor.

1985'ten sonra, hızla yaygınlaşan "özgün müzik", türün kural ve gerekleri gözetilerek, gerekli platformlarda derinliğine tartışılmalıdır. Bu müziği yapanların ilerici, devrimci sanatçılar olması bile, tek başına böyle bir çaba için yeterli bir nedendir. ■

Sürgün insanları

Bizler Londra'da yaşayan bir grup Medyalı ve sürgün edilmiş insanları. Çıkışından bu yana **Komün** dergisini elden geldiği kadar, imkanlarımız ölçüsünde takip etmeye çalışıyoruz. Daha doğrusu **Komün** dağıtıcısı arkadaşlar tarafından düzenli olarak bizlere ulaştırılıyor. Yayın politikası ve yaşama bakışındaki birçok noktayı olumlu bulduğumuz derginizin küçüğe olsa bile bir yer ayıracağını ve bu mektubumuzu yayınlacağını umud ediyoruz. Şöyleki; Ülkemiz Medya herşeyiyle talan edilmiş, dili, kültürü, gelenekleri ayaklar altına alınmış; katliamların, insan kaçırmanın ve öldürülerek cesedlerinin atıldığı bir gerçeği yaşadığımızı sizlerde biliyorsunuz. Elbette yaşanan bu gerçeklerden ve ülkemizden binlerce kilometre uzaktayız. Ruhlen ise; kendimizi ülkemizde olup bitenlerin içinde görüyoruz. Her iyi gelişme bizleri sevince boğarken, her olumsuz durum bizleri derinden üzmektedir. Fiziken ülkemizden kopmuş olmamız, sorumsuz davranmamız anlamına elbette gelmemektedir. Ve böyle de davranmaya çalışıyoruz.

1988'den bu yana kurduğumuz folklor ekibimizle; ülkemizin, halkımızın kültürünü, geleneğini Avrupa kamuoyuna tanıtmaya çalışıyoruz. Ekibimiz **Koma Dilane Kurdi**, 10 Temmuz 1991 tarihinde her yıl düzenli olarak yapılan ve yaklaşık 10.000 üzerinde insanın izlediği dünyaca meşhur **Longollen Music And Folklore Festival** (Galler Folklor ve Müzik yarışması)'na bu yıl çağrılı idi. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 40'a yakın ülkenin folklor ekiplerinde davet edilmişti. Yarışmaya ilgi oldukça büyüktü. Ekibimiz **Koma Dilane Kurdi** bu yarışmaya imkanları ölçüsünde hazırlanmış ve yerini almıştı. Yarışmada İspanya birinci, Yunanistan ikinci, İrlanda üçüncü ve Kürdistan ekibi olarakta biz dördüncü olduk. Açık ki dördüncü sırada yer alması olmamızı büyük bir gelişme olarak görüyor ve öyle düşünüyoruz. Bu başarı ve gelişme, sadece birkaç oyuncu olarak bizim başarımızı kabul etmiyor, bu başarının Medya ülkesinin ve onun halklarının küçük, ama gelecek büyük başarıların müjdesi olarak kabul ediyoruz ve siz dostlarımızın da öyle kabul etmenizi temenni ediyoruz. Dostluğun bir gereği olarak bu haberimizin yayınlanmasını diliyoruz. Bizlerin ne televizyonu var, nede radyosu. Hiç bir tanıtıcı aracımız yok, ancak küçük te olsa **Komün** gibi devrimci-demokrat yayın organlarımız vasıtasıyla sesimizi tüm alanlara, ülkemizde, Türkiye halkına ve tekrar oradan Avrupa'nın tüm alanlarına uzanmak istiyoruz. Mücadelenizde başarılar diliyor, sevgiler sunuyoruz.

"**Koma Dilane Kurdi**" folklor ekibi adına.

24. 07. 1991

HÜSEYİN HOCA/ LONDRA

Hatalar o kadar çok ki

Röportaj'ın 2. bölümünü **Komün**'ün Temmuz sayısında okudum. Hemen belirtmeliyim ki, bu kez, oldukça çok sayıda dizgi hatası var. Kimi dizgi hataları yazının anlamını tam karşısına çevirmiş. Bu dizgi hataları sonucu, anlam koymalar, eksiklikler ve çelişkiler oluşmuştur. Aynı dizgi hataları diğer yazılarda da vardır. Hatalar o kadar çok ki nasıl düzeltilecek bilemiyorum.

Çok önemli gördüğüm dizgi hatalarını aşağıya çıkarıyorum. Bu konuda nasıl bir "düzeltme" yöntemine gideceğini size bırakıyorum.

1-) 54. sayfa, 3. sütun, 2. paragrafta "....Nelerin yapılması gerektiği konusu..." diye süren cümlede doğrusu, "nelerin *yapılmaması*..." olacaktır.

2-) 55. sayfa, 2. sütun, 3. paragrafta bir cümle eksik yazılmış, doğrusu şöyledir: "çıkışımızla birlikte reel *sosyalizme* ne inkarcı, ne de taklitçi/tekrarlayıcı yaklaştık."

3-) 55. sayfa, 3. sütun, 1. paragrafta "sınıf bakış açılarının aşılacak...." diye başlayan cümle "*Dar* sınıf bakış açılarının aşılacak..." olması gerekiyor. "*Dar*" sözcüğünün unutulması anlatılanların anlamını değiştiriyor.

4-) Aynı sayfa, aynı sütun ve paragrafta bir cümle oldukça eksik yazılmış, tamamı ve doğrusu şöyledir: "Hiç kuşkusuz sosyalizmin hümanizmaya gerçek anlamda bir açılım getirmesi, çevre sorunları gibi konulara ilgisini yoğunlaştırması, mali oligarşi tarafından ezilen geniş toplumsal *kesimleri dayanak yapması gibi görüşler, Marx'ın sınıfsal bakış açısı ve sosyalizmin anlayışı ile çelişmek* şöyle dursun, tersine onun görüşlerinin günümüz koşullarında geliştirilerek uygulanması oluyor"

5-) 56. sayfa, 2. sütun, 1. paragrafta "Sosyalist Demokrasi geniş..." diye başlayan cümle eksik yazılmış. Doğrusu şöyledir: "Sosyalist Demokrasi geniş bir konu, bu röportaj çerçevesinde bütün boyutlarıyla *tartışmak* olanaklı görünmüyor."

6-) 56. sayfa, 3. sütun, 1. paragrafta bir hecenin eksik yazılması, cümlenin anlamını tam 180 derece tersine çevirmiştir. "Soruda dile getirilen iddia, izlenim ve kanıtlar somut/nesnel bir araştırmaya, incelemeye ve önyargısız değerlendirmelere dayandığını sanıyorum." diye yazılmış. Oysa doğrusu "*sanmıyorum*" olacak. Bir hece eksikliğinin yarattığı anlam tersliğinin boyutu kendiliğinden görülüyor.

7-) 56. sayfa, 3. sütun, son paragrafta birinci cümlede bir kelime eksikliği var. "....İsterse partilerin iç ilişkilerinde (üye-örgüt ilişkilerinde) ve yönetim biçiminde *demokrasi* olgusu, iki temel etken..." altı çizilen kelime eksik yazılmış.

8-) Aynı sayfa, aynı sütun ve aynı paragrafta "Bunların biri, bireyin ve sınıfın *siyasal özne* konumunu yaşaması....!" cümlesinde altı çizilen kelime yazılmamıştır.

9-) 57. sayfa, 1. sütun, 1. paragrafta 1. cümle eksik yazılmış, doğrusu şöyledir: "Birey ve sınıf eğer siyasal özne değilse, sadece siyasetin nesnesi ise, yani güdülen, sadece yapan-yürüten bir konumda ise, sözkonusu ortam *ne denli demokratik, haklar ve özgürlükler ne denli güvence altında olursa olsun*, orada demokrasinin gelişmesi, yaşaması mümkün değildir.

10-) 57. sayfa, 1. sütun, 2. paragrafta 2. cümle eksik ve yanlış yazılmış, doğrusu şöyledir: "Yani düşünen, araştıran, sorgulayan, eleştiren, özgür düşünce ve özgür irade yeteneğini *yakalayan*; yaşama, siyasete görüş, öneri, eleştiri ve oyu ile katılan, kaderine sahip, ona yön veren *birey ve sınıf* siyasetin öznesi konumunu yakalamıştır denilebilir."

11-) Aynı sayfa, aynı sütun, aynı paragrafta 3 ve 4. cümleleri de eksik yazılmış. Doğrusu şöyledir: "Bu, belli bir kültür düzeyini yakalama, belli bir siyasal bilinç konumunu kavrama ve sözcüğün *gerçek anlamında özgür kişilik geliştirme anlamına da geliyor*. Siyasal özne ile özgürleşmiş kişiliği bir bakıma eş anlamlı kullanabiliriz."

12-) 58. sayfa, 1. sütun, 4. paragrafta bir kelimenin yazılmamasıyla cümlelerin anlamı tamamen tersine dönmüş oluyor. Esas metinde "ters orantılı" ifadesi, dergi de "orantılı" olarak yazılmış. Sözkonusu cümle şöyle olmalıdır: "Parti içi demokrasi, bu öncülük misyonu ile *ters orantılı* olamaz."

13-) 58. sayfa, 3. sütun, 2. paragrafta eksiklik var. Doğrusu şöyle: "Aynı zamanda PKK'nin önderlik gerçekliğini, önderlik düzeyini yakalama çabası olan bu çalışmanın *en asli hedefi*, istisnasız her düzeyde kolektif önderliği geliştirmektir, yani gerçek anlamda partileşmeyi her düzeyde/kademede yaşayabilmektir."

14-) 59. sayfa, 2. sütun, 2. paragraf 1. cümlesinde bir kelime yazılmamış. Doğrusu şöyledir: "Bu, pratikte herşeyin mükemmel *geliştiği* anlamına gelmez

Çok önemli ve çarpıcı dizgi hataları ve eksiklikleri not ettim. Bunun dışında çok sayıda dizgi hatası var. Fakat bunlar, yazının anlamını çok önemli boyutta etkilemiyor. Yukarıda altı çizilen kelimeler ya hiç yazılmamış, ya da yanlış yazılmıştır.

Bu dizgi hatalarının düzeltilmesi konusunda gerekli özeni ve duyarlılığı göstereceğine inanıyorum.

Hepinize, tüm çalışan arkadaşlara başarı dilekleriyle selam ve saygılarımı yolluyorum.

15 Ağustos '91

M. Can YÜCE/ ÇANAKKALE

Ayrımcı politika

Devletin "cezaevleri boşaltılmış" sözleri birer demagojiden öteye gitmemektedir. Anayasa mahkemesinin 146. madde yönündeki iptali eşitsizliği ortadan kaldırmamış, 125. maddeden yargılanan siyasi tutuklu ve hükümlüler halen cezaevlerinde tutulmaktadırlar. Bunun anlamı Kürt olan, Kürt halkının sorunlarına sahip çıkan herkesin cezalandırılmasıdır.

Bu ayrımcı politikayı kınarken cezaevlerindeki bütün devrimci tutsakların koşulsuz serbest bırakılmasını istiyoruz.

Tüm devrimci, yurtsever, demokrat ve sosyalist insanları ve de kendine insanım diyen tüm insanları bu doğrultuda mücadele etmeye çağırıyoruz.

Zeynel Karahan, Türker Türkay Demirci, Ayşe Hülya Özzümrüt, Doğan Dargın, Sinasi Korkusuz, Zabit İltümür, Hasan Şensoy, Musa Balaban, Mehmet Sönmez, Ferit Barut, Hulusi Zeybel, Faruk Aydın, Aziz Demirel, Faruk Baranoğlu, Nuri Ödemiş, Orlan Türüdü, Kadir Gül, Cengiz Özhan, Ahmet kaya, İrfan Ördek, Turan Ulu, Ali Özdemir, Cuma Meral, Salih Bürüç, Derviş Çakır, Hüseyin Çapartaş, Hüseyin Torun, Halit Bostancı, Sadık Süleyman Öge, Yusuf Ziya Sürekoğlu, Süleyman Biber, Mustafa İlik, Şaban Taban, Haşim Kutlu, Kenan Türkoğlu.

Karanlığı boğacak eller

Uzun süreden beri derginizi takip ediyorum. Tabi polislerin elinden kurtulup bayilere dağıtılıp satışa sunulursa. Derginizde göstermiş olduğunuz mücadele ve kavgaya gerçekten sonsuz teşekkürler. Nice mücadele ve zaferlere...

Sevda türküleri çaldı kapımızda
Sevda nakışları işlerdi sözlerimiz
Ve buram buram sevda tüterdi gözlerimiz
Taki ayrılığa kadar
Sebepsiz bir ayrılığa kadar.
Öyle bir ayrılıktı ki bu
Suçu ne sende ne bendeydi
Suçu düşüncelerdeydi...

Öyle bir düşüncedeydi ki bu
Kökü dışarıda kalmış bir ağaç gibi
Seni benden beni senden ayırmıştı
Şimdi sevda türküleri çalmıyor artık kapımızda
Sevda nakışları işlemiyor sözlerimiz
Ve tütmüyor gözlerimizde sevdanın yeli...
Şimdi sadece özgürlüğü bekliyor
Kavganın artan kiniyle dört duvar arasındaki gözler
Karanlığı boğacak ellerim..

Ali İMREN/İSKİLİP

SÜRGÜN DÖNÜŞÜ

SİİRLERİ
ÖYKÜLERİ
MEKTUPLARI

VE
FİLMİ

"ARKADAŞ"

YILMAZ GÜNEY

YENİDEN
HALKIYLA

İSTANBUL : 7 Eylül 1991

AÇIKHAVA TIYATROSU. HARBIYE SAAT : 20.00

ANKARA : 13-14 EYLÜL 1991

ALTINPARK. AYDINLIKEVLER SAAT : 20.00

İZMİR : 27-28 EYLÜL

İ.E.FUARI. AMERIKAN PAVYONU SAAT 20.00

Düzenleyen: GÜNEY FİLMCİLİK

Seçim ekonomisinin bedeli, siyasal zor yoluyla işçi sınıfı ve emekçi yığınlara fatura edilecek.

Direnen kazanır! Paşabahçe işçisi öyle yaptı. Bu zaferin gücüyle, Pancar Motor emekçisi de aynı yolda. Direnip kazacaktır. Umut, değişen sermaye hükümetlerinde değil, sınıfın kendi öz direnişinde!

